

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ROMANLARIN SOSYAL DIŞLANMA PROBLEMİNİN
ROMANLAR VE TOPLUM DÜZEYİNDE
KARŞILAŞTIRMALI ARAŞTIRMASI(KOCAELİ
ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nurhan DEMİREL

Enstitü Anabilim Dalı: Sosyal Hizmet
Enstitü Bilim Dalı: Sosyal Bilimler Enstitüsü

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Musa ŞAHİN

ARALIK 2012

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ROMANLARIN SOSYAL DIŞLANMA PROBLEMLERİNİN
ROMANLAR VE TOPLUM DÜZEYİNDE KARŞILAŞTIRMALI
ARAŞTIRILMASI (KOCAELİ ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nurhan DEMİREL 107203010

Enstitü Anabilim Dalı: Sosyal Hizmet
Enstitü Bilim Dalı: Sosyal Bilimler Enstitüsü

Bu tez ...14/12/2012 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Nurhan DEMİREL

01.12.2012

ÖNSÖZ

Sosyal dışlanma ve yoksulluk sosyal hizmetlerin odağında olan ve müdahale gerektiren sorunların başında gelmektedir. Yapılan gözlemlerde ve görüşmelerde Kocaeli ilinde bu sorunları en ağır şartlarda yaşayan topluluk olarak Romanlar gözlemlenmiştir. Romanların işsizlik, eğitimsizlik gibi birçok sorununun temelinde sosyal dışlanmaları yatmaktadır. Bu noktada içinde yaşadıkları toplumunda onları kabul etme ve içine alma eğilimlerinin de sorgulanması bir gereklilik olarak görülmüştür. Dolayısıyla araştırmada Romanların sosyal dışlanma problemlerinin Romanlar ve Roman olmayanlar tarafından karşılaştırmalı bakış açılarıyla araştırılması planlanmıştır. Bu araştırma sayesinde sosyal entegrasyon önündeki engeller ortaya çıkarılacak ve sosyal dışlanmayı önleyici politikalar oluşturulurken bir bakış açısı sunulacaktır.

Tez çalışması sırasında yönlendirmeleri ve tecrübeleriyle çalışmama destek olan danışmanım Doç. Dr. Musa Şahin'e teşekkür ediyorum. Sosyal hizmet eğitimi boyunca bilgi ve tecrübelerini paylaşan Prof. Dr. Ali Rıza Abay'a, Yrd. Doç. Dr. Fethi Güngör'e ve Yrd. Doç. Dr. Recep Yıldız'a teşekkürler. Ayrıca saha araştırması sırasında anketlerin uygulanması noktasında desteklerini esirgemeyen Hüseyin Yalçın, Ebru Yılmaz, Nisa Şahin, Ayşegül Özkar ve Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Sosyal Tespit görevlilerine teşekkür ediyorum.

Nurhan DEMİREL

01.12.2012

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR LİSTESİ	viii
TABLolar LİSTESİ	ix
ÖZET	xii
SUMMARY	xiii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	4
ROMAN KAVRAMI VE ROMANLARIN GENEL ÖZELLİKLERİ	4
1.1.ROMAN MI ÇİNGENE Mİ?	5
1.2.ROMANLARIN GENEL PROFİLİ	6
1.2.1. TARİH VE KÖKEN	6
1.2.2. GÖÇ VE NÜFUS.....	8
1.2.3. DİL	10
1.2.4. ROMANLAR İÇİN KULLANILAN İSİMLER.....	10
1.3. ROMANLARIN SOSYO-KÜLTÜREL ÖZELLİKLERİ	12
1.3.1. AİLE YAPILARI.....	12
1.3.2. GELENEKLERİ	13
1.3.3. MESLEKLERİ.....	14
1.3.4. DİNİ İNANÇLARI	15
1.3.5. ÇERİBAŞILIK.....	16
1.4. TÜRKİYE’DE ROMANLARIN PROFİLİ	17
1.4.1. TÜRKİYE’DE ROMANLAR.....	17
1.4.2. ROMANLARIN ÖRGÜTLENMELERİ	18
1.4.3. ROMANLARA YÖNELİK TOPLUMSAL YARGILAR.....	19
1.4.4. YABANCILAŞMA	21
İKİNCİ BÖLÜM	24
SOSYAL DIŞLANMANIN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ	24
2.1. SOSYAL DIŞLANMA NEDİR?	25
2.2. SOSYAL DIŞLANMANIN NEDENLERİ	27
2.3. SOSYAL DIŞLANMANIN TEZAHÜRLERİ	28
2.3.1. EKONOMİK DIŞLANMA	28
2.3.2. MEKÂNSAL DIŞLANMA	30

2.3.3. KÜLTÜREL DIŞLANMA	32
2.3.4. SİYASİ DIŞLANMA.....	32
2.4. SOSYAL DIŞLANMANIN SONUÇLARI.....	33
2.5. YOKSULLUK VE SOSYAL DIŞLANMA	35
2.6. GÖÇ VE SOSYAL DIŞLANMA	37
2.7. SOSYAL DIŞLANMA VE SOSYAL HİZMET	38
2.8. KARŞILIKLI DIŞLAMA	39
2.9. SOSYAL DIŞLANMANIN ANTI TEZİ: SOSYAL İÇERME/SOSYAL BÜTÜNLEŞME/SOSYAL ENTEGRASYON.....	41
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	43
KOCAELİ ROMANLARIN SOSYAL DIŞLANMASINA YÖNELİK ALAN ARAŞTIRMASI	43
3.1.ARAŞTIRMANIN KONUSU.....	44
3.2. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	45
3.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE GEREKÇESİ	45
3.4. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ.....	46
3.5. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZİ.....	47
3.6. ARAŞTIRMANIN YÖNTEM VE TEKNİKLERİ	47
3.6.1. EVREN	49
3.6.2. ÖRNEKLEM	49
3.6.3. SINIRLILIKLAR.....	49
3.6.4. KARŞILAŞILAN ZORLUKLAR	50
3.7. BULGULAR VE YORUM.....	50
3.7.1. KOCAELİ ROMANLARININ BULGULARI.....	50
3.7.1.1. Serdar Mahallesi	50
3.7.1.2. Tavşantepe Mahallesi.....	51
3.7.1.3. Kandıra-Akdurak Mahallesi.....	52
3.7.2. KOCAELİ'DE ROMAN OLMAYAN KESİMİN BULGULARI	82
ÇAPRAZ TABLOLAR (ROMANLAR).....	100
ÇAPRAZ TABLOLAR (ROMAN OLMAYANLAR).....	114
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	129
KAYNAKÇA.....	143
EKLER	154
EK –1 ANKET FORMU – ROMANLAR.....	155

EK- 2 ANKET FORMU – TOPLUM.....	161
EK - 3 MÜLAKAT SORULARI.....	165
EK - 4 GÖZLEM FORMU-I	166
EK - 5 GÖZLEM FORMU - II.....	168
ROMANLARA AİT FOTOĞRAFLAR.....	169
ÖZGEÇMİŞ.....	174

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
a.g.e	: Adı geçen eser
BM	: Birleşmiş Milletler
Dr.	: Doktor
Doç.	: Doçent
SPSS	: Sosyal Bilimlerle İlgili İstatistik Programı
t.y.	: Tarih yok
vb.	: ve benzeri
Yay.	: Yayınları

TABLolar LİSTESİ

ROMAN KESİMİN TABLO LİSTESİ

Tablo 1 Örnekleme Kütlesinin Cinsiyete Göre Dağılımı	53
Tablo 2 Örnekleme Kütlesinin Yaş Dağılımları	53
Tablo 3 Eğitim Durumuna Göre Dağılım	54
Tablo 4 Medeni Duruma Göre Dağılım	54
Tablo 5 Evlilik Şekline Göre Dağılım	55
Tablo 6 Akraba Evliliği Dağılımı	55
Tablo 7 Evlenme Yaşına Göre Dağılım	55
Tablo 8 Çocuk Sayısına Göre Dağılım	56
Tablo 9 Zorunlu Eğitim Yaşında Olup Okula Gitmeyenlerin Dağılımı	57
Tablo 10 Hanedeki Birey Sayısının Dağılımı	57
Tablo 11 Hanede Aile Reisinin Dağılımı.....	57
Tablo 12 Konut Türüne Göre Dağılım.....	58
Tablo 13 Yaşamak İstedikleri Konut Türüne Göre Dağılım.....	58
Tablo 14 Evin Oda Sayısının Dağılımı	59
Tablo 15 Banyo Dağılımı.....	60
Tablo 16 Tuvalet(WC) Dağılımı.....	60
Tablo 17 Mesleğe Göre Dağılım.....	60
Tablo 18 Sahip Olunmak İstenen Mesleğe Göre Dağılım	61
Tablo 19 Aylık Gelire Göre Dağılım	62
Tablo 20 Düzenli Gelire Göre Dağılım.....	62
Tablo 21 Romanların Kendisini Nasıl Adlandırdıklarının Dağılımı	63
Tablo 22 Doğum Yerine Göre Dağılım	63
Tablo 24 Yaşanılan Mahalle/İlçeye Göre Dağılım	65
Tablo 25 Yaşanılan Mahalleden Memnuniyet Durumu.....	65
Tablo 26 Yaşanılan Mahalleden Memnuniyetsizlik Nedenleri.....	66
Tablo 27 Romanların Komşu Olmak İstedikleri Meslek Grupları.....	66
Tablo 28 Karakola Gitme/Götürülme Durumları.....	67
Tablo 29 Romanların Kökenleri	67
Tablo 30 Romanların En Belirleyici Özellikleri	68
Tablo 31 Roman Dilini Bilme Durumu	69
Tablo 32 Günlük Yaşamda Dillerini Kullanma Durumları.....	70
Tablo 33 Taşınmaları Durumlarında Roman Mahallelerini Tercih Önceliği.....	70
Tablo 34 Roman Olmayan Bir Mahallede İkamet İsteği	71
Tablo 35 Evlilikte Eşin Roman Olma Tercihine Göre Dağılım.....	72
Tablo 36 Çocukların Eğitimine Verilen Önem	73
Tablo 37 Romanların Rol Modelleri (Örnek Aldıkları Kişiler).....	73
Tablo 38 Belediye Hizmetlerinden Memnun Olma Durumu.....	74
Tablo 39 Büyükşehir Belediyesi Başkanını Tanıma Durumu.....	74

Tablo 40 Son Genel ya da Yerel Secimde Oy Kullanma Durumu	74
Tablo 41 Roman Derneklerine Üyelik Durumu.....	75
Tablo 42 Mahalleden Bir Romanın Muhtar Seçilme Durumu.....	75
Tablo 43 Roman Olmayan Kişilerin Romanlara Tavrı ve Hareketleri	76
Tablo 44 Roman Çocuklarının Okullarda Dışlanma Durumları	77
Tablo 45 Günlük Hayatta Roman Dilini Konuştuklarında Tepki Alma Durumları.....	77
Tablo 46 Resmi Kurumlarda Dışlanma Durumu	77
Tablo 47 İbadethanelerde Dışlanma Durumu	78
Tablo 48 Toplu Taşıma Araçlarında Dışlanma Durumu.....	78
Tablo 49 Kamusal Yaşamda Kimliklerini Gizleme Durumları	78
Tablo 50 Kendilerini İçinde Yaşadıkları Toplumun Bir Parçası Olarak Kabul Etme Durumları.....	79
Tablo 51 Kültürel Değerlerini Rahatça İfade Edebilme Durumları.....	79
Tablo 52 Romanlara Yönelik Sosyal Politikalara ve Projelere Bakış Açısı	80
Tablo 53 En Çok İhtiyacı Bulunulan Yardım Türü	81
Tablo 54 Yaşanılan Sorunlarla İlgili Geleceğe Dönük Umut Düzeyi.....	81

ROMAN OLMAYAN KESİMİN TABLO LİSTESİ

Tablo 1 Cinsiyete Göre Dağılım	82
Tablo 2 Yaş Aralığına Göre Dağılım	82
Tablo 3 Eğitim Durumuna Göre Dağılım	83
Tablo 4 Medeni Duruma Göre Dağılım	83
Tablo 5 Çocuk Sayısına Göre Dağılım	84
Tablo 6 Mesleklere Göre Dağılım.....	84
Tablo 7 Aylık Gelire Göre Dağılım	85
Tablo 8 Konut Türüne Göre Dağılım.....	85
Tablo 9 Romanlara Hitap Şekline Göre Dağılım.....	86
Tablo 10 Romanlarla Birlikte Yaşamaktan Memnuniyet Durumu	86
Tablo 11 Romanları Toplumun Bir Parçası Olarak Görme	87
Tablo 12 Romanlarla İletişim Durumu	87
Tablo 13 Romanlarla Komşuluk-Arkadaşlık Durumu.....	88
Tablo 14 Romanların Dilini Bilme Durumu	88
Tablo 15 Romanlarla Diyaloga Bakış Açısı.....	88
Tablo 16 Romanların En Belirleyici Özelliği	89
Tablo 17 Romanları Nitelendirme Durumu	90
Tablo 18 Roman Mahallelerinde Güvenlik Durumuna Bakış Açısı	90
Tablo 19 Roman Mahallelerinde İkamet Etme İsteği	91
Tablo 20 Roman Müziklerini ve Danslarını Beğenme Durumu	91
Tablo 21 Romanların En Büyük Sorunu.....	92
Tablo 22 Romanların Toplumdan Dışlanma Durumu	92
Tablo 23 Dışlanma Kaynağına Göre Dağılım.....	93
Tablo 24 Dışlanmanın En Çok Belirgin Hale Geldiği Alan	93
Tablo 25 Romanların Entegre Olma Çabalarına Bakış Açısı	94
Tablo 26 "Toplumun En Yoksul Kesimini Romanlar Oluşturuyor" Fikrine Katılma Durumları.....	94
Tablo 27 Romanlara Yönelik Olan Sosyal Politikaları Değerlendirme.....	95
Tablo 28 Romanlarla Evlenmeye Bakış Açısı	95
Tablo 29 Roman Çocuklarıyla Birlikte Eğitime Bakış Açısı.....	95
Tablo 30 Romanların Kendi Dillerini Konuştuklarında Tepki Verme Durumu	96
Tablo 31 Romanları Yardıma Muhtaç Grup Olarak Görme Durumları	96
Tablo 32 İş Yerinde Romanları Çalıştırmaya Bakış Açısı.....	97
Tablo 33 Romanlarla Aynı Sosyal Ortamı Paylaşmaktan Rahatsızlık Duyma Durumu	97
Tablo 34 Roman Sorunlarına Bakış Açısı.....	98
Tablo 35 Romanlara Yönelik Sosyal Proje ve Faaliyetlerde Yer Almayı İsteme Durumu	98
Tablo 36 Romanlarla İlgili Sosyal Politikalara Bakış Açısı	99

ÖZET

Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı: Romanların Sosyal Dışlanma Probleminin Romanlar ve Toplum Düzeyinde Karşılaştırmalı Araştırması	
Tezin Yazarı: Nurhan DEMİREL	Danışman: Doç. Dr. Musa ŞAHİN
Kabul Tarihi: 28.11.2012	Sayfa Sayısı: XIII (ön kısım) + 153 (tez) + 5 (ekler)
Anabilimdalı: Sosyal Hizmet	Bilimdalı: Tezli Yüksek Lisans
<p>Tüm dünyada kendine özgü yaşam şekilleriyle tanınan ve hiçbir şekilde asimile olmadan varlıklarını sürdüren Romanların sosyal dışlanma problemi bu çalışmayla Romanlar ve Roman olmayanlar açısından ele alınmaktadır. Araştırmada Romanların ekonomik, mekânsal, kültürel ve siyasi dışlanmışlıkları çok boyutlu olarak ortaya konulmuştur.</p> <p>Araştırma kapsamında sosyal dışlanma probleminin hem Romanlardan hem de Roman olmayanlardan kaynaklandığı dolayısıyla karşılıklı bir dışlama sürecinin var olduğu tespit edilmiştir. Kocaeli'nin Tavşantepe, Serdar ve Kandıra-Akdurak Mahallelerinde Romanlarla gerçekleştirile anket ve mülakat çalışmalarında Romanların içine kapalı, topluma uyum amacı olmayan sadece daha rahat yaşam sürdürmek için devletten çeşitli talepleri olan bir grup oldukları ortaya çıkmıştır.</p> <p>Roman olmayanlara yönelik saha araştırması kısmında ise Romanlarla arkadaşlık-komşuluk ilişkileri olanların olmayanlara göre Romanlarla yaşamaktan daha memnun oldukları tespit edilmiştir. Yani Romanları tanımayan kesimde Romanlara karşı önyargılar mevcuttur. Romanlar hakkındaki tüm olumsuzlamalar onlar hakkındaki bilgi eksikliğinden kaynaklanmaktadır.</p> <p>Araştırmada bilimsel yöntem ve tekniklerden Kocaeli evreninde toplam 150 Romanla anket çalışması, 15 Romanla mülakat çalışması, 310 Roman olmayanla anket çalışması yapılmış ve gözlemlerden yararlanılmıştır.</p> <p>Çift taraflı olarak yapılan bu araştırma ile Romanlar ve Roman olmayanlar açısından sosyal dışlanma sorunu daha iyi analiz edilmiş olup gerek Romanlar gerekse de Roman olmayanlara yönelik çözüm önerileri getirilmiştir.</p>	
Anahtar kelimeler: Romanlar, Sosyal dışlanma, Entegrasyon	

SUMMARY

Yalova University Insitute of Social Sciences Master/ Summary

Thesis Title: Comparative Research on Problem of Social Exclusion of Roma Roma and community level	
Thesis Author: Nurhan DEMİREL	Advisor: Doç. Dr. Musa ŞAHİN
Date of Acceptance: 28.11.2012	Total Number of Pages: : XIII(pre text) + 153 (main body +5 (appendices))
Department: Social Work	Field of Study: Master
<p>All known forms of life, and in no way unique in the world and has been living without assimilating Roma Roma and non-Roma social exclusion in terms of the problem are discussed in this study. Roma in the study of economic, spatial, cultural, and political exclusion has been proposed as a multi-dimensional.</p> <p>Yüzde this research, the problem of social exclusion due to both Roma and non-Roma have been found to be due to the process of mutual exclusion. Tavşantepe Kocaeli, Serdar and interview surveys and studies carried out by the Kandira-Akdurak Roma Roma off into districts, not only the purpose of the integration of the state to maintain a more comfortable life has been revealed that a group of various demands.</p> <p>Field research for novel non-neighborly relations, friendship is at the Roma who were found to be more satisfied than non-Roma living. I mean, does not recognize the Roma prejudices against Roma areas are available. Novels about the lack of knowledge about them all the negations.</p> <p>The universe of scientific methods and techniques in the study, a total of 150 Romani Kocaeli survey, 15 Romani interview study, those who are not Roman 310 surveys and observations were made.</p> <p>The study, conducted as a double-sided with the Roma and non-Roma has been the need for better analysis of the problem of social exclusion of Roma and non-Roma, suggestions are made for the solution.</p>	
Keywords: Roma, social exclusion, integration	

GİRİŞ

Romanların yaşam şekilleri incelendiğinde tüm dünyada benzer davranış kalıplarına rastlanmaktadır. Sahip oldukları göçebe yaşam tarzı tarihin ilk zamanlarından günümüze kadar hala devam etmektedir. Kendi halinde olan ve içerisindeki toplumla entegrasyon sorunları yaşayan Romanlar sosyal dışlanma başta olmak üzere birçok sorunla karşılaşabilmektedirler. Bu sorunlardan bazılarını eğitimsizlik, sağlık sorunları, işsizlik gibi sorunlar örnek gösterilebilir. Bir yerde sayılan bu sorunların varlığı da sosyal dışlanmayı beraberinde getirebilmektedir. Sosyal dışlanma, kendini ekonomik, mekânsal, siyasi ve kültürel süreçlerde göstermektedir. Sosyal dışlanmanın Romanların kendi topluluk kurallarından mı yoksa içinde yaşadıkları toplumun önyargularından mı kaynaklandığı araştırmanın en önemli odak noktasıdır. Bu durumun varlığı halinde karşılıklı dışlama süreci ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla bir toplumda sosyal bütünleşmeyi sağlayıcı toplum desteğinin sorgulanması ve kaynaştırıcı sosyal politikaların varlığı önemlidir. Sadece toplumun bütünleşmeyi sağlayıcı tavrı da yeterli gelmemektedir. Romanların da toplumla diyalog kurma isteğinin ve çabasının olması gerekmektedir. Hazırlanan bu çalışmada sosyal diyalogun sağlanması için Romanlar ve Roman olmayanlar açısından sosyal bütünleşme niyetinin varlığı sorgulanacaktır.

Çalışmanın birinci bölümünde “Roman mı Çingene mi?” tartışması ele alınacaktır. Romanların kendini hangi isimle ifade ettikleri, literatürde nasıl adlandırıldıkları ve toplumun Romanları nasıl adlandırdığı gibi konular ele alınacaktır. Yine bu bölümde Romanların Hindistan’a kadar uzanan tarihi, çeşitli nedenlere dayanan göçleri, dilleri ve dünyadaki sayıları hakkında bilgiler sunulacaktır. Ülkemiz açısından baktığımızda Romanların Türkiye’deki sayılarına ve dağılımlarına, icra ettikleri mesleklere, örgütlenmelerine yer verilecektir. Romanların aile yapıları, evlenme şekilleri, çocuk sayıları ve bireysel rolleri analiz edilecektir.

Roman aile yapısı, sorunların analizinde önemli bir odak nokta haline gelmektedir. Nitekim Roman çocuklar kendi anne-babalarının yaşam koşullarını devam ettirmektedir. Eğitimi yarıda bırakma ve erken yaşta evlenme sorunları günümüzde hala çözülemeyen problemler arasında yer alır. Sonuçta yasal olarak evlenme yaşının altında yapılan evliliklerle karşılaşmaktadır. Yani okullar sosyal uyumun sağlanmasında

yetersiz kalmaktadır. Okuldan kopuş anne-babanın yaşam Őekillerini aynen devam ettirmeyi de beraberinde getirmekte ve sorunlar kuşaklar boyunca devam etmektedir.

Eğitim insan yaşamını değiştiren önemli bir araçtır. İnsan kendini geliştirdikçe hayatına yol verebilir. Roman çocuklarının eğitimi sorunların çözümünde önemli bir nokta olarak görülmektedir. Dolayısıyla araştırmamızın kapsamına zorunlu eğitim yaşında olan ve okula gitmeyen çocuklar da alınmaktadır. Yapılan bu çalışmada Roman anne-babaların çocuklarını okutma konusundaki görüşleri alınmış olup okullarda Roman çocuklarına karşı ayrımcı tutumların olup olmadığı sorgulanmıştır.

Daha önce de belirtildiği gibi ülkemizde ve dünyada Romanların yaşadığı sorunlar değişmemektedir. Nitekim hala Fransa'da Romanların sosyal entegrasyonu sağlanamadığı için sınır dışı etme politikaları uygulanmaktadır. lkeler, insanlar, tarihler değişmekte fakat Romanların sorunları değişmemektedir. Sorunlara baktığımızda ise bunların başında eğitimsizlik, işsizlik, konutsuzluk vb. gelmektedir. Bu problemlerin varlığı toplumsal entegrasyona yönelik sosyal politikaların olmadığı ülkelerde sosyal dışlanma problemine neden olmaktadır. Dışlanma yoksullukla birleştiğinde ise sorunlar kronik hale gelmekte, bu kısır döngü kuşaklar boyunca devam etmektedir. Bu bağlamda araştırmanın ikinci bölümünde sosyal dışlanmanın tanımına, nedenlerine, belirtilerine yer verilerek; g, yoksulluk ve sosyal hizmetle ilişkisine değinilmiştir.

Sosyal dışlanma probleminin çok boyutlu ve rasyonel bir Şekilde ortaya konulabilmesi için Roman olmayanların da tutumlarının sorgulanmasında fayda bulunmaktadır. Toplumsal barış ve sosyal diyalog açısından Roman olmayanların Romanları toplumsal hayatta kabul etmeleri, onlarla diyalog kurmaları, olumlu iletişim kalıpları geliştirmeleri ve sorunlarına ilgi duymaları önemli görülmektedir. Genelde ilgisiz ve duyarsız olarak nitelendirdiğimiz toplumun Romanlar karşısındaki tutumlarının analizi araştırmanın Roman olmayan tarafı için önemli bir husustur. Toplumun Romanları nasıl nitelendirdiği, Roman mahallelerine yönelik algı, Roman sorunlarına karşı ilgi bu kapsamda sorgulanmıştır.

Romanlar yoksul bir grup olarak nitelendirilebilir ve yardıma muhtaç grupların başında gelmektedir. Araştırmamızda Romanların yaptıkları işlere, gelir durumlarına, konut imknlarına ve barınma Şekillerine yer verilerek sosyo-ekonomik durumları hakkında

bilgi sahibi olunacaktır. Genelde hamallık, bohçacılık, toplayıcılık yapan ve gecekondu, çadır ve barakalarda yaşayan Romanların sahip olmak istedikleri meslekler ve yaşamak istedikleri konut şekilleri hakkında bilgi alınarak hayal ettikleri hayat koşulları analiz edilecektir.

Araştırmanın üçüncü bölümünde ise, Kocaeli’ndeki Roman profili hakkında bilgi verilmektedir. Kocaeli’ndeki profile baktığımızda Romanların bazı mahallelerde yoğunlaştıkları ve bu mahallelerin Romanların adıyla anıldığı görülmektedir. Serdar, Tavaşantepe, Kozluk mahalleleri bunların başında gelmektedir. Bunların yanında Kandıra Akdurak, Kuruçeşme Fatih Mahallesi, Gültepe, 28 Haziran gibi mahallelerin bazı sokaklarında Romanlar yaşamaktadır. İlçeler bakımından en çok İzmit’te, daha sonra Kandıra, Körfez, Gebze ve Derince’de ikamet etmektedirler. Araştırmaya Romanların yoğun olarak yaşadıkları Serdar, Tavşantepe ve Kandıra-Akdurak mahalleleri dahil edilmiştir. İkametleri açısından değerlendirildiğinde Romanların genelde bir arada olmayı tercih ettikleri görülmüştür. Romanların evlerini taşıması durumunda önceliklerinin yine Roman mahallelerinin olup olmadığı konusu araştırmanın soruları arasında bulunmaktadır. Grup içi evlilik, akraba evliliği gibi içine kapalı toplum yapılarında görülen davranış kalıpları Romanlar açısından sorgulanmaktadır.

Romanların kendi kültürel özelliklerini toplumda rahatça ifade edebilmeleri, kendi dillerini bilmeleri ve günlük hayatta rahatça kullanabilmeleri, kamusal alanda kimliklerini rahatça ifade edebilmeleri, toplum tarafından kabul görmeleri sosyal dışlanma bağlamında önemli bir hususu teşkil etmektedir. Nitekim farklı grupların kendi kültürel değerlerini koruyarak, asimile olmadan sosyal entegrasyonlarının sağlanması en doğal haklarıdır. Bunun için öncelikle toplumun Romanların kimliğine saygı duyması ve gerekli hoşgörüyü göstermesi gerekmektedir. Sosyal diyalogun sağlanması açısından Romanların toplumda ve kamu kuruluşlarında herhangi bir ayrımcılığa uğramaması, kendilerini toplumun bir parçası olarak kabul edebilmeleri entegrasyon noktasında önemlidir. Araştırmamızda sosyal dışlanma başlığı altında bu görüşlerle Romanların yaşam tarzı incelenmiş; Roman olmayanların Romanlara bakış açısı ortaya konulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

ROMAN KAVRAMI VE ROMANLARIN GENEL ÖZELLİKLERİ

1.1.ROMAN MI ÇİNGENE Mİ?

Roman veya Çingene kavramlarından hangisinin kullanılması gerektiği tartışmalı bir konudur. Literatür taraması sırasında bu hususta çeşitli görüşlerle karşılaşmıştır.

Kolukırık (2012)'a göre Çingene veya Roman denmesi grubun tercihine bırakılmalıdır. Ancak temel sorun, Çingene adının tarihselliği ve Osmanlı kayıtlarındaki 'Liva-i Çingâne' tanımlamasıdır. Çingene adı kullanılmadığında tarihsel ve kültürel bağlamın korunmasında sıkıntılar yaşanacaktır. Ek olarak yabancı bilim adamları ve yayınlar Türkiye'deki Çingeneleri tanımlamak için, çoğunlukla Çingene adını kullanmaktadır. Ayrıca grup üyeleri arasında Çingene adını ve kimliğini kabul eden ve Roman adını yeni bir tanımlama olarak değerlendirenler bulunmaktadır. Bu değerlendirmeler eşiğinde Çingene ve Roman adının analizi ve neye karşılık geldiği sorusu ciddi bir tartışma alanıdır. Çingene adı noktasındaki olumsuz imgelerin yeniden düşünülmesi, kişi ve grup hakları bağlamında önem teşkil etmektedir.

Özkan (2000: 8)'a göre ise "ilk olarak Türkçede kullanılan Çingene kelimesi 'çengi-gan' veya 'çengi-gane' yani çengicilik, çengilik yahut çengiler"den gelmektedir. "Çeng", kanuna benzer dik tutularak çalınan bir çeşit saz manasında kullanılmaktadır. "Çengi" ise çeng denilen sazı çalan kimse ve oyuncu kız (dansöz) manasında kullanılmıştır. "gan" ve "gen" sonu e ile biten Farsça kelimeleri çoğul yapmaktadır. Özkan'a göre bu kelimenin oyun, eğlence, çalgı ve dans gibi anlamlarda kullanılması önemli bir göstergedir. Dansöz kız ve kadınlar da çengi kelimesiyle ifade edilmektedir.

Ancak "Çingene" kelimesi "romanes" denilen Çingenece'de yoktur. Oysa onlar kendilerini bütün dünyada "rom(an)", olarak kabul etmektedir. Rom kelimesi ise Sanskritçe "adam" ve "koca" gibi anlamlara gelmektedir. Bundan dolayı romanlar ana vatanlarının dillerine sadık kalarak kendilerini "Roman" adıyla tanıtır (a.g.e.: 4-9). Petrova'ya göre 1990'lı yıllara kadar çok az insan 'Roman' kelimesinin anlamını biliyordu. Fakat hemen herkes Çingene kelimesi hakkında bilgi sahibiydi. Sonraki yıllarda 'Roman' terimi dışarıdakiler tarafından 'Çingene' gibi etnokültürel olarak kabul edilmiş bir terim olarak politik söylemlerde üstün gelmeye başladı. Özellikle Avrupa'da politik açıdan yaygındı. Bugün dünyada Çingeneler kendini 'Roman' olarak tanımlamaktadır (Petrova, 2004).

1971 yılında Londra’da toplanan Birinci Dünya Roman Kongresi¹ ile birlikte Çingenerin ortak bir dille adlandırılması gerektiği ve bunun “Roma” olduğu belirtilmiştir. Roma ifadesi Romanların da dillerinde olan “insan, kişi” anlamına gelmektedir. Yazara göre –ler, -lar eki de çoğul olarak geçmektedir Yağıldere (2011: 20). Esin de bir çalışmasında Roman ifadesinin daha genel ve kabul edilebilir olduğuna işaret ederek şu ifadeleri kullanmaktadır:

“Yeryüzünde onlarca adı bulunan Çingenerin en yaygın adı da budur. Tabiatıyla her toplumun kendi diliyle... Roman sözü ise, 1968 yılından beri Çingene’nin yerini alma eğilimindedir. "İkinci Dünya Çingene Konferansı"nda da, Uluslararası Çingene Komitesi’nin adı, Uluslararası Roman Birliği olarak değiştirilmiştir. Çingener, böyle anılmak istemektedirler.” (Esin, 2012).

Tüm bu değerlendirmeler eşliğinde Roman sözcüğünün daha genel ve yaygın olarak kullanılması, Çingene sözcüğünün kötü çağrışımlar uyandırması, Romanes dilinde bulunmaması ve genel gözlemlerde Romanların kendilerine “Çingene” denmesinden hoşlanmaması nedenlerinden ötürü “Roman” kelimesinin kullanımı tercih edilmiştir.

1.2.ROMANLARIN GENEL PROFİLİ

1.2.1. TARİH VE KÖKEN

Romanların tarihsel süreçte bir devleti/yurdu olmamıştır. Devecioğlu’nun Ağlayan Dağ Susan Nehir isimli romanında belirttiği gibi “Çingenerin yurdu yoktur. Herkesin yurt diye sahiplenip dikenli tellerle, sınırlarla, silahlı askerlerle koruduğu toprak parçalarından hiçbirine ait değil onlar... Öyleyse Yurt neresi!” (Devecioğlu, 2008:13)

Romanların tarihleri devamlı bir zulüm ve bunun sonucunda hayata tutunma mücadelesiyle geçmiştir. Yüzyıllar boyunca, sürekli olarak çeşitli kanundışı müdahalelere, esir edilmeye, işkence görmeye ve katledilmeye kadar uzanan olaylara maruz kaldıkları halde kimliklerini korumayı başarmış ve ortak bir dil, din, ortak kültür toprak gibi bir ulusun alışlagelen özellikleriyle kaynaşmaksızın sağlam kültürel bir yapı

¹ Nisan 1971’de, Romanlar’ın sorunlarını tartışmak üzere Londra yakınlarında ilk Uluslararası Roman Kongresi toplanmış olup bu kongreye atfen, 1990’dan itibaren 8 Nisan **Dünya Romanlar Günü** olarak kutlanmaktadır

ortaya koymuş, tarihsel süreçte uyum sağlama ve ayakta kalma konusunda olağanüstü bir beceri sergilemişlerdir (Asseo, 2004).

Romanların yazılı bir kültürü bulunmadığından onlarla ilgili bilgiler tarihsel karşılaştırmalar, antropolojik ve etnolojik araştırmalardan elde edilmektedir. Yapılan bu çalışmalar romanların Hindistan kökenli olduğunu göstermektedir. Özkan'a göre Romanlar özellikle son iki yüz yıldır bilim dünyasının ilgi odağı olmuştur. Önceden Mısırlı oldukları zannıyla çeşitli batı dilinde "Kıpti" anlamına gelen "Gypsy", "Egyptian" ve "Gitano" gibi isimlerle anılmışlardır. Fakat iki asır süren dil çalışmaları sonucunda romanların Hindistan kökenli olduğu düşüncesi ortaya çıkmıştır (Özkan, 2000: 3). Sınırlı sayıda da olsa Avrupa kökenli ve değişik köklerden gelen gezginci Roman grupları olduğu yönünde görüşler de bulunmaktadır.

Esin'e göre günümüzden on yüzyıl kadar öncesinde Romanların Hindistan'da, Çangar veya Zingar toplumuyla bağları olduğu düşünülmektedir. Yani, Hintli ve Pakistanlılarla Romanlar kan bağlarıyla akrabadırlar (Esin, 2012). Yağlıdere'ye göre Romanların kullandığı dil, kültürel özellikleri yanında yapılan genetik araştırmalar Romanların Hindistan bağlantısını daha ön plana çıkarmıştır (Yağlıdere, 2011: 15-16).

Diğer taraftan bilimsel çalışmalara rağmen Romanların Hindistan kökenli oldukları konusundaki karmaşa kendi aralarında da devam etmektedir. Martinez 'e göre bir Romanın ağzıyla durum şu şekilde ifade edilmektedir: "Eğer Hindistan'dan gelseydik, o ülkede günümüzde bize benzer biçimde aşağılanmış topluluklar olmazdı, demek ki başka yerden geliyoruz..." kendileri de belli belirsiz de olsa coğrafi kökenin, statülerinin sınırları belirtmede yetersiz olduğunu kabul etmektedirler. Dünya ölçeğinde bakıldığında aslında belirli bir ülkeden değil ama hepsinden " her yerden" ve hiçbir yerden geldiklerini bilirler. Onlara göre geçmiş yoktur. Farklılıklarına rağmen, hepsi birbirleriyle benzeştiklerini de bilmektedirler, onlar doğarlar, başka bir yerde büyürler ve çoğalırlar (Martinez, 1992: 46).

Asseo bir kitabında romanların bu durumunu şu şekilde tasvir etmektedir:

"Onlar çocukluklarında günlük tutmayan toplumlardandır, onlara ilişkin her şeyin bilindiği sanılır. Çingenelerin tarihi, dil, din ya da toprak gibi bir ulusun alışlagelen özellikleriyle kaynaşmaksızın sağlam kültürel bir yapı sunan bir halk aittir. Geri dönmüş ve bilindik doğal bir felaket gibi kovalanan, bir yandan da hoş görülen bir halk" (Asseo, 2004: 14).

Kısacası Romanların kendi tarihleriyle ilgili bilgileri ancak birkaç bellek ötededir. Tarihlerini aralarında yaşayan en yaşlı kişinin anlattığı hikâyeler kadarıyla bilirler. Yapılan araştırmada buradan hareketle Kocaeli Romanlarının kendi tarihlerini ne kadar bildikleri üzerinde durulmuş ve araştırmamıza romanların kökeniyle ilgili sorular sorulmuştur.

1.2.2. GÖÇ VE NÜFUS

Tarihteki Roman göçleriyle ilgili olarak literatürde birçok görüş bulunmaktadır. Bu görüşler incelendiğinde Romanlar hakkında bir belgesel hazırlayan Turgut'a göre Romanlara ilişkin tarih bilgileri ancak 1000 yıllarına dayanmaktadır. Hindistan'dan göç ederken göç nedenleri genelde bilinmemektedir. Büyük bir olasılıkla kast sistemine dayalı Hindu uygarlığı Romanları sürgüne zorlamış olabilme ihtimali üzerinde durulmaktadır. Hindistan'dan göç iki koldan olmuştur. Göç kollarını açıklayan ve Romanların niçin bir ulus olamadıklarını anlatan Turgut'a göre durum şu şekildedir:

“Birinci kol Kafkaslar ve Balkanlar üzerinden Avrupa'ya, ikinci kol, Pakistan, Afganistan üzerinden Suudi Arabistan, Ürdün, Irak, Mısır ve Filistin'e geliyor. Çingeneler kendi içlerinde üç ayrı gruba ayrılıyor: Kaldera, Gitano ve Manuşlar. Üçü arasında dil, din ve tabii ki kültür birliği yok... Bu nedenle tarihin hiçbir aşamasında ulus olamadılar. Zaten bu üç değere sahip olmaları için gerekli olan toprak ve toprak birliğine hiçbir zaman sahip olmadılar. Ulus bilinci olmayınca, aralarında dil birliğinin olmaması da anlaşılabilir” (Turgut, 2011).

Yayıldıkları coğrafyaya göre Berger (2000) Roman halkını göçebe zanaatçılar olarak tek başlık altında toplamakta ve tarih boyunca üç ana kola ayırmaktadır:

1. Kalderaşlar	2. Gitanolar
a. Lovariler	3. Manuşlar
b. Boyhalar	a. Valsikanlar
c. Luriler	b. Pimontesiler
d. Çurariler	c. Gaygikanlar

Romanların Avrupa yolculuğuna baktığımızda, Hindistan'dan sonra önce batıya yönelip İran'a ulaşmışlar, oradan bütün Orta Doğu'yla Kuzey-Afrika ve Karadeniz kuzeyine dağılmışlardır. Birkaç yüzyıl sürecek yolculukları sonunda İskandinavya'ya kadar

gidebilmişlerdir. Bugün, Kuzey Güney Amerikalılar, Avustralya, Japonya ve Afrika'nın kuzeyiyle güneyinde Romanlara rastlanabilmektedir. Romanların en yoğun yaşadıkları mekân Avrupa, Avrupa içindeyse Romanya'dır (Esin, 2012).

Peki Niçin Romanlar Hindistan'dan Avrupa'ya ve diğer ülkelere göç etmiştir?

Romanların yazılı tarihlerinin olmaması bu sorunun da kesin bir şekilde cevaplanmasına engel teşkil etmektedir. Bu yönde yapılan çalışmalara bakıldığında çeşitli araştırmacılar göç nedenini genelde baskı, zorlama, açlık vb. sebeplere dayandırmaktadır ve dünyanın dört bir yanına yayıldığını vurgulamaktadırlar (Yağlıdere, 2011: 21). Yani göçler yaklaşık 12 yüzyıl süren tekil bir olay sonucu değil, baskı ve zorlama içeren tarihsel olaylar dizisi (akınlar, tarımın gerilemesi, kıtlık, salgın hastalılar, yönetim baskısı vb.) nedenleri ile dünyanın dört bir yanına dağılmadan kaynaklanmaktadır. (Kılınç Demirvuran, 2007 :84).

Kendisi de bir Roman olan Mezarıcıoğlu ise Roman göçlerini göçebe düşkün olmalarına değil zorunluluklara ve zorlamalara bağlamaktadır:

“Atalarımız hakkında yüzlerce asılsız efsane üretilmiştir. Bunlardan bir tanesi de atalarımızın, eski Çingenelerin göçebeliğe düşkün olduklarıdır. Bu düşünceyi savunanlara göre atalarımız göçebeliği çok sevdiği için yerleşik hayata geçmeyi reddetmişlerdir. Bu sözler gerçeği hiçbir biçimde yansıtmıyor. Çingenerler tarihin her döneminde kendi istekleriyle değil zorunluluktan ötürü göçebe yaşamak durumunda kalmışlardır. Geçmişte atalarımız iki nedenden ötürü göçmüşlerdir. Birinci olarak meslekleri gereği yılın belli dönemlerinde kışları geçirdikleri kamp alanlarından, mahallelerinden ayrılmaları gerekmiştir. Özellikle baharla birlikte zanaatlarını icra edecekleri bölgeler arasında dolaşan atalarımız yolculuklarını tamamladıktan sonra kışları geçirdikleri mahallelerine veya kamp bölgelerine geri dönmüşlerdir. Göçebeliğin ikinci ve en önemli nedeni ise Çingenelerin herhangi bir bölgede sürekli yerleşim kurmalarının engellenmiş olmasıdır. Atalarımız herhangi bir bölgede köklü bir biçimde yerleşme imkânı bulamadan yaşadıkları bölgelerden ayrılmaya zorlanmışlardır.” (Mezarıcıoğlu, 2011:13).

Romanların göçleriyle birlikte, nüfusları tüm dünyaya yayılmıştır. Göç doğudan batıya doğru gerçekleşmiş ve Avrupa'da yoğunlaşmıştır. Dünyadaki Roman nüfusu 8 ile 10 milyon arasındadır. Avrupa'daki Romanların sayılarına ilişkin sağlıklı bilgiler bulunmamaktadır. Kimi kaynaklara göre 7 milyon, kimisine göre 2 milyondur. Avrupa'da güvenilir bir kaynağa göre Roman sayıları şu şekildedir:

Romanya: 800 bin

Yugoslavya: 800 bin

Bulgaristan: 800 bin

Çekoslovakya: 600 bin

Macaristan: 500 bin

Eski SSCB: 260 bin

İspanya: 500 bin

Fransa: 250 bin,

Türkiye’de 500 ile 750 bin arasında olduğu varsayılıyor (Uçum, 2008: 136).

1.2.3. DİL

Romanların büyük çoğunluğu hala Hindistan’da yaklaşık bin yıl önce konuşulan Sanskritçe köküne dayalı ve bugün 60’dan fazla lehçesi olan Romani dilini konuşmaktadırlar (Sema, 2010: 55) Romani dili Sankritçe’ye yakın bir Yeni-Hint dilidir. Romanların çoğunluğu tarafından hala konuşulan bu dil, topraksız bir halk için çok değerli bir iletişim aracıdır (Asseo, 2004: 115).

Ülkemizde yerli Roman grubu dillerinde çok sayıda Türkçe kelimeye yer verirken, Türkiye’ye Bulgaristan, Yunanistan ve Romanya’dan göç etmiş olan Romanların geldikleri ülkelerin dillerinden çok sayıda kelime aldıkları bir gerçektir. Dolayısıyla ülkemizde bunlar hem Avrupa hem de Türk şivesiyle konuşmaktadır. Bununla birlikte ülkemizin Orta, Güney ve Batı kısımlarındaki Romanların şivelerinde çok büyük bir benzerlik göze çarpmaktadır (Özkan, 2000: 72).

Türkiye’nin Roman nüfusu, üç ana dilsel grup olan Romanlar, Domlar ve Lomlardan oluşmaktadır. Dilsel farklılıklar, Türkiye’deki Roman gruplarının ne derece çeşitli olduklarını göstermektedir; bu grupların kökenleri Balkanlar, Kafkaslar ve Ortadoğu’ya dayanmaktadır (Marsh, 2008: 18).

Romanların en belirgin özelliği kendilerine has dillerini bilmeleridir. Osman Cemal Kaygılı, *Çingenerler* adlı eserinde, "Romanyol" denen bu dili yerleşik Romanların pek bilmediğini yazmaktadır. Bunun aksine Kolukırık Türkiye’deki Roman nüfusunun %70’inin Roman dilini kullanabildiğini belirtmektedir (Kolukırık, 2006: 2-24).

1.2.4. ROMANLAR İÇİN KULLANILAN İSİMLER

Romanların ismiyle ilgili birçok tanımlama vardır. Dünyada verilen isimler şunlardır: Almanya’da Zigeuner, Fransa’da Bohemian, Romanya’da Tigane, Macaristan’da

Cigany, İtalya’da Zingari, Litvanya’da Cigonas, Hollanda’da Heiden, Danimarka ve İsveç’te Tartars, Türkiye’de Çingene, İspanya’da Zincali veya Gitonos, Güneybatı Pakistan ve İran arasında Luri ve Bizans’ta Atsincanoidir (Uçum, 2008:136).

Ülkemizde Romanların isimlerine baktığımızda; yerli halk tarafından genelde ‘çingene’ kullanılmaktadır. “Çingene” kelimesinin etimolojisine bakıldığında eski Türk metinlerinden itibaren sıkça rastlanmakta olan bir Türkçe kelime olan “çıgañy” kelimesiyle aynı kelime olduğudur. “çıgañy” kelimesi önceleri “fakir, yoksul” anlamına gelmekte, sonraları bu anlamlara “cimri, pinti, hasis; insafsız, düşmanca hareket eden” karşılıkları da eklenmektedir. Çingenelerin çok varlıklı, zengin bir toplum olmadığı ve gittiği yerlerin halklarınca ürkülen ve istenmeyen bir grup oldukları düşünüldüğünde onların adlarını “yoksul, fakir” anlamına gelen “çıgañy” kelimesiyle örtüşmektedir (Yıldız, 2007: 9).

Romanlar için pek çok kavram kullanılmaktaysa da kendilerine “Rom”, dişil “Romni”,dillerine ise “Romani” demektedirler. Bir cins isim olan bu sözcük ‘adam, insan’ anlamına gelmekte olup, etimolojisi hakkında iki görüş vardır: Bunlardan ilki Kuzey Hindistan’dan göç ettikten sonra Dom’lar olarak bilinen Romanlar, sonraları /d-/ sesinin önce/l-/ sonra da /r-/ sesine dönüşmesiyle Rom’lar olarak anılmaya başlandılar. Yani aslen “Dom” olan sözcük “d- > l- > r-” değişmesiyle “dom > lom > rom” şekline gelmiş ve Romanların adı olmuştur. Bugün Türkiye’de, özellikle de Batı Anadolu, Marmara ve Trakya’da kullanılan “Roman” kavramı; Ağrı, Van ve Erzurum’da “Lom” veya “Dom” şeklinde de görülebilmektedir. Diğer yaklaşım ise, Çingenelerin, eski Doğu Roma (Bizans) sahasına girdiklerinde “Roman (Romalı)”olarak anılmaya başladıklarıdır. Ancak adlandırmada dilin fonksiyonu da düşünüldüğünde ilk görüş akla daha yatkın görülmektedir (a.g.e.: 11).

Yörelere göre ise çeşitli adlandırmalar mevcuttur: Batı Anadolu ve Trakya “Roman”, Van ve Ardahan “Mutrib”, Orta Anadolu “Elekçi”, Erzurum, Artvin, Erzincan, Bayburt ve Sivas “Poşa”, Anadolunun pek çok yerinde “Esmer vatandaş, Köçer, Arabacı”, Akdeniz ve Ege Bölgelerinde “Sepetçi”, Adana’da “Cono” şeklindedir. Ayrıca ülkemizde “Kıpti” kelimesi de yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Mısırlı oldukları zannıyla bu isim verilmiş ve günümüze kadar gelmiştir (Özkan, 2000:4). Romanların adlandırılmasıyla ilgili olarak araştırmacılar onların bir başlık altında ifade edilmesi

teklifine genel olarak karşı çıkmaktadır. Bölgesel adlandırmaların Romanların karakteristikleri olduğunu belirtmektedirler (Yağlıdere, 2011: 15).

Türkçe’de Romanlar için yirmiden fazla ad kullanılmaktadır. Bunlardan “çingene”, “kıptî”, “poşa”, “karaçı” ve “roman” sözcükleri en bilinenleridir. Bu sözcüklerden “çingene” Eski Türkçedeki “çıgañy”den; Kıptî Eski Yunanca “agyptian”dan; “poşa” Çince “bu-shi”den; “karaçı” Türkçe “kara-” fiilinden ve “roman”; Hintçe “rom/lom/dom” kelimelerinden gelmektedir. Bunların yanında, Romanlar için Türkçede lûlû, mutrib/mutrip, elekçi, arabacı, sepetçi, gurbetî, abdal, esmer vatandaş, teber, cano/cono, kara kuvvetleri, köçer, karaoğlan, beyzâde, cuki, balamoron, pırpır, todi, mango” gibi isimler de kullanılır (Yıldız, 2007: 16). Çalışmamızın saha araştırması kısmında Romanların adlandırılmasıyla ilgili olarak kendilerini hangi isimle ifade ettiklerine ve toplumun onları nasıl adlandırdığına yer verilmiştir.

Romanlar, Roman olmayan diğer kişilere “Gaco” demektedir. Başka Roman kavimlerinin de Roman olmayanlara verdikleri Geben, Muul, Şivan gibi isimler bulunmaktadır (Mezarcıoğlu, 2011: 3).

1.3. ROMANLARIN SOSYO-KÜLTÜREL ÖZELLİKLERİ

1.3.1. AİLE YAPILARI

Romanların aile yapısı geniş aile yapısındadır. Geniş aileyi; ana, baba, çocuklar, büyük ana ve büyük baba oluşturmaktadır (Özkan, 2000: 47). Roman aile yapısını aile bireyleriyle ele aldığımızda;

Çocuklar; Roman ailesinde erkek çocuklar, genellikle bohçacılık yapan annelerine refakatçilik etmektedir. Yetişkin kız kardeşlerinin denetimi ve kontrolü de yine onların görevidir. Kız çocukları ise evde veya çadırda yemek pişirme, bulaşık yıkama, temizlik yapma ve su taşıma gibi ev işleriyle uğraşmaktadır. Roman çocukları genelde ayakkabı boyacılığı, simit satıcılığı ve dilencilikle aile ekonomisine katkıda bulunmaktadır. Bu yüzden roman ailelerinin çok çocuklu olması onlara ekonomik açıdan çok fazla yük getirmemektedir (a.g.e : 47).

Genç Kız ve Erkekler; Roman ailesinde genç kızlar yalnız hiçbir yere gönderilmez, çalışmaz ve yabancı erkeklerle konuşmazlar. Ancak erkek kardeşinin nezaretinde veya diğer yakın akrabalarının denetiminde çalışabilir, dansözlük edebilir, dilencilik yapabilir veya çiçek satabilir. Böylece bütün ailenin ve akrabaların gözü genç kızlarının üzerinde olur ve onları korumuş olurlar (a.g.e : 48).

Kadınlar; Roman ailesinde kadınlar bohçacılık, gündelikçilik, temizlikçilik, falcılık, büyücülük, çiçekçilik gibi işlerle uğraşmaktadır. Yarı göçer romanlarda erkek ve kadınlar arasında bir iş bölümünün olduğu gözlenmektedir. Genellikle bunlarda da işin çoğu kadınların sırtındadır (a.g.e. :49).

Erkekler; Roman ailesinde ahlaki ve geleneksel normlar vardır. Bu normlar çerçevesinde erkekler de rollerini üstlenirler. Normlara göre aile reisi ve geçimin teşvikçileri erkeklerdir. Ailedeki en büyük otorite babadır. Ailenin diğer bireyleri babanın salt otoritesine bağlıdır. Göçer Romanlarda konaklama, barınma, göç zaman ve istikametinin tespiti, yiyecek, içecek temini ve göçebelik ruhuna uygun olan meslekleri icra etmek erkeklerin görevidir. Yerleşik durumlarda ise erkeklerin daha çok müzisyenlik, hamallık, simit satıcılığı, ayakkabı boyacılığı, seyyar satıcılık gibi işler yaptığı görülmektedir (a.g.e. : 49).

Yaşlılar; Roman ailesinde yaşlılar yüksek saygıya sahiptir. Ülkemizde hem yerleşik hayata geçmiş olanlarda hem de göçebe olanlarda yaşlılara büyük saygı gösterilmektedir. Erkek yaşlıların bütün kabile için çok önemi varken; kadın yaşlıların önemi daha ziyade kadınlar için geçerlidir (a.g.e. : 51).

1.3.2. GELENEKLERİ

Gelenek Romanların hayatının temelidir. Doğumdan ölüme kadar romanların bütün hayatı, geleneklerine göre belirlenmektedir. Kendi geleneklerine sıkı sıkıya bağlıdırlar. Romanlar kültürlerini büyük ölçüde gelenekleri sayesinde muhafaza etmesini ve aktarmasını bilmişlerdir (Özkan, 2000: 89). Geleneklerini endogamik evlilikleri (grup içi evlilik) sayesinde muhafaza edebilmektedirler. Grup içerisinde hiyererşik bir düzen söz konusudur ve kaynağını geleneklerinden almaktadır. Hiçbir Roman kendi grup

yapısını çiğneyememekte, buna uymayanlar gruptan ihraç edilmektedir (Özkan, 2000: 2).

Balkanlardaki Romanlar için de aynı şey geçerlidir. Buradaki Romanlara baktığımızda hala Türkiye'dekilerle alışveriş yapmaya ya da her yıl Hıdrellez (Balkanlar'da bilinen adıyla Ederlezi) zamanında düzenlenen Kakava Şenliklerine katılmaya devam etmektedirler. Benzer biçimde Bulgaristan, Yunanistan, Makedonya, Arnavutluk, Kosova, Bosna-Hersek, Hırvatistan, Sırbistan ve hatta Macaristan'ın bir bölümündeki Roman toplulukları, Osmanlının kültürel mirası olarak değerlendirilebilecek kimi gelenekleri halen sürdürmektedir (Marsh, 2008: 18).

1.3.3. MESLEKLERİ

Romanların biyografilerinin de gösterdiği gibi, iş ve uğraşların değişimi sayısızdır. Kişi çoğu kez, değişik sektörlerde, ücretli işler bulur, bu toplama ya da antika eşyaların ticaretiyle sağladığı ek gelirle birlikte çoğalır. Döngüsel olan bu etkinlikler, genel aile içindeki gelirleri çeşitlendirir. Yaşlılar sepet, tahta, tepsi, eski araba lastiklerinden yapılmış paspaslar gibi hurda eşyalardan bir eşya yapmak ya da bakır parçalarını satmak amacıyla, televizyon cihazları sökmek için evlerinde otururlar, yetişkinlerse pazarlarda, yollarda mal satmaya, eski eşya toplamaya ya da herhangi bir günlük iş tutmaya giderler. Erkek çocuklar babalarının izinden giderler, kızlar annelerine yardım ederler, en büyük kız çoğu kez onun yerine küçük çocuklara bakar. Çoğu kez her işi yapar ve özellikle kadınlar, küçük ticaret ya da 'falcılık' adı altında dilenerek para kazanmaya çalışır (Martinez, 1992: 48-49).

Toplumda çoğu kez "parça başı" olmak üzere, öteki gündelikçilerin reddettikleri işleri yaparlar. Bunlar bu zaman içinde çıkan küçük ama en az gelişmiş bölgelerde yövmiyeyle çalışılan ağır işlerdir bu işlerden elde edilen gelir ise sadaka biçimindedir ve bu işler hala göçebe kalanlar ve yerleşik düzene geçmiş göçebeler tarafından yapılır (a.g.e. :49-50).

Geleneksel olarak Romanların mesleklerine baktığımızda; demircilik, nalbantlık, bakırcılık, kalaycılık, sepetçilik, elekçilik, altın arayıcılığı, seislik, şifacılık, falcılık, ayı

oynaticılığı, akrobatlık, müzisyenlik, çengilik, bohçacılık, gemi yapımcılığı, oymacılık, madencilik, kâhinlik ve dilencilik şeklinde sıralanmaktadır (Özkan, 2000: 84).

Romanlar üzerine araştırma yapan Ege Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi Suat Kolukırık da Romanların sanıldığı gibi çalışmaz, haylaz ya da hırsız insanlar olmadığını aksine ekonomiye katkılarının olduğunu belirtiyor. Romanlar çoğu kişinin prestiji düşük meslekler olarak tanımladığı işlerde çalıştıklarını belirten Kolukırık, Bugün hamallar, marangozlar, inşaat işçileri, demirciler, müzisyenler, nakliyecilerin çoğunluğunu Romanların oluşturduğunu belirtiyor. Bu iş ve meslekleri Romanlar yapıyor ve bu toplumda birilerinin bunları yapması gerekiyor. Bu anlamda baktığınızda Romanların ekonomiye büyük katkıları bulunmaktadır (Kolukırık, 2005).

Genel anlamda mesleklerini topladığımızda; Türkiye’de Romanlar, hurdacılık, naylon, kağıt ve pet şişe toplayıcılığı yaparak geçinmektedir. Bu insanlar, topladıkları çöpleri ayrıştırıp satarak atıkların geri dönüşümüne katkı sağlamaktadırlar. Çöp toplayıcılığı yapan Romanlar şehrin çeperlerinde ya da yol kenarlarındaki boş arazilerde kurdukları çadırlarda yaşamaktadırlar (Akgül, 2006:107). Bunların dışında pazarcılık, bohçacılık, hamallık, temizlikçilik, demircilik, müzisyenlik gibi işlerle uğraşmaktadırlar.

Ülkemizde Romanların eğitim seviyesinin çok düşük olması veya onların okumaya karşı ilgi duymayışı, aralarından doktor, hemşire, avukat gibi meslek sahiplerinin çıkmasını engellemektedir (Özkan, 2000: 85).

Uluslar arası Roman Birliği’nin başkanı Juan de Dios Ramírez Heredia Romanların çalışma felsefesini şu şekilde ifade etmektedir:

“Sıradan insanlar yani ‘payos’lar yaşamazlar, onlar çalışmak için yaşarlar. Bu da sağlıklı değildir. Romanların başka bir yaşam felsefesi vardır. Çalışmak için yaşamak fikri düşünülemez. Sadece iyi yaşayabilecek kadar çalışırlar.”
(<http://tr.euronews.com/2010/09/20/romanlar-avrupa-adalet-divani-na-gidiyor/>).

1.3.4. DİNİ İNANÇLARI

Özkan (2000: 103)’a göre Romanlar buldukları ülkenin dinlerini kabul etmektedir. Avrupalı Romanlar Hıristiyan olduğu gibi Türkiyeli Romanlar da Müslümandır.

Romanların arasında İslam'ı gönülden kabul edip bu dinin emir ve yasaklarını uygulayan olduğu gibi, kendi geleneklerindeki dini inançları yaşatanlar da mevcuttur.

Romanların inanışları bölgelere göre çeşitlilik gösterebilmektedir. Tarikata yakın gruplar Diyarbakır, Hançepek Mahallesi ve Balıkesir'de görülür. Türkiye'nin kuzeydoğusundaki Ani yöresinde küçük Yezidi Roman grupları mevcuttur. Yehova Şahitliği inancını benimsemiş Romanlara ve Trakya'da Ortodoks Hıristiyanlara rastlamak mümkündür. Roman nüfusu arasında Alevilik, Şiilik gibi İslam mezhepleri pek fazla benimsenmemiş ve Sünni İslam haricinde herhangi bir inanca bağlı olanlar (genelde Türkiye dışından gelen gruplar) hep azınlıkta kalmıştır (Marsh, 2008: 26-27).

1.3.5. ÇERİBAŞILIK

Çeribaşılık Osmanlı dönemine dayanan bir kurumdur. Osmanlı döneminde Rumeli'nde başı boş dolaşan konar göçer Romanlardan, ordunun geri hizmetlerinde yararlanılmak istenmiştir. XVI.yy ortalarında, Rumeli'nde yoğun olarak buldukları başta Kırklareli, sonra Çatalca İnceğiz, Çorlu, Dimetoka, Döğencielı, Eski Zağra, Ferecik, Gümölcine, Hayrabolu, İpsala, İstanbul, Keşan, Malkara, Pınarhisar, Prevadi, Yanbolu bölgeleri, Kırklareli Merkez olmak üzere zamanın bir yönetim birimi olan sancak statüsü içinde toplanmışlar, çeribaşı (baş asker) rütbesindeki Vize Sancağı paşasına bağlanmışlardır. Yıllar sonra bu örgüt ortadan kalkmış ise de Romanlar kendi seçtikleri kişilere Çeribaşı diyerek, bu geleneği sürdürmüşlerdir ve hâlen de sürdürmektedirler. Romanlardaki Çeribaşılık kurumu, bu öyküyle ilgili olup, tamamen buradan kaynaklanmaktadır (Esin, 2012).

Çeribaşları Romanların kabile lideri olup söz sahibi kişilerdir. Özkan (2000: 77-78)'a göre hem yerleşik hem de göçebelikte kabile, çeribaşının salt otoritesine boyun eğmek, alacağı kararlara uymak ve onun sözünü dinlemek zorundadır. Çeribaşı seçilen kişi de gerçekten kabile içerisinde becerisi, cesareti, atılganlığı gibi özellikleriyle ön plana çıkmış olduğundan diğer insanlar da ona tabi olmak zorundadır. Roman mahallelerinin asayişini ve huzurunu sağlamakla, herhangi bir adli olayda devletin güvenlik birimleriyle doğrudan muhatap olmakta ve suçluları teslim etmede yetkilidir. Çeribaşılar bütün mahallenin otoritesine boyun eğdiği, sözünü dinlediği ve güvendikleri

karizmatik kişilerden seçilmektedir. Mahallenin yol, su, elektrik gibi ihtiyaçlarının temini ve diğer devlet yatırımlarını sağlanması, mağdur olanlara yardımın temin edilmesi gibi durumlarda kendisini göstermesi beklenmektedir.

1.4. TÜRKİYE’DE ROMANLARIN PROFİLİ

1.4.1. TÜRKİYE’DE ROMANLAR

Romanlar, marjinal yapıları nedeniyle, Osmanlı Devleti zamanında da günümüz Türkiyesinde de dışlanmışlardır. Ancak Romanlar Avrupa’da gördükleri baskı, zulüm ve katliamlara Osmanlı zamanında kesinlikle maruz kalmamış, aksine devlet denetiminde çok rahat ve güvenli bir hayata sahip olmuşlardır (Özkan, 2000: 2).

Romanlar, Osmanlı döneminde ordu ihtiyaçlarının karşılanmasında ve imar işlerinde de çalışmışlardır. Kanuni Sultan Süleyman, Rumeli vilayetinde Romanların yerleşmesi için özel yasa hazırlatmıştır. Osmanlı kayıtları Roman nüfusunu düzenli vergi ödemesi için yaş, iş ve medeni durum bağlamında tanımlamıştır. İmparatorluk içerisinde ordu hizmetinde bulunan Romanlar diğer mesleklerle uğraşanlara oranla sosyal prestij açısından daha iyi konumda olmuşlardır. Romanlar etnokültürel karakteristiklerini, göçebe yaşam tarzlarını ve geleneksel işlerini korumuşlar ve Ortaçağ Avrupa’sına göre Osmanlı Devleti sınırları içerisinde kendilerini daha iyi ifade etmişlerdir (Marushiakova, 2001: 2).

Avrupa’da ise; özellikle Naziler tarafından katledilmiş ve soykırıma uğramışlardır. Asseo (2004: 140)’nun belirttiği gibi “Naziler Çingeneleri sadece toplum-karşıtı olmakla suçlamıyorlardı, onlara ayrıca ırk biyolojisi incelemelerinde kullanılacak melez bir ırk olarak görüyorlardı. Çingeneler her türden Alman kampına götürülmüşlerdi. Fransa’da da kamplara hapsedilmişlerdi.”

Ülkemizde Roman vatandaşların sayılarına baktığımızda resmi bir kayıt tutulmadığından sayıları tahminlere dayanmaktadır. 2000 yılında Özkan’ın araştırmasında Türkiye’de Romanların göçerler hariç genel toplamı 403 bin kadardır. Yerleşik hayata geçmeksizin tamamen göçebe hayatı süren Çingenelerin toplam sayısı ise 20 bin civarındadır (Özkan, 2000: 43). Ulaşılabilir Yaşam Derneği ve Edirne

Çingene Kültürünü Araştırma Geliştirme Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği ile birlikte geleneksel Kakava Şenlikleri çerçevesinde Edirne'de 2005 yılında 7-8-9 Mayıs tarihlerinde düzenlenen Uluslar arası Roman Sempozyumu'nun sonuç bildirgesine göre ise Türkiye'de Romanların nüfusu resmi makamlara göre 500 bin resmi olmayan makamlara göre ise yaklaşık 2 milyon civarındadır. Bu grubun % 95'i yerleşik yaşama geçmişlerdir (<http://bianet.org/biamag/bianet/61067-en-cok-ayrimcilik-onlara-romanlar-cingeneler>).

Wikipedia'deki bilgiye göre ise yarı göçebe, yarı yerleşik bir topluluğun sayımının yapılması güç olduğu için Romanlar'ın kesin nüfusu bilinmemektedir. Türkiye'de 750.000 dolayında Roman olduğu tahmin edilmektedir (<http://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87ingeneler>).

1.4.2. ROMANLARIN ÖRGÜTLENMELERİ

Türkiye'de Romanları etkileyen insan hakları sorunlarının çeşitli sebepleri bulunmaktadır. Romanlar; toplumun geneli tarafından önyargı, ayrımcılık ve dışlanmaya maruz kaldıkları gibi, diğer azınlık gruplardan da benzer tavırlar görmektedir. Özellikle kısa bir zaman öncesine kadar Romanlar hak mücadelesini devlete ihanet olarak algılayan milliyetçi baskılar sonucunda aktivizmden özellikle de kendi haklarını gündeme getirmek için örgütlenmekten kaçınmıştır (Danova/Roussinova, 2008: 1).

Dünya ölçeğinde bakıldığında Romanlar eğitimsizlik, işsizlik, sağlık sorunları ve uyum sorunları gibi benzer sorunlar yaşamaktadır. Bu sorunların aşılması hususunda son zamanlarda, Romanlarında birbirinden haberdar olması ve örgütlenmesi için ulusal ölçekte dernekler kurulmaya başlanmıştır. Ülkemizde Edirne Bölgesinde ve daha sonra Türkiye'nin çeşitli illerinde Roman dernekleri hızla kurulmuş ve faaliyet göstermeye başlamıştır. İlk olarak Edirne'de 5-7 Mayıs 2005 tarihindeki I. Uluslar arası Roman Sempozyumu ve II. Uluslar arası Roman Sempozyumuna ulusal ve yabancı konuklar katılmış, Roman sorunlarına değinilmiştir. Avrupa'da ise Roman sorunları 1960-1970'li yıllarda ele alınmaya başlanmıştır. Avrupa Birliği bu konudaki çalışmalarını

hızlandırmış ve 2006 yılını “Dünya Roman Yılı” olarak kabul etmiştir (Yağlıdere, 2011: 38).

Ülkemizde Roman örgütlenmesine baktığımızda, geçtiğimiz on yıl içinde Türkiyeli Romanların pek çok şehir ve ilçede dernekler kurarak örgütlendikleri görülür. Romanların 2000’li yılların başında esas olarak da 2003 yılında ilk olarak Samsun, İzmir ve Edirne’de başlayan dernekleşme hareketi çok geçmeden Türkiye’nin başka şehirlerinde de yaygınlaşmaya başlamıştır. Süreçte AB’nin de katkısı bulunmuştur. AB bütünleşme sürecinin desteklediği demokratik atmosfer, toplumsal hayatta ve medyada etnik meselelerin her zamankinden daha açıklıkla ve cesurca tartışılması yönündeki eğilim, değişim mevzuatla birlikte dernek kurmanın geçmişe oranla kolaylaşması, uluslar arası planda Türkiye Romanları üzerinde yapılan çalışmaların daha görünür hale gelmesi, birbiri ardına pek çok Roman derneğinin kurulmasına zemin oluşturmuştur. İzmir ve Edirne’deki derneklerin insan hakları camiasında ilgi ile karşılanması yeni örgütlenme girişimlerini yüreklendirmiş olup kuruldukları yerlerde Roman derneklerinin yerel kamu otoriteleri tarafından sahiplenilmesi de örgütlenmeden duyulan endişenin çabuk aşılmasını sağlamıştır (Uzpeder, 2008: 114-115).

1.4.3. ROMANLARA YÖNELİK TOPLUMSAL YARGILAR

Ülkemizde Romanlar yörelere göre çeşitli adlarla anılmaktadır ve genel olarak Çingeneliklerini kabul etmemektedirler. Bunun en önemli nedenleri gittikleri her yerde horlanmaları, dışlanmaları ve aşağılanıyor olmalarıdır. Bu reddetmenin altında toplumda yaygın olan bir halk inancı da bulunmaktadır. Buna göre; Çingeneler Hz İbrahim’in mancınıkla atılması esnasında meleklerin buna mani olduğu ve melekleri kovalamak için de Şeytan’ın telkiniyle bir bacı ve kardeşin, mancınığın yanı başında zina etmesidir. Bu yanlış inanışa göre, “çin” ve “gen” isimli bacı ve kardeşin zinasından Çingene olarak bilinen bu insanlar türemiştir. Romanlar bu yüzden Çingenelik yakıştırmalarını reddetmektedir (Özkan, 2000: 31).

Toplumda özellikle esmer tenli oluşları, renkli giyim tarzları, dilleri, müziğe düşkün olmaları, dansları, yaptıkları mesleklerle ve kültürleriyle ön plana çıkmaktadırlar. Diğer taraftan toplumda Roman olmayanlar tarafından Romanlara karşı olumlu ve olumsuz

yargılar bulunmaktadır. Nitekim Williams'a göre her çağ ve dönemde olduğu gibi Romanlar farklı yaşamları ve farklı yerlerden gelmelerinden dolayı evrensel olarak davetsiz misafir ve yabancı olarak görülmüştür (Williams, 1994:2). Romanlar hakkındaki genel tanımlama ve ana karakter, yabancı orijindir (Mayall, 1988:71). Roman olmayanlarca resmedilen Roman imgesi çoğunlukla, özgür, vahşi ve doğaya yakın olma gibi özelliklerdir. Romanlar gizemli ve folklorik özelliklerin taşıyıcısıdır (Okely, 1983:2).

Fonseca'ya göre Romanlara karşı en eski ve en kötü yargı **casus** olarak nitelendirilmeleridir. Yazar özellikle Avrupa'da Türkler lehine casusluk yaptıkları nedenleriyle Romanların manevi baskı ve zulüm görmeleri üzerinde durmaktadır. Dilleri, esmer görünüşleri, köklerinin belirsiz olması, yerel yasaları iyi bilmemeleri, eğitimsizlikleri, gittikleri yerin geleneklerine uyum sağlamayı reddetmeleri ve kimseye bir bağlılık duymamaları bu suçlamayı açık hale getirmektedir (Fonseca, 2002; Akt: Alper Yağlıdere, 2011:43). Romanlar Avrupa'ya yerleştikten sonra yerleşikler onları genellikle putperestlikle suçlamışlardır. Bazı hikâyeler onların hırsızlık yaptıklarından bahsetmiştir. Sihirbazlık, büyücülük, cadılık, çocuk çalma, Türkler için casusluk yapma ve hainlik gibi suçlamalara maruz kalmışlardır. Romanlar tembel, yaramaz, kirli, ahlaksız ve hilekâr insanlar olarak anılmışlardır. Onların yaratılıştan gelen geleceği görme kabiliyeti cezbedici ve korkutucu olarak düşünülmüştür (Lewy 1999: 57)

Avrupa'da 19. Yüzyılın ikinci yarısında Romanları ele alan tüm eserlerde ırk kavramı ve irksal determinizm üzerinde durulmuştur. Buna göre;

“ ‘Yabanılık’ evrimci kuramlarda insanlığın ilk durumudur ve Çingener de birçok yazara göre hayvansallığa yakın fosil bir ırka indirgenen bir kategoriye aittirler. Kimi kez insanüstü, kimi kez insandan daha ilkel görülerek insanlıktan ayrı tutulurlar” Martinez (1992: 22-23).

Romanlar kimlikleri ve yaşam şekillerinden dolayı toplum tarafından kötü alışkanlıklara sahip insanlar olarak algılanırlar. Bu da onların hem mahalle yapılarına (şehir merkezinden uzak), hem de yaşamlarına etki etmiştir (Uçum, 2008: 138).

Uluslar arası Roman Birliği Başkanı Juan de Dios Ramírez Heredia bir gazetecinin Romanlarla aynı yerde ikamet eden mahalle sakinlerinin Romanlardan niçin rahatsız olduğuna ilişkin sorusuna şu şekilde cevap vermiştir:

“Bu sonsuza kadar altında yaşadığımız bir bulut. “Bütün Romanlar tembeldir, hırsızlık yaparlar...” sözü malesef kabul ediliyor. Bugün bile İspanyol anneler, her ne kadar ırkçı olmasalar da çocuklarına yemek yedirirken “Yemeğini ye, yoksa çingeneler gelip seni alacak” diye korkutuyor. Toplumda bu yönde korkular ve davranışlar devam ediyor. Davranışları değiştirmek karmaşık bir şey. Fakat herşeye rağmen bu konuda da ilerleme sağlıyoruz.” (<http://tr.euronews.com/2010/09/20/romanlar-avrupa-adalet-divani-na-gidiyor/>).

Romanlar “hakir görülmeye” tepkisini hakim siyasi söylemlerin içinden konuşarak dile getirmektedir; ancak tepkilerini ortaya koyarlarken hakim siyasi söylemlerin belli başlı öğelerini seçici bir şekilde “ödünç almaları” bu insanların nihai ve kaçınılmaz bir şekilde egemen sınıfların ideolojisinin tuzağına düşmediklerini göstermektedir. Yani dışarıdan dayatılan sosyo-kültürel sınıflandırma şemalarını olduğu gibi içselleştirmemektedirler; hakim söylemleri, onlarda kendi aleyhlerine olan öğeleri tamamen bastıramasalar bile, içlerinde çatlaklar açarak kullanmaktadırlar. Her ne kadar bu insanların kendilerine dışarıdan dayatılan imgeleri tamamen içselleştirdikleri iddia edilemezse de her zaman kolektif bir mücadeleye hazır olduklarını söylemek de doğru olmayacaktır (Bayraktar, [t.y.]: 128).

Türkiye’de 2000’li yılların ortalarında yeşeren Roman hakları hareketi ve Roman araştırmaları, kamusal olarak farkındalık yaratacak ve Romanlara ilişkin basmakalıp kanaatleri sarsacak bir potansiyele sahiptir. Toplumun “başarılı” Romanlara sahip olamamasının nedeni, sadece Romanların içinde bulunduğu yoksulluk koşulları ve karşılaştıkları diğer engeller nedeniyle önemli konumlara gelememeleri değil, aynı zamanda aradan sıyrılıp başarılı olan Romanların da alanlarında muvaffak olduktan sonra, toplumdaki dışlanma korkusuyla etnik kökenlerini gizleme ihtiyacı duymalarından da kaynaklanmaktadır (Gökçen ve Öney, 20???: 130)

1.4.4. YABANCILAŞMA

Mezarcıoğlu Romanlarla Roman olmayanlar arasındaki yabancılığı binlerce yıl öncesine dayandırmaktadır. Yabancılaşmayı dört temel adaletsizlikle açıklayan yazara göre:

1) Geçimlerini doğal kaynakların zengin olduğu bölgelerde avcılık ve yiyecek toplayıcılığı ile sağlayan İnsanlarının doğal kaynaklarına; tarımcı ve hayvancılıkla geçinen kavimler tarafından el konulması ile birlikte İnsanlar, Roman Usulü Geçim

Yolları ile geçinmeye zorlanmıştır. Böylelikle İnsanlarının çocukları, çeşitli zanaat ve hizmetleri sundukları tarım ve hayvancılıkla geçinen kavimlerden gıda maddeleri olarak geçimlerini temin etmişlerdir. Romanlığın global bir kast olarak doğuşu bu şekilde gerçekleşmiştir. Ayrıca savaşlar ve doğal afetler gibi çeşitli nedenlerle hayvanlarını ve tarım arazilerini kaybeden Roman olmayan kimi kavimler de Roman Usulü Geçim Yollarını benimseyerek Romanlar Evrensel Milletine dahil olmuşlardır.

2) Tarihsel süreçte Roman Evrensel Milletine mensup kavimlerin tarım ve hayvancılıkla uğraşmaları kimi zaman fiilen kimi zaman resmi olarak yasaklarla engellenmiştir. Bazı yerlerde Roman kavimlerinin hayvan ve tarım arazisine sahip olmaları yasak kapsamına alınmıştır. Kimi yerlerde ise hayvan sürüleri ve tarım arazilerinin özellikle Roman olmayan kavimler tarafından kontrol altına alınmış olması Roman kavimlerinin tarım ve hayvancılık yapabilmelerini fiilen engellemiştir.

3) Sanayi sonrası dönemde ise Romanların geleneksel meslekleri büyük ölçüde işlevsiz hale gelmiştir. Roman toplulukları bu noktadan itibaren başkaları tarafından tercih edilmeyen ve insan sağlığına zararlı işlerde çalışmak zorunda kalmışlardır. Bu durumun en önemli nedeni Roman kavimlerinin atalarından aldıkları zanaat bilgisi dışında hiçbir sermayeye sahip olmamalarıdır. Ayrıca Roman olmayanların Romanlar hakkında sahip olduğu ön yargılar, Romanların farklı alanlarda çalışabilmelerini ciddi bir biçimde engellemektedir. Roman kavimlerinin sanayi sonrası dönemde çalışmak zorunda kaldıkları zor, insan sağlığına zararlı ve düşük gelir getiren meslekler zaman içerisinde daha fazla gelir getirmeye başladığında ya da teknolojik gelişmelerin etkisiyle daha kolay yapılabilir hale geldiklerinde bu mesleklere Roman olmayanlar yaygın bir biçimde girmeye başlamışlardır. Roman olmayanların bu mesleklerde baskın hale gelmesi ise hem rekabeti arttırmış hem de zamanla Romanları bu alanlarda çalışamaz hale getirmiştir. Böylelikle Romanlar yeniden başkaları tarafından tercih edilmeyen düşük gelirli işleri yapmak durumunda kalmışlardır. Bu durum ise onları çok derin bir yoksulluğa mahkum etmiştir.

4) Gerek sanayi öncesi gerekse sanayi sonrası dönemde Roman kavimlerinin merkezi alanlarda yerleşmeleri çeşitli araçlarla engellenmiştir. Zaman içerisinde kentlerin büyümesi ile birlikte merkezi hale gelen Roman yerleşimleri yeniden şehir dışına itilmiş ve bu hatalı uygulamayla Romanların içinde yaşadıkları toplumlarla bütünleşmeleri

engellenmiştir. Neticede gözden ırak olan gönülden de ırak olur misali Romanlarla Roman olmayanlar arasındaki yabancılaşma daha da artmıştır (Mezarcıoğlu, 2011: 14-15).

Bu süreçte yabancılaşma topluma karşı olduğu gibi kendi kimliğine karşı da ortaya çıkmıştır. Romanlar hakkında bir kitap yazan Mustafa Aksu, bazı Romanlar'ın toplumsal önyargılar nedeni ile kimliklerini gizli tuttuğunu ifade ederek eşinin kendisinin Roman olduğunu nişanlandıktan iki ay sonra öğrendiğini belirtmektedir. Romanların çoğunluğunun ise ticaret yaparak zenginleştikten sonra kendi toplumlarından çıktığını, uzaklaştığını ve Roman olmadıklarını kanaatini yaymaya çalıştıklarını ifade etmektedir (Aksu, 2005).

İKİNCİ BÖLÜM
SOSYAL DIŞLANMANIN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

2.1. SOSYAL DIŞLANMA NEDİR?

Sosyal dışlanma Avrupalı bir kavram olup Fransa'dan sonra Avrupa'nın diğer ülkelerinde ve AB düzeyinde hem kavram (konsept), hem de politika olarak kabul edilmiş ve hızla yayılmıştır. Özellikle işsizlik oranlarındaki artış, artan uluslararası göç ve refah devletinin gerilemesi, kavram üzerindeki ilgiyi önemli ölçüde arttırmıştır (Sapançalı, 2005: 60).

Dışlanma kavramı Avrupa'da yoksulluktan daha yaygın olarak kullanılan bir kavramdır. Latin Amerika'da marjinalleşme, ABD'de sınıf-altı kavramları tercih edilmekte olup, dışlanma gelirin yanı sıra toplum hayatına katılımın önündeki risk faktörlerine ve sosyal kaynaşma, diyalog ve entegrasyonu sağlayıcı kurumların yetersizliğine işaret etmektedir (Alacahan ve Duman, 2011: 2).

Sosyal dışlanma kavramına tarihsel süreçte değişik tanımlar getirilmiş olup, kavramın sınırları genişleyerek devam etmiştir. Bu nedenle sosyal dışlanmanın tanımını yapmak zorlaşmaktadır. Sosyal dışlanmanın tarihsel süreçte geldiği nokta ve ona getirilen tanımlamalar şu şekildedir. Akın'a göre sosyal dışlanma tarihsel süreçte 1980'li yıllarda değişik tipteki sosyal dezavantajlardan söz edilirken kullanılmıştır. Aynı yıllarda giderek artan işsizlik, geçekondulaşma ve aile yaşamındaki köklü değişimler gibi yeni sosyal sorunlarla ilişkilendirilmiştir. 1970-1989'lu yıllarda "yoksulluk" ön planda iken 1990'lı yılların ortasından itibaren "sosyal dışlanma" temel kavram durumuna gelmiştir. Sosyal alandaki temel sorunların işsizlik, yoksulluk, eğitim ve öğretim imkânlarının geliştirilmesi, yaşlıların topluma katılımlarının sağlanması, sakatların ekonomik ve sosyal yönden entegrasyonlarının geliştirilmesi, ırkçılık ve yabancı düşmanlığı ile mücadele edilmesi önem taşımaktadır (Akın, 2009: 35-36). Sanayi devrimi sonrası hızlı kentleşme ve kentleşmenin sağlıksız gerçekleşmesi, göç eden bireylerin kente uyumunda ciddi zorluklar yaratmıştır. Özellikle 1990'lardan itibaren "neo-liberal" politikaların etkisiyle artan kentsel yoksulluk ve toplumsal dışlanma süreçlerini dezavantajlı kesimler üzerinde büyük bir etkiye neden olmuştur (Altınova ve Gökçeaslan Çiftçi, 2009: 643).

Güven (2009: 7)'e göre "Sosyal dışlanma, sosyal bütünleşme, sosyal entegrasyon kavramının ters kavramıdır." Bu anlamda sosyal dışlanma, Sivil-Politik – Ekonomik-

Sosyal vatandaşlık haklarından mahrum edilme halidir, şeklinde tanımlanabileceği gibi toplumla bireyin bütünleşmesini sağlayan Sosyal-Ekonomik-Politik ve Kültürel sistemlerin tümünden kısmen veya tamamen yoksun olma süreci olarak da tanımlanabilir. Sosyolojik açıdan bakıldığında sosyal dışlanma, fiziksel, ruhsal, toplumsal engellilik hali sosyal bir hastalıktır. Hukuki bir tanım vermek gerekirse sosyal dışlanmışlık, eksik yurttaşlıktır. Yurttaşlık haklarından yoksunluktur.

Sosyal dışlanma en geniş anlamıyla: “Süreklilik arz eden ve toplumun temel sosyal ve mesleki ortamının dışında kalmayı doğuran çok boyutlu dezavantajlı olma durumu”dur. Özetle “ birbiriyle ilintili olarak ekonomik, sosyal, kültürel ve politik yaşama etkin katılma yeteneğinden yoksun olma” olarak tanımlanır (Aslantepe, 2009: 73).

Ayrıca sosyal dışlanma sosyal, ekonomik, psikolojik, politik olmak üzere çok boyutlu olarak ele alınması gereken bir olgudur. Sosyal dışlanma ile ilgili vurgulanması gereken bir diğer nokta da sosyal dışlanma ve dışlananların statik olmayıp dinamik olduklarıdır. Zaman ve yer boyutunda ele alındığında dışlananlar ve içerilenler değişebilir (Adak, 2009: 418).

Sosyal dışlanma bireysel olarak; bireyin kendi varlığının soyut ve somut anlamını toplumsal varoluş içinde yitirmesidir. Yani içine doğduğu aileden başlamak üzere ait olduğu toplum ve ülkede yaşamının anlamını yitirmesi ve kendisini değersiz hissetmesidir. (Kılıç Yıldız, 2009: 427).

Seyyar (2008: 423) Sosyal Siyaset Terimleri Ansiklopedik Sözlük’te sosyal dışlanmayı şu şekilde tanımlamaktadır:

“Sosyal dışlanma (Sosyal tecrit; sosyal izolasyon; tecrit; soyutlanma; sosyal dışlanma): fert veya grupların işsizlik, yoksulluk, eğitimsizlik, özürlülük gibi nedenlerden dolayı eğitim, sağlık ve kültürel imkanlardan yararlanamaması, üretim etkinlikleri içinde yer alamaması ve karar alma süreçlerine katılamaması şeklinde tanımlanabilecek kapsamlı ve çok boyutlu bir kavramdır” “İnsanları sosyal hayattan uzaklaştıracak düzeyde maddi ve manevi yoksunluk içinde olmaları, haklarını ve yaşamlarını koruyacak, onları destekleyecek her türlü kurumdan ve sosyal destekten yoksun oldukları ölçüde katlanarak büyüyen bir süreçtir”.

Günümüzdeki karşılığına baktığımızda sosyal dışlanma kavramı eşitsizlik, işsizlik, yoksunluk ve yoksulluk gibi olgularla birlikte açıklanmaya çalışılmaktadır. Bu dışlanma biçimleri insanların toplumsal yaşamla bütünleşmesini engelleyen ve hemen her toplumda karşılaşılan olgulardır. Ancak işsiz, yoksul ve eşitsizliğe maruz kalmış

bireylerin, her toplum ve her dönemde dışlanmış olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Çünkü, gelişmiş bir toplumdaki işsiz bir bireyin karşılaştığı sorunlar ile gelişmekte olan bir ülkedeki işsiz yaşadığı sorunlar ve yoksunluk düzeyi farklı olabileceği gibi, yoksulluk da ülkeden ülkeye farklı biçimde algılanabilmektedir. Bu nedenle, sosyal dışlanma sorunu her ülkede ve her toplumda görülmesine rağmen, kavram her toplum için farklı anlam ve biçimlerde algılanabilir ve tanımlanabilir. Örneğin, gelişmiş ülkelerde sosyal dışlanma sorunu görülmesine rağmen, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde bu sorun farklı boyutta ve çok daha şiddetli yaşanmaktadır. Gelişmiş ülkelerde sorun uzun süreli işsizlik, dışarıdan göç ve kazanılmış hakların yitirilmesi biçimlerinde ortaya çıkarken, gelişmekte olan ülkelerde dışlanmışlık bu sayılardan çok daha fazla çeşitlidir. Ancak, dünyanın her yerinde kabul edilecek olan bir sosyal dışlanma tanımı ise “çeşitli yoksunluklar nedeniyle bireylerin gereksinmelerini karşılayamamaları” şeklinde yapılabilir (Sapancalı, 2003: 20-21).

2.2. SOSYAL DIŞLANMANIN NEDENLERİ

Sosyal dışlanma çok nedenli bir kavramdır. Küreselleşmenin getirdiği sosyal, ekonomik ve siyasal sorunlar dışlanmışlığın nedenlerini ortaya koymaktadır. Güven (2009: 7-8)’e göre bu nedenler aşağıdaki gibidir:

1. İşgücü piyasasında değişim: Teknolojide meydana gelen gelişmeler sonucu üretimin düşük ücretli yere hatta ülkelere kaydırılması, iş gücü ihtiyacının azalması, işçi sayısının azaltılması, kayıt dışı istihdam vb.
2. Sosyal korumanın gerilemesi: Sosyal Güvenlik düzeyi ne kadar yüksekse işsizliğin dışlanmaya neden olma derecesi o kadar düşüktür.
3. Gelir dağılımındaki adaletsizlik: dünya genelinde en zengin %1’in geliri en yoksul %57-60’lık kesimin toplam gelirine eşittir.
4. Eşitsizlik: Gelir dağılımında, istihdam, eğitim, sağlık hizmetlerinden yararlanma, politik kültürel faaliyetlere katılımı eşitsizlik vb.
5. Yoksulluk olarak sıralanmaktadır.

Sosyal dışlanma kısacası kişinin içinde bulunduğu toplumun normal faaliyetlerine ve karar alma süreçlerine katılamamasıdır. Bir toplumda kişi ekonomik, sosyal, hukuksal,

kültürel alt-sistemlerine dahil olamıyorsa, orada sosyal dışlanmanın varlığından söz edilebilir (Polat Uluocak, 2009: 489).

2.3. SOSYAL DIŞLANMANIN TEZAHÜRLERİ

Sosyal dışlanma çok boyutlu bir kavramdır. Çok boyutluluk, dışlanmışlığın veya yoksunluğun farklı kaynaklarının olması ve farklı süreçlerle (ekonomik, sosyal, kültürel ve politik) ilgili olmasıdır. Dolayısıyla, sosyal dışlanma sadece ekonomik ve sosyal politikanın ilgi alanına girmemekte, aynı zamanda sosyoloji, kent bilimi, siyaset, hukuk ve hatta davranış bilimlerinin de ilgi alanını oluşturmaktadır. Sosyal dışlanma, çok boyutlu olduğu gibi çok zamanlı bir kavram olarak da tanımlanmıştır. Bu dışlanma süreçlerinin dinamik doğasını ve dışlanmış kişilerin koşullarındaki dinamik değişimi ifade etmektedir (Sapançalı, 2005: 54).

Toplumsal yaşama aktif olarak katılmada yapabilirliğin sınırlanması ise yoksulları ve dışlanmışları toplumsal işlevlerinden yoksun duruma düşürmektedir. Bu durum onları günümüz emek piyasasından, siyasal süreçlerden ve toplumsal ilişki ağlarından dışlamaktadır. Sonuçta bu, onların toplumsal pozisyonlarını, politik etkinliklerini ve iyileşme olasılıklarını da geniş ölçüde etkileyerek yoksulluklarını kronikleştirmektedir (Karakaş, 2010: 11).

Sosyal dışlanma türleri şunlardır: Emek piyasasından dışlanma ve işsizlik, sosyal güvenlik piyasasından dışlanma ve maddi sıkıntılar, tüketim özgürlüğünden dışlanma ve yetersiz beslenme, sağlık hizmetlerinden dışlanmanın bir sonucu olarak hastalıklar ve rutin ölümler, eğitim hizmetlerinden dışlanma ve kültürel yozlaşma ve nihayetinde toplum değerlerinden dışlanmaya bağlı olarak ortaya çıkan yabancılaşma şeklindedir (Seyyar, 2010: 39).

2.3.1. EKONOMİK DIŞLANMA

İnsanların, hayatını sürdürebilmesi ve yaşam kalitesini arttırabilmesi için ekonomik özgürlüğünün ve gelirinin olması önemlidir. Çalışmak sosyal katılım, gelir dağılımı ve ekonomik kazanç bakımından en önemli mekanizmadır. Hem bir gelir kaynağı hem de

belirli sosyal ilişkilerin kurulması için gerekliliktir. İnsanların ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli olan gelirden yoksun olmaları ekonomik dışlanmayı ifade eder. Yeme, içme, barınma gibi temel ihtiyaçlarını karşılayamayan birey ve ailesinin toplumsal yaşama katılması çok zordur. Yalnız, bir iş sahibi olmak ekonomik dışlanmayı önlemeye yetmemektedir. Düşük ücretle, güvencesiz işlerde istikrarsız çalışma ve kötü çalışma koşulları, temel insani hizmetlerden yeterince yararlanamama, ekonomik dışlanmaya neden olmaktadır (Çakır, 2002: 86; Demirci ve Gökdoğan, 2009: 265).

Diğer taraftan “Ayakta kalan yaşar, herkes kendi yaşamından sorumludur” mantığı çoğu zaman sosyal dışlanmanın başlatıcısı durumundadır. Bununla beraber, küreselleşme süreci, işgücü piyasaları anlamında da önemli dönüşümler getirmiş, esnek istihdamın yaygınlaşması ile birlikte yalnızca işsizler açısından değil, istihdam edilenler açısından da sosyal dışlanma olgusu ile karşı karşıya kalınması sonucu doğurmuştur. Böylelikle istihdam, tek başına sosyal dışlanmayı önlemeye yetmemektedir. İşgücü piyasalarının esnekleşmesi insanların geliri az, güvencesiz ve marjinal işlere yönelmesine yol açmaktadır (İkizoğlu ve diğerleri, 2009: 223).

Tolan (2009: 20) ekonomik dışlanmayı genelde kısa ya da uzun süreli işsizlik ve kredi gibi doğrudan ekonomik olanaklara ulaşamama olarak tanımlamaktadır. Sosyal devlet uygulamalarının varlığı halinde bu dışlanmanın etkileri daha azdır. Kişiler ekonomik dışlanmanın en uç durumunda gelir kaynaklarını ve kamunun aktardıkları, temel ihtiyaçlarını dahi karşılayamaz hale gelirler. Zaman zaman açlık sınırında tanımlanan bu durumun örneklerine tanık olunmaktadır. Örneğin araştırma konusu olan Romanların genelde hurdacılık, toplayıcılık gibi düzensiz ve az gelirli işlerde uğraşmaları ekonomik açıdan dışlandıklarını göstermektedir.

Mezarcıoğlu romanların iş noktasındaki şansızlığını şu şekilde dile getirmektedir:

“Kimi zaman kardeşlerimiz büyük bir çaba ve azimle bu işlerde küçük çaplı da olsa bir sermaye biriktirmeyi başarabilirler. Ne yazık ki Çingeneler tarafından yapılan herhangi bir iş, başkaları tarafından gelir getirici ve avantajlı alanlar olarak algılanmaya başlandığında, farklı kökenlere mensup bireyler de bu meslekleri tercih etmeye başlamaktadırlar... Daha da önemlisi Gaco kavimlerine mensup bireyler nüfuslarının kalabalıklığını, daha organize olmalarını ve çeşitli bağlantıları kullanarak Çingeneleri bu geçim alanlarından neredeyse tümüyle dışlamayı başarabilmektedirler. Özellikle işportacılık alanında gördüğümüz gibi farklı kökenlerden gelen grupların mesleğe girişi ile birlikte Çingeneler için bu alanda çalışmak yeniden zorlaşmaktadır. Bu şartlar altında kardeşlerimiz geçinebilmek

için farklı kökenlerden gelen insanların tercih etmediği, düşük gelirli mesleklerin arayışına girişmekte; kentte tutunma çabasına her seferinde sıfırdan başlamaktadırlar.” (Mezarcıoğlu, 2011:13).

2.3.2. MEKÂNSAL DIŞLANMA

Sosyal dışlanma mekâna da yansımaktadır. Mekânsal dışlanma; belli mekânlara ulaşımında ve yararlanmada sorunların bulunması, engellerle karşılaşılması durumudur. Bazı bölgelerde belli yaşam alanları (gecekondu bölgeleri gibi) ve buraların sakinleri toplum tarafından yaftalanır, hatta hakir görülür (Tolan, 2009: 20).

Günümüz kentleri, mevcut toplumsal eşitsizlikleri gösteren bir ayna gibidir. Kentler bütün olmaktan çıkmış, sosyo-ekonomik düzeye göre farklı katmanlara ayrılmıştır. Gelir düzeyi ile belirlenen bu katmanlar farklı yaşam biçimlerini ortaya çıkarmıştır. Günümüzde bu katmanlar arasındaki sınırlar da giderek güçlenmektedir. Eğitim, sağlık, istihdam, sosyal hizmetler gibi kamusal hizmetlerin niteliği, konut biçimleri ve toplumsal değerler, kent içindeki bölgelere göre değişim göstermektedir. Dolayısıyla aynı kentin bazı bölgelerinde kendini “yabancı” gibi hisseden bireyleri görmek mümkün hale gelmiştir (Acar ve Baykara Acar, 2009: 444-445).

Toplumlar, diğer bütün ırk ya da etnik azınlıklarla kendi aralarına koydukları ayrımın çok daha fazlasını göçebelere karşı gözetirler. Göçebelere ayrılan yer bir kentin terk edilmiş gölgesinde, diğer dışlanmışlarla paylaştıkları mahallelerdir. Aksi halde yerleşim yerlerini, şehirlerin ve ülkelerin sınırlarında, ulaşım yollarının kavşaklarında kalabalık gruplar halinde oluştururlar. Değişmeyen tek şey, yerleşilmemiş toplumsallaşmamış bir alanda sürdürülen yaşamdır, bir ülke sakinleri için dışarı olarak görülen bir alan, göçebeler için içerisi, merkezdir. Burası düzensizliğin ve belirsizliğin kaosu içinde her türlü yapılanmanın dışında yer alan karşıtlıklarla dolu bir alanı ifade eder (Martinez, 1992: 59).

Roman mahallelerinin kent yaşamının kıyısında kalması mekânsal dışlanmanın en somut göstergesidir. Tufan ve Özgür (2009: 92)’e göre Sosyal dışlanma, doğrudan toplumsal yaşantı süreçlerinde üretime engel olan bir yapıyı da ifade etmektedir. Bir anlamda sosyal dışlanmışlık, coğrafi dışlanmışlıkla da desteklenerek göçmenlerin yerleşik gruptan izole yaşadığı bir yaşantıyı doğurmaktadır.

Dışarıdakiler için "girilmez", "iş verilmez", "tehlikeli" olan Roman mahalleleri, yaşamın geçiciliğini ve belirsizliğini hissettiren derme çatma yüzleri ile her an yok olacaktı gibi durur. Oysa düğünleri, cenazeleri, ortalıkta koşuşturan çocuklarıyla, yaşam ısrarla devam etmektedir Roman mahallelerinde (Ekim Akkan ve diğeri; 2007:1). Seyyar'ın ise bu konudaki yorumu şu şekildedir:

“Sorunlu mahalleler, genelde işsizlerin, yoksulların, göçmenlerin veya etnik azınlıkların (Romanların) yoğunlaştığı bölgelerdir. Sosyo-ekonomik yönden gittikçe dibe vuran bu gibi mahalleler, kentleri sadece mimari-fiziki yönden değil psiko-sosyal ve kültürel açıdan da parçalamaktadır. Bir yanda alt yapı hizmetlerinin yetersizliğinden dolayı her yönüyle çöken bir yerleşim bölgesi, diğeri yanda da zenginlerin yüksek hayat standartları içinde refah ve bolluk içinde yaşadıkları modern ve gösterişli siteler. Kentin sağlıklı bir şekilde gelişmekte olduğunun göstergesi herhalde bu çarpık tablo olamaz!” (Seyyar, 2010: 39).

Yoksulluğun en temel göstergesi ise yaşam alanlarının elverişsizliği olarak karşımıza çıkıyor. Roman mahalleleri altyapı sorunları ve kötü konut yapılarıyla sakinleri için yetersiz bir yaşam alanı oluşturuyor. Şehrin kıyısında gettolaşan bu mekânlar, suçun ve kayıtdışılığın yuvası olarak görülüyor. Romanların sosyal dışlanma süreçlerinin, şehrin kıyısındaki "tehlikeli" mekânsallıklarıyla yakın bir ilişkisi bulunmaktadır. Damgalanan mahalleler, bir süre sonra Romanların toplumsal katılımlarını ve entegrasyonunu engelleyen bir hal alıyor (a.g.e.)

Romanlar, normal cemiyet hayatından uzaklaştırılmaları halinde kent kültürüne ve hemşerilik duygularına da yabancı kalmaktadır. Sosyal dışlanma ile birlikte saygılarını yitirecek olan mahalle sakinleri zamanla moral değerlerini de kaybedecektir. Dış dünyadan kopan mahalleler, gittikçe daha çok varoşlaşarak, sürekli olarak sosyal sorun üreten merkezleri haline dönüşecektir. Sosyal modellerin ve örnek şahsiyetlerin olmadığı bir mahallenin çocuk ve gençleri, çevresel sosyal öğrenme kalıplarından da mahrum olacaktır. Sosyal gerginlikler, madde bağımlılığı, çeteleşme, fuhuş, alkolizm, kültürel ve ahlaki erozyon, gelecek endişesine bağlı korku ve endişe, yalnızlaşma, yabancılaşma ve ümitsizlik, özellikle yerel sosyal içerme odaklı politikaların uygulanmadığı büyük kentlerde sıkça görülen sosyal hastalıklardır (a.g.e: 39).

2.3.3. KÜLTÜREL DIŞLANMA

Kültürel dışlanma, kişinin belli yaşam biçimleri (etnik köken, engellilik, psikiyatrik hastalıklar gibi) nedenlerle 'öteki' olarak damgalanması sonucunda toplum dışına itilme sürecini kapsamaktadır. Bu süreçte kişi çeşitli nedenlerle kendi kültürünü koruyarak toplumla bütünleşemez (İçağasıoğlu Çoban, 2009: 343). Yani ekonomik nedenlerden bağımsız olarak, toplumsal ve kültürel hayata dilediğince katılamama durumudur. Örneğin, bulunulan coğrafyadaki çoğunluk dikkate alındığında, farklı bir etnik kökenden gelmek ya da farklı bir din/mezhep üyesi olmak, çoğunluk dilini rahat konuşamamak, ya da aksanlı konuşmak, farklı giyim kuşam ya da cinsel tercihler gibi nedenlerden ötürü toplumsal yaşamın genelinde süregitmekte olan etkinliklere alınmama, soğuk davranılma, engellerin çıkartılması şeklinde tezahür etmektedir (Adaman ve Keyder, 2005 :10).

Romanların genetik haritaları incelendiğinde, mesleklerine, müziklerine, aşk ilişkilerine göç olgusunun etki ettiği anlaşılıyor. Ancak hem yerleşik olanlarında hem de göç edenlerinde ortak olan bütüncül refleks, kültürlerini koruma noktasında ortaya çıkıyor (Uçan Çubukçu, 2011:96). Nitekim Romanlar kendi içindeki dayanışmacı tavırlarıyla kültürel kimliklerini korumakta ve devam ettirmektedir. Fakat içinde bulunduğu toplumun kültürel faaliyetlerine katılmada önüne engeller çıkmaktadır. Yani sorun kendi kültürünü koruyarak toplumla bütünleşememelerinden kaynaklanmaktadır.

2.3.4. SİYASİ DIŞLANMA

Siyasi dışlanma yurttaşlık haklarının, özellikle hukuki ve siyasi hakların tam olarak kullanılamaması, siyasi yaşama katılımın doğrudan ya da dolaylı olarak engellenmesi durumudur (Tolan, 2009: 21). Bu durum belli kesimlerin kamusal anlamda güvencelerini kaybetmesine ve politikadan uzaklaşması hatta uç noktalarda politika dışına düşmelerine yol açabilmektedir. Dolayısıyla bireyler tartışmalara ve kararlara katılamamakta ve söz sahibi olamamaktadır (Adaman ve Keyder, 2005: 10).

Siyasi dışlanmanın bir diğer boyutunda da hükümet politikaları yer almaktadır. Burada kamusal alanın yanında kamusal hizmetlerden de dışlanma söz konusudur. Bu durum

sosyal devletin fırsat eşitliği ilkesine de ters bir durumu ifade etmektedir (Sürüel, 2008 :49).

Sosyal dışlanmadaki bu boyutlar çoğu zaman iç içe bulunur ve birbirini tetikleyen birbirinin etkisini güçlendiren, ağırlaştırıcı etkenler olarak belirirler (Tolan, 2009: 21). Toplumsal yaşama katılmayı sağlayan alanlardan birinden dışlanma diğer alanlardan da dışlanmayı getirecek ve bu yoksunluk döngüsel olarak pek çok başka dışlanmalara da yol açacaktır. Yani ekonomik alandan dışlanma aynı zamanda mekansal, siyasal veya kültürel süreçlerden de dışlanmaya yol açabilecektir (Tartanoğlu,2010 :2).

2.4. SOSYAL DIŞLANMANIN SONUÇLARI

Sosyal dışlanmanın bireysel ve toplumsal olmak üzere iki grupta toplanabilecek sonuçları bulunmaktadır.

Bireysel sonuçlar: Bireysel açıdan bakıldığında ihtiyaçlarını karşılayamama durumunun sürekli bir hal alması toplumda olan bağların yitirilmesi stres, kaygı ve öz saygının zedelenmesi gibi sonuçlarla karşılaşılabilir. Öz saygısı zedelenen kimselerin çevrelerindeki insanlara ve toplumsal kurumlara güven ve inançları da kalmayacaktır (Çakır, 2002:99). Ayrıca fiziki ve ruhsal bozuklukları, umutsuzluk, kadercilik (fatalizm), suça yatkınlık da karşılaşılabilecek diğer durumlardır (Güven, 2009: 8).

Ekonomik yoksunluk, işsizlik, fiziksel yetersizlik, eğitimsizlik, gibi eksiklikleri nedeniyle toplumsal dışlanmaya maruz kalan birey kendini değersiz hissetmektedir. Yalnız ve savunmasızdır, zayıftır. Bu nedenle toplum ve kamu yönetimi tarafından denetlenmesi kolaydır. Dolayısıyla saldırı bireyden başlar; onu boş bir tenekeye dönüştürmek, içeri boşaltmak veya içeri daha çok olumsuzlukla doldurmak, bireyi kimliksizleştirdiği gibi toplumda ve yeryüzünde yalnız, çaresiz, işe yaramaz olduğu hissini yoğunlaştıracaktır. Bu durumda, kendine güvenini yitiren boş teneke misali çevresine yayacağı boş seslerle başkalarını ve toplumu rahatsız edecektir (Kılıç Yıldız, 2009: 427). Hayat ancak, insan şahsiyetini yöneten fert ve topluluk birbirleriyle uyduğu zaman gelişebilir. İnsan yalnız kaldığı zaman kendini silahsız hisseder; bunun için içten gelen bir itilişle bir gruba bağlanır. Yalnızca kendi kuvvetleriyle yetinmek zorunda kalmış olsaydı, ancak kendisine bir kulübe yapabilecek ve güvensizlik

içerisinde bir hayat sürecekti. Belli bir gruba bağlandığı zaman ise, kaçınılmaz bir disiplinin baskısını üzerinde hissetmekte, fakat buna karşılık, belli bir ölçüde, zorbalığa, hastalığa, açlığa karşı korunmuş olmaktadır. Konutunu mükemmel bir hale getirmeyi düşünebilir ve sosyal bir hayat yaşama konusundaki temel ihtiyacını tatmin edebilmektedir. Kendisine destek olan bir toplumun tamamlayıcı bir unsuru haline gelmekle, maddi ihtiyaçlarını tatmin eden ve manevi hayatını geliştiren binlerce kuruluşla dolaylı veya dolaysız bir şekilde işbirliğinde bulunabilmektedir. Grup içerisindeki kuruluşlar sağduyuya uygunsuzsa, gergin hayatı bunlar sayesinde zenginleşir ve yükselir. (Corbusier, 2005: 32).

Toplumsal sonuçlar: Suçluluk oranının artması, normların etkinliğini yitirmesi, içinde bulunulan topluma yabancılaşma, toplumsal patlama, sosyal değer ve sorumluluğun yitirilmesi, düzenlemelerin gerekliliği konusunda şüphelerin artması, dünyaya ve düzene karşı isyan duygusu şeklinde ifade edilmektedir (Güven, 2009: 8).

Sosyal dışlanmanın **psikolojik açıdan** ise üç sonucu bulunmaktadır: yoksulluk (psiko sosyal güdüler), incinebilirlik (içe çekilme) ve öfkellik (saldırganlık). Bu güdülere dönük davranışlar bazen istenmeyen şekillerde de sonuçlanabilir. Bu güdüler, dinamik ve değışkendirler; aynı olayda bile farklılaşabilirler. Dolayısıyla bu güdülerin nasıl devreye gireceğini belirleyen başka değışkenler de dikkate alınmalıdır. Dışlanmadan sonra kişinin tepkileri diğerlerinin de ona nasıl davrandığına göre değışebilir. Yeni ve beklenmedik, olumlu ya da olumsuz olaylar da dışlanan kişinin davranışlarını etkileyebilir (Şahin, 2009: 30-31).

Sosyal dışlanmanın dinamik bir süreci ifade etmesinin bir başka yönü de bireyin umut ve beklentileriyle ilişkili olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda insanlar, sadece fiili olarak işsiz veya gelirsiz olmalarından dolayı dışlanmış değillerdir, aynı zamanda gelecek için de çok az beklentilere sahip olmalarından dolayı dışlanmışlardır. Beklentilerle ifade edilen, bireyin sadece kendisinin değil, aynı zamanda çocuklarının da beklentileri olarak anlaşılmalıdır. Bu durumda sosyal dışlanma, nesiller boyu devam edebilmektedir (Sapançalı, 2003: 663).

2.5. YOKSULLUK VE SOSYAL DIŞLANMA

Yoksulluk, günümüzde çok yönlü boyutlarıyla tanımlanmaya çalışılsa da sınırları kesin olarak belirtilememektedir. “Yoksulluk genel olarak maddi nitelikteki mahrumiyetler nedeniyle kaynaklara ve üretim faktörlerine erişememe ve asgari bir yaşam düzeyini sürdürecektir gelirden yoksun olma halidir” (Dinçoflaz, 2010: 16). Yoksulluk, sosyoekonomik, sosyokültürel ve sosyo psikolojik boyutları olan evrensel bir olgudur. Yoksulluk olgusu, göreceli bir kavram olduğundan, yoksulluğun algılanma biçimi de önem kazanmaktadır. Toplumlar yoksulluğun ortadan kaldırılması ile ilgili olarak, yoksulluğu algılama biçimlerine göre birtakım politikalar geliştirmekte ve uygulamaktadır (Abay, 2004: 77).

Yoksulluk BM tarafından aşağıdaki şekilde tanımlanmaktadır:

“Yaşamı sürdürülebilir kılmak için gerekli olan gelir ve üretim kaynaklarından mahrum olmak, açlık, kötü beslenme, sağlık sorunları, eğitim ve diğer temel hizmetlere ulaşmada eksiklik veya yetersizlik, evsizlik veya yetersiz barınma koşulları, güvenli olmayan çevre, sosyal dışlanma ve dışlanma, karar alma süreçlerine ve ekonomik sosyal ve kültürel yaşama katılmama” (Aslantepe, 2009: 73).

Yoksulluk, birçok sosyal sorunun hem nedeni hem de sonucu olması özelliği ile tüm toplumların, özellikle küreselleşme süreçlerinde üzerine gidilmesi gereken konuların başında gelmektedir. Giderek adaletsiz bir hale gelen düzen, risk altında olan gruplar için, bu grupların kronikleşen sorunlarının çözümünde hiçbir gelişim gösterememektedir. Her ne kadar çözüme dair-özellikle sivil toplum alanında- başarılı örnekler görülse de; bu örneklerin sadece belirli bir alan ya da grup için planlanmakla kalmakta, politik bir tavır ışığında kitlesel bir harekete dönüşmemektedir. Dolayısıyla yoksullar, kadınlar, ucuz işgünü mağdurları marjinal sektörlerde çalışanlar gibi ekonomik olumsuzlukların etkisini üzerinde en çok hissettirdiği grupların sosyal yaşantısını olumsuz etkilemiş ve halen de etkilenmeye devam etmektedir (Demirci ve Gökdoğan, 2009: 265).

Yoksulluğun nedenlerine baktığımızda; hızlı nüfus artışı, işsizlik, istihdam olanaklarının yetersizliği, göç ve çarpık kentleşme, doğal afetler gibi nedenler ön plana gelmektedir. Bu nedenler muhtaç kişilerin artmasına ve birçok sosyal sorunun da bir arada yaşanmasına neden olmaktadır (Polat, 2009: 295).

Yoksulluğun en belirgin nedeni ise gelir dağılımındaki adaletsizlik olarak görülmektedir. Dünyada ve ülkemizde yaşanan ekonomik krizler, doğal afetler, göçler, savaşlar, küreselleşme ve yapısal uyum programlarının getirdiği kısıtlamalar hem yoksulluğun şiddetini artırmakta, hem de yeni yoksullar oluşturmaktadır (Kentleşme Şurası, 2009: 7). Hızla artan nedenler sosyal dışlanmayı da beraberinde getirmektedir. Yoksulluk bireylerin ekonomik ve toplumsal kaynaklara ulaşımını engelleyerek sosyal dışlanma sürecinde belirleyici rol oynamaktadır. Bu anlamda yoksulluk, sosyal dışlanma sürecinin itici ve derinleştirici bir faktördür (Yıldız, 2007: 61).

Sosyal dışlanma ve yoksulluk arasındaki ilişki tartışmalıdır. Çünkü dışlanma yoksulluk kavramının yeniden adlandırılmasından başka bir şey değilken kimilerine göre ise yoksulluktan farklı olarak geniş, ilişkisel, dinamik ve çok boyutludur. Yani sosyal dışlanma daha geniş bir kavramdır. Sosyal dışlanmanın yoksulluğa neden olması mümkün olduğu gibi yoksulluk da sosyal dışlanmaya neden olabilmektedir. (Şahin, 2010: 72).

Yoksulluk ve sosyal dışlanma ilişkisi incelenirken; yoksulluk daha çok maddi olanakla anlaşılan bir kavramken, toplumsal dışlanma kavramında toplumla kurulan ilişki boyutu da dikkate alınmaktadır. Bununla birlikte, toplumsal dışlanma kavramı, yalnızca yoksulların toplumsal dışlanmasını içeren bir kavram değildir. Farklı etnik gruplar gibi egemen kültürel kalıpların dışında kalan gruplar ve göçmenler gibi toplumla bütünleşmeleri için toplumsal desteğe gereksinim duyan gruplar da toplumsal dışlanmaya maruz kalabilmektedir (Öztürk, 2009: 162).

Sapançalı ise yoksulluk ve sosyal dışlanma arasındaki ilişkiyi şu şekilde ifade etmektedir:

“Yoksulluk daha çok yeterli gelir ve tüketimi gerçekleştirebilmeden yoksunluk durumunu ifade eden statik bir kavramdır. Buna karşılık, sosyal dışlanma sadece bir yoksunluk durumu değildir. Yoksunluğa neden olan kurumsal mekanizmaları, ilişkileri ve davranışları da içeren bir süreçtir. Sosyal dışlanma yoksulluktan çok, bunu ortaya çıkaran süreçlere odaklanmıştır. Bu nedenle, nedensel analizleri kullanır. Sosyal dışlanma yoksulluğun, ayrımcılığın ve diğer dezavantajların nedenlerini ve etkilerini kapsar. Kimlerin, niçin yoksun oldukları konusuna dikkat çeker. Bununla birlikte aslında insanları yoksulluğa iten ekonomik, sosyal ve politik süreçler üzerinde durur. Doğrudan insanların yoksullaşmasına neden olan değişik biçimler üzerine odaklanır. Sosyal dışlanma çok boyutlu yoksunluğa dikkat

çeker ve yoksulluğun anlaşılmasına yardımcı olur.” (Sapançalı, 2005: 58). “Hatta bazı durumlarda, sosyal yaşama katılım yetersizliği anlamında sosyal dışlanmanın ayrıntılı bir yoksulluk kavramı içerisinde değerlendirildiği de görülmektedir. Bu bağlamda, yoksulluk kavramına bakış açısı bu iki kavram arasındaki ayrımı ve ilişkiyi belirlemektedir” (Sapançalı, 2005: 58).

Sosyal dışlanma aynı zamanda yoksulluk ile insan hakları arasındaki bağlantıyı bütün yönleriyle kurmak, kavramak ve kavramlaştırmak bakımından da en uygun çıkış noktası olarak görünmektedir. Yoksulluk insanların toplumsal yaşama katılarak dengeli, düzenli ve huzurlu bir yaşam sürdürmelerinin önünde önemli bir engeldir. Bu bağlamda, yoksulluk teriminin bizzat kendisi sosyal dışlanmayı içermektedir (Sapançalı, 2003: 54-55).

2.6. GÖÇ VE SOSYAL DIŞLANMA

Sosyal dışlanmanın önemli nedenlerinden birisi de göçtür. Göç edenlerin göç öncesinde, göç sırasında ve sonrasındaki sosyal, psikolojik, ekonomik, politik, kültürel yaşantıları ve bu yaşantılara verdikleri tepkiler sosyal dışlanmanın belirleyicisi olmaktadır (Tufan ve Özgür, 2009: 85). Göçle gelen insanların geldikleri yere uyum sağlayamaması dışlanmanın en büyük nedenlerindedir.

Göçmenlerin, hem iç göç hem de dış göç örneğinde dışlanmışlığa tepkisi ya da bu durumla baş etme stratejisi genelde ‘gettolaşma’ şeklinde olmaktadır. Benzer ülkelerden, kökenlerden gelen ya da benzer nedenlerle göç eden insanlar, güvenli görmedikleri çevreye karşı kendilerine ait bir yaşam alanı (getto) kurmaktadır. Bu gettolar bazen coğrafi olarak da aynı bölge olabileceği gibi bazen de psikolojik olabilir. Sonuçta, oluşturulan bu getto güvenli alan olarak görülmekte ve dışarıdaki yabancıya, bilinmeyene ya da tehlikeli olana karşı kullanılmaktadır. Bu gettoların sınırları çok katı değilse, bu durum yeni yere uyum konusunda kolaylaştırıcı olabilmektedir. Aksine, bu sınırlar katı ve tutucu olduğunda sosyal dışlanmayı pekiştiren bir araç haline dönüşmektedir. Bu anlamda gettolaşmanın böyle bir engele dönüşmesinin önüne geçmede hem göç edenlere hem de yerleşiklere sorumluluk düşmektedir. Göç edenin kendi yerleşik düzenini geride bırakarak ve çoğunlukla zorunlu nedenlerle geldiği düşünüldüğünde, yerleşik düzenin ve yerleşiklerin göçmenleri gerçekten anlaması ve çok boyutlu destekleri harekete geçirmesi sosyal entegrasyon ve barış noktasında son derece önemlidir. (Tufan ve Özgür, 2009: 89-90).

Göçle birlikte kurulan yeni düzende “farklılıklar” bir arada yaşamaya başlamıştır. Toplumların göçle her geçen gün daha fazla çeşitlilik barındırması, hükümetlerin ekonomik, sosyal ve politik alanda, bu “bir aradalığa” dönük önlemler almasını zorunlu kılmaktadır. Bu durum çağımızın önemli sorun alanlarından biri olarak ‘sosyal dışlanma’ olgusuyla hem neden hem de sonuçları açısından yakından ilişkilidir (a.g.e.: 85).

2.7. SOSYAL DIŞLANMA VE SOSYAL HİZMET

Sosyal hizmet sosyal dışlanmadan daha önce var olan bir terimdir. Sosyal dışlanma terimi kullanılmaya başlamadan çok uzun süre önce sosyal hizmetin en süre giden karakteristiği, belli başlı ilgi alanı, sosyal olarak dışlanmış insanlardı. Sosyal hizmet toplumsal yönden dışlanmış insanlara odaklanarak, bu kişilerle ilgilenerek ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla sosyal hizmetin ilgi alanı toplumda en yoksul kişiler, en fazla dezavantajlı konumda olan insanlar ve dışlanmış insanlardır (Saruç ve İl, 2009: 608).

Tarihsel süreçte de sosyal çalışmanın ya da sosyal hizmetin “insan”, “toplum”, “değişme” konuları üzerine odaklaştığı görülür. Sosyal hizmetin temel sorunsalı: insanın ve toplumun değişmesi ve gelişmesidir. (Cılga, 2009: 59). Sosyal hizmet; insanların problem çözme kapasitelerini arttırmak; kaynak, hizmet ve olanak sağlayacak sistemlere müracaatçıların ulaşmasını sağlamak; sosyal politikaların gelişimi ve ilerlemesi için katılımı bulunmayı amaçlayan bir meslektir (Duyan, 2009: 115). Barışçıl bir ortamda ve esneklik içinde yaşaması için insanın ve toplumun yaşam kalitesini yükselterek, adalet, eşitlik ve özgürlük ilkelerini temel alarak ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal gelişmelerle sağlanan olanakların bilimsel ve mesleki çabalarla insanın ve toplumun yararına dönüştürülmesi sosyal hizmetin temel hedefidir (Cılga, 2009: 59). Değişik nedenlerle toplumsal yaşamdan dışlanmış grupların yanında yer almak ve onların savunuculuğunu yapmak sosyal hizmet mesleğinin odağında yer almaktadır (Demirel ve diğerleri, 2009: 327). Bu grupların başında yoksullar ve dışlanmışlar gelmektedir.

Yoksulluğun ve dışlanmanın olduğu yerde; Eğitim sorunu, sağlık sorunu, konut sorunu, işsizlik sorunu, depresyon sorunu ve kimlik bunalımı, çaresizlik ve güvensizlik duygusu, ötekileştirilmek ve bunun yarattığı nefret, sert bir yaşam mücadelesi ve şiddet,

hepsini unutmak için başvurulan alkol ve uyuşturucu da bulunmaktadır. Kısacası yoksulluk kültürü vardır. İşte bütün bu sosyal sorunlar, sosyal hizmetleri gerektirir. (Gökçeoğlu Balcı, 2010: 50).

2.8. KARŞILIKLI DIŞLAMA

Sosyolojide toplumu tanımlayan birçok model bulunmaktadır. Kongar'a göre görüşü ve yaklaşımı ne olursa olsun herkes tarafından kullanılabilir toplum tanımı şu şekildedir: "Toplum, insan ömründen uzun yaşayan, göreceli bir kararlığa sahip olan ve kendi kendini devam ettiren bir insan topluluğudur." (Kongar, 2004:46). "Toplum, bireylerin birbirine karşı çeşitli ödev ve yükümlülüklerinin olduğu ahlaki bir düzendir. Dışlanma ise bu ahlaki düzenden kopma sürecidir." (Şahin, 2010: 72). Toplum değişik unsurlardan oluşur ve sürekli bir değişim içerisindedir. Toplumsal değişme terimi; toplumsal, kültürel ve siyasal alanları da kapsamaktadır. (Kongar, 2004: 57). Gelişim için değişimin olması mecburidir. Dolayısıyla değişme ve modernleşme arasında bir ilişki vardır. Toplumsal süreçlere katılma açısından geri kalan Romanların toplumda diğer insanlarla eşit hale gelmesi için modernleşmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Seyyar'ın belirttiği gibi "Sosyal bütünleşmenin sağlanamadığı toplumlarda fertler ve gruplar birbirlerine ve toplumun tümüne karşı yabancılaşırlar. Bu durumda, sosyal cinnetler, bozulmalar ve çözümler kaçınılmazdır." (Seyyar, 2008:411).

Toplumsal sistemin yoksullara ihtiyaç duymaması, bu kitlenin de sistemle bütünleşme beklentisinin kalmaması, aynı yaşama alanında ve aynı insanlık durumu ortamında bulunmasına rağmen ayrı dünyaların kurulmasıyla sonuçlanmaktadır. Bu durum, toplumsal bütünleşmeye zarar veren bir gelişme olarak algılandığı için, tedavisi gerekli ve mümkün bir hastalık olarak değerlendirilmelidir. Çünkü bu yeni yoksulluk psikolojisi oldukça sorunlu ve sıkıntılı durumlara yol açmaktadır. Yoksullar sahip oldukları yetersizlik ve yoksunluklar nedeniyle çoğu zaman utangaç, kaba, kirli, sessiz ya da tam tersi saldırgan ruh hallerinde bulunarak toplumdan kendi kendilerini dışlarken, toplumun yoksul olmayan kesimi tarafından da dışarıda görülme eğilimiyle karşı karşıya kalmaktadırlar (Karakaş, 2010: 11-12). Sonuçta birbirini karşılıklı dışlayan iki kesim ortaya çıkmaktadır. Karşılıklı dışlamada çift taraflı bir 'dışlama' durumu mevcuttur. Romanların toplumla entegrasyon çabalarının olmaması, Roman

olmayanların da Romanlarla diyalog çabasının olmaması karşılıklı dışlamaya bir örnektir.

ROMANLARIN SOSYAL DIŞLANMASI

2011 yılı Avrupa Komisyonu İlerleme Raporu'na göre; Türkiye'nin Romanların durumunda, başta ayrımcılık içeren mevzuatta değişiklik yapılması olmak üzere, bazı ilerlemeler kaydedildiği ancak, Romanların durumunu ele alan kapsamlı bir politika eksikliği bulunduğu belirtilmektedir.

Raporda Romanlara dair olumlu gelişmeler şöyle sıralanmaktadır:

* Yabancıların Türkiye'de İkameti ve Seyahatleri Hakkında Kanun'da İçişleri Bakanlığı'na "vatansızları, Türk olmayan çingeneleri ve Türk kültürüne bağlı olmayan yabancıları sınır dışı etme yetkisini tanıyan" ayrımcı hüküm Ocak 2011'de değiştirilmiştir.

* Mart 2011'de Roman açılımından sorumlu Devlet Bakanı "sağlıklı bir çevrede barınma"sorununun çözümü için Toplu Konut İdaresi'nin (TOKİ) toplam 9000 konut yapacağını açıklamıştır.

* Aydın Adnan Menderes Üniversitesi'nde "Romanlar Araştırma ve Uygulama Merkezi" kurulmuştur.

Ancak raporda, bu olumlu gelişmelere rağmen "Roman açılımı"nın kapsamlı bir stratejiye sahip olmadığı belirtildi.

* Roman vatandaşlar, sosyal dışlanma, nüfus cüzdanlarının olmaması sebebiyle eğitime ve sağlık hizmetlerine erişimde marjinalleşme ve ayrımcılığın yanı sıra, konut, istihdam ve kamu hayatına katılım gibi sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır.

* Roman çocukların okulu bırakma oranları diğer çocuklara nazaran oldukça yüksek olmaya devam etmektedir. Roman çocukların okul öncesi eğitime erişim olanakları geliştirilmelidir.

Raporda, İstanbul'daki Sulukule mahallesinde gerçekleştirilen kentsel dönüşümün planı ve bölgedeki birçok Roman vatandaşın başka bölgelere yerleştirilmesinin, toplumsal düzenin bozulmasına ve aksamasına neden olduğu belirtildi.

"Başka bölgelere yerleştirilen bazı Roman vatandaşları yeni yerleşimlerine alışamamış ve daha kötü koşullarda yaşadıkları Sulukule'ye geri dönmüşlerdir. Haziran ayı sonunda, Küçükbakkalköy'deki Roman vatandaşlarının evleri de kentsel dönüşüm kapsamında yıkılmıştır." (NV)

* Türkiye, Roman toplumunun Türkiye'nin 2005 - 2015 "Uluslararası Roman Katılımının On Yılı Girişimi"² "ne katılma çağrılarını reddetmiştir (AB İlerleme Raporu, 2011: 39-40).

2.9. SOSYAL DIŞLANMANIN ANTI TEZİ: SOSYAL İÇERME/SOSYAL BÜTÜNLEŞME/SOSYAL ENTEGRASYON

Sosyal dışlanmanın anti tezi olan sosyal içerme Seyyar tarafından şu şekilde tanımlanmaktadır:

“Sosyal riskin kurumsal alt yapısına ve sosyal riske maruz kalmış toplumsal kesimlere yönelik düzenlemeler, sosyal projeler, spesifik sosyal hizmet uygulamaları, kamusal ve sivil sosyal yardımlar ve mevzuat düzenlemelerine sosyal içerme denilmektedir.” (Seyyar, 2010: 39). “Sosyal içerme anlamında bütünleştirme ise, sosyal dışlanmaya maruz kalan birey veya grupların ekonomik ve sosyal hayatta yer almalarına engel olan faktörlerin ortadan kaldırılarak, hayat seviyelerinin toplumda kabul edilebilir bir düzeye getirilerek, toplumla bütünleşmelerinin sağlanmasıdır.” (Seyyar, 2008:410).

² **Roman Katılımı'nın Onyılı** (Decade of Roma Inclusion) 8 [Orta](#) ve [Güneydoğu Avrupa](#) ülkesinin Romanların(çingene) sosyo-ekonomik durumu ve bölgede sosyal olarak azınlık kapsamına alınması için kurulmuş bir organizasyondur. Girişim [2005](#) yılında başlatılmıştır. 2005-2015 yılları arasında devam edecek, ve Avrupa Romanların yaşam seviyesini arttırmak için oluşturulan ilk çok uluslu projedir. Bu projede yer alan ülkeler; [Bulgaristan](#), [Hırvatistan](#), [Çek Cumhuriyeti](#), [Macaristan](#), [Makedonya](#), [Romanya](#), [Sırbistan-Karadağ](#) ve [Slovakya](#). Tüm bu ülkelerde önemli seviyede Roman nüfusu vardır, ve bu nüfus ekonomik ve sosyal açıdan kötü durumda bulunmaktadır. 2005'de, yukarıdaki hükümetler uçurumu kapatacaklarını, Roman ve Roman olmayan halk arasında eşit imkânlar oluşturacaklarını belirtmişlerdir. Ayrıca [yoksulluk](#) ve Romanların dışlanmışlıklarını da çözeceklerini belirtmişlerdir.

Dolayısıyla sosyal içermenin konusu, toplumsal hayata katılımı güçlük çeken bireylerdir. Bu katılımın kapsamına eğitim, mesleki eğitim, sağlık ve ulaşım hizmetlerinden yararlanma, istihdama dahil olma, mal ve hizmetlere erişim, konut edinme, kültürel faaliyetlere katılma gibi konular girmektedir (Gündüz, 2007: 11). “Sosyal içirme kavramı, devlet aygıtının sorumluluk almasını ve bu sorumluluğu yerine getirirken ‘hak’ perspektifinden konuya yaklaşmasını zorunlu kılmaktadır” (İçağasıoğlu Çoban, 2009: 344).

Sosyal dışlanmanın telafisi anlamında kullanılan sosyal içirme ve sosyal dışlanma ilişkileri değerlendirildiğinde; kavramların kullanımı pratik çözümler içerici olmamalıdır. Örneğin, sosyo-ekonomik sorunlara mevcut sosyal dışlanma ve sosyal içirme tanımlamaların getirdiği parçalı çözüm kapsamında siyasal katılım oranlarının düşük olduğu ülkelerde siyasal katılım oranlarının artırılması bir sosyal içirme politikası olurken, aynı zamanda evsizlere ev sağlanması ya da uyuşturucu bağımlılarının topluma kazandırılması da içirme politikası olabilecektir. Üstelik ilgili literatürde sosyal dışlanma kavramı çok boyutlu, ilişkisel ve devingen olarak tanımlandığına göre salt istihdam siyaseti izleyerek toplumdan dışlanmış olan bireylerin içerilmesi de olanaksız olmaktadır ki böylelikle işgücü piyasasında iş bulmak yoksulluktan kurtulmak anlamına gelmeyecektir (Topateş, 2009: 116). Yani sorunun çözümünde çok boyutlu yaklaşımlara ihtiyaç bulunmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KOCAELİ ROMANLARIN SOSYAL DIŞLANMASINA YÖNELİK ALAN ARAŞTIRMASI

3.1.ARAŞTIRMANIN KONUSU

Romanlar hakkında literatür taraması yapıldığında; göçebe bir topluluk olduklarına, yurtlarının, bayraklarının olmadığına ve buldukları topluma uyum sorunlarına vurgu yapılmaktadır. Romanlar kendi dillerini ve kültürlerini kendi içinde yaşayan kapalı bir topluluk özelliği taşımaktadırlar. Bu özellikleri birtakım sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu sorunlar sosyal dışlanma ve topluma entegre olamamadan kaynaklanan sorunlardır. Sorunların başında; işsizlik, eğitimsizlik, konutsuzluk, kötü yaşam koşullarında yaşama gibi problemler gelmektedir.

Yapılan gözlemlerde toplum içerisinde en yoksul grubu Romanların oluşturduğu ve yoksulluğun Romanlarda daha derin yaşandığı görülmüştür. Dolayısıyla bu durumun nedenlerinin araştırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Buradan hareketle araştırmanın konusu Romanların genel özelliklerinin, aile yapılarının, yaşam koşullarının ve sosyal dışlanma problemlerinin araştırması şeklinde belirlenmiştir.

Sosyal dışlanma çok boyutlu ve karmaşık bir kavramdır. Literatürde sosyal dışlanma, temelde üç şekilde tartışılmaktadır. Birincisi, toplumun dışında kalma veya topluma dahil olamama durumunu veya sürecini; ikincisi toplumdaki ilişkilere katılamamayı ve soyutlanmayı; üçüncüsü ise sistemler ve çevre boyutunda toplumsal sistemin işleyişi için gerekli bir veya birden çok alt sistemin yetersizliğini ifade etmektedir. Sosyal dışlanma bir başka deyişle kişinin haklarını kullanabilmesi ve toplumda kendini gerçekleştirebilmesi ile ilgili bir olgudur. Öncelikle toplumdaki güçsüz grupları etkilemektedir (Acar ve Baykara Acar, 2009: 448).

Sosyal dışlanma problemi toplumsal bakış açısıyla bireyin veya belirli bir grubun toplumla olan ilişkilerinin veya farklı sosyal kurumlarla olan bağlarının zedelenmesi veya kopmasıdır. Pek çok ülkede olduğu gibi ülkemizde de sosyal açıdan dışlanmış gruplar sistem dışına atılmış kronik bir yoksulluğa mahkum, mücadele yeteneğini kaybetmiş, kent içerisinde tecrit edilmeye çalışılan her tür dayanışma mekanizmalarının kapsamı dışında kalan bir kesimi oluşturmaktadır. Bu bağlamda sosyal dışlanma bireyin sosyal ilişkilerinin, sosyal etkileşimlerinin ve sosyal bağlarının tamamen ortadan kalkmasını ifade etmektedir (Akın, 2009: 36). Romanlar ve toplum arasında bu bağların kurulamama veya ortadan kalkma nedenlerinin ortaya çıkarılmasına ihtiyaç

duyulmaktadır. Romanların topluma entegre olabilmeleri için toplumun da bu konudaki tavrının bilinmesine ihtiyaç vardır. Araştırmada Romanları kabul etme ve sorunlarına duyarlı olma bakımından Roman olmayanların tavırları da sorgulanacaktır.

3.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Çalışmanın temel amacı; Romanların topluma entegre olamama sebeplerini hem Romanlar hem de Roman olmayanlar açısından ortaya koymak ve bu şekilde sosyal bütünleşmeyi sağlayan çözüm önerileri getirmektir. Nitekim; “Sosyal bütünleşme, bireyin toplum içinde ele alındığı, toplumsal yaşama katılımının tam olarak sağlandığı ve toplumda kabul gördüğü bir durumu betimlemektedir.” (Polat Uluocak, 2009: 496). Dolayısıyla sosyal bütünleşmenin sağlanabilmesi için Romanların toplumda kabul görme/görmeme durumlarının incelenmesinde fayda görülmektedir.

Çalışmada esas olan; Romanların sosyal dışlanma probleminin çoklu bir bakış açısıyla ortaya konulmasıdır. Bu kapsamda Kocaeli’de yaşayan Romanlar ve Roman olmayan insanlara ulaşmak amaçlanmaktadır. Araştırmada Romanların toplumdaki siyasi, mekânsal, kültürel ve ekonomik süreçlere katılamaması yani dışlanması altında yatan nedenler incelenecektir. Ayrıca Romanların kendi aralarındaki dayanışma sonucunda toplumsal süreçlere katılmama isteğinin olup olmadığı sorgulanacaktır.

3.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE GEREKÇESİ

Hızla artan bilgi birikimi ve gelişen teknoloji imkânları hayatımızı şekillendirmekte, çağa ayak uydurma önemli bir gereksinim haline gelmektedir. Yeni gelişmeler yeni imkânlar doğurmakta ülkelerin sosyal refah düzeyi bundan etkilenmektedir. Küreselleşmeyle birlikte ortaya çıkan bu imkân ve refahtan herkes aynı ölçüde yararlanamamaktadır. Ülkelerin ekonomik ve siyasi güçleri, bu durumda en etkili husus olarak ortaya çıkmaktadır. Fakat sosyal adaletin sağlanamaması ve adil olmayan sosyal politikalar ülke içerisinde bazı grupların bu hak ve imkânlardan yararlanamamasına dolayısıyla toplumsal süreçlere katılamamasına neden olmaktadır. Toplumda var olan bu grupların incelenmesi ve dışlanmalarının sebeplerinin ortaya çıkarılması, gerekli

önlemlerin alınarak sosyal entegrasyonun sağlanması sosyal adaletin pekişmesine katkı sağlayacaktır. Bu çalışmada tüm bu söylenenlerin odağında sosyal dışlanmaya maruz kalan bir grup olarak Romanlar incelenmiştir.

Romanlar konusunda yapılan literatür araştırmasında sosyal dışlanma probleminin hep tek taraflı ortaya konulduğu söylenebilir. Danka (2008: 51)'nın belirttiği gibi topluma dâhil etme sürecinin bir parçası olarak, Romanlarla Roman olmayanların durumlarını eğitim, istihdam, barınma, sağlık, sosyal hizmetler ve adalete erişim gibi alanlarda ortaya çıkan istatistiki veri eksikliği giderilmelidir. Dolayısıyla toplumsal dışlanma sorununun iki taraflı analizi bir gerekliliktir. Yapılacak olan bu araştırmada toplumun Romanlara karşı olan tutum ve yargılarına da yer verilecektir. Böylece sorun iki taraflı ve istatistiki verilerle daha rasyonel bir şekilde ortaya konulmaya çalışılacaktır.

3.4. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Romanlar tarih boyunca göçebe hayat sürdürmüş, göçebe hayatın ve kapalı toplum yapısının yarattığı dezavantajlı yaşam şartlarıyla karşı karşıya kalmıştır. Girdikleri toplumlarda asimile olmamakla birlikte uyum problemleri yaşamışlardır. Bu durum hem Romanlar hem de Roman olmayanlar açısından bir takım sosyal problemler yaratmıştır. Temelde yaşanan sosyal problemlerin en önemli sebebi sosyal dışlanma problemidir. Bu problem sadece ülkemizde değil hala dünyada da devam etmektedir. Nitekim Brüksel'deki Avrupa Roman Enformasyon Merkezi Başkanı İvan İvanov (2005), Avrupa ülkelerinde Roman halkına karşı ayrımcılık yapıldığını belirterek "Avrupa'daki Romanlar'ın en büyük sorunu ayrımcılık. Hayatın her alanından dışlanıyorlar. Eğitim alanında, sağlık ve iş konusunda da." ifadelerinin kullanmaktadır.

Görüldüğü üzere dünyada olduğu gibi ülkemizde de Romanların sorunları değişmemektedir. Bu noktada Romanların girdikleri topluma entegre olmayı isteme/istememe niyetlerinin ortaya çıkarılması gerekmektedir. Roman olmayanlar açısından ise Romanların sorunlarına karşı duyarlı olup/olmama ve onlarla kaynaşma niyetlerinin olup/olmama durumlarının ortaya çıkarılması gerekmektedir.

3.5. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZİ

Romanların sosyal dışlanmaya bağılı olarak yoksulluk, eğitimsizlik, işsizlik, konutsuzluk gibi problemleri ortaya çıkmaktadır. Bu sorunlarla mücadelede ise kendi aralarında dayanışma içinde olmayı benimsemekte ve dışı karşı kapalı olma tutumunu sergilemektedirler. Tüm sorunlarına rağmen kendi aralarında ve mahallelerinde mutludurlar. Dolayısıyla içerisinde buldukları topluma entegre olma isteğı de bulunmamaktadır. Yani içinde buldukları toplumu dışlama durumları bulunmaktadır. Roman olmayanlar açısından durum analiz edildiğinde ise; Roman sorunlarına karşı duyarsız, ilgisiz kalınmakta, sosyal diyalog kurulmamaktadır. Dışlama iki taraf açısından bakıldığında ise karşılıklı duruma gelmiştir. Yani Roman olan ve olmayan iki kesimde de bir dışlama durumu mevcuttur. Dolayısıyla Romanların ve Roman olmayanların birbirini karşılıklı dışlama durumlarının olduğu sonucu araştırmanın hipotezidir.

Alt hipotezler:

1. Romanlar kolay iş bulamamakta, gündelik ve marjinal işlerde çalışmakta, düzenli bir gelir elde edememektedir. Yani **ekonomik dışlanmaya** maruz kalmaktadır.
2. Roman mahalleleri genelde şehir merkezinin kenarında kalmakta olup yoksul, alt yapısı yetersiz, sağlıksız bir görünüm sunmaktadır. Roman mahalleleri **mekansal dışlanmanın** en somut örneklerini oluşturmaktadır.
3. Eğitim seviyesinin düşük olması ve yetersiz örgütlenme romanları siyasi yaşama aktif bir şekilde katmamakta dolayısıyla **siyasi dışlanmaya** maruz bırakmaktadır.
4. Romanlar kendi kültürel değerlerini yeterince öğrenememekte ve bunu toplumda ifade edememektedirler. Kısacası **kültürel dışlanmaya** da maruz kalmaktadırlar.

3.6. ARAŞTIRMANIN YÖNTEM VE TEKNİKLERİ

Araştırmanın konusu belirlendikten sonra literatür taraması yapılmış ve ilgili kaynaklar incelenmiştir. Araştırma, teorik ve alan araştırması olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Çalışmanın teorik kısmında nitel araştırma yöntem ve tekniklerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. “Doküman incelemesi araştırılması hedeflenen olgu

veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar.” (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 187). Materyaller olarak kitap, dergi, tez, gazete, internet taraması, film, fotoğraf ve belgeseller kullanılmıştır. Tüm bu materyaller eşliğinde araştırmanın hipotezi ve amaçları doğrultusunda teorik kısım hazırlanmıştır.

Araştırmada araştırmacının araştırılacak topluluğun yaşadığı yere giderek çalışmada bulunması yöntemine dayanan alan araştırması yapılmıştır. Veri toplama aşamasında birincil veri kaynakları olan anket, mülakat ve gözlem yöntemi uygulanmıştır. Anket tekniği “Geniş bir örneklemden hızlı bir biçimde veri toplama ve analiz etme konusunda oldukça etkili bir araçtır” (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 302). Anket soruları hazırlanırken açık uçlu sorularla örneklem kitlesinden tam yanıtlar alınmaya çalışılmıştır. Roman olan ve olmayan kesime iki ayrı anket hazırlanmış olup özellikle Roman kesim için hazırlanan soruların açık ve net sorular olmasına özen gösterilmiştir. Anketlerin sonuçları SPSS programı ile analiz edilmiş ve sonuçlar tablolarla yorumlanmıştır.

Romanların kapalı bir toplum olması nedeniyle daha etkili sonuçlar elde etmek için mülakat ve gözlem yöntemi kullanılmıştır. Bir araştırmada bir problem hakkında derinlemesine ve ayrıntılı bilgi elde edilmek isteniyorsa görüşme yönteminin uygulanması uygun olacaktır. Fakat bu her zaman mümkün olmamaktadır. Romanlar gibi kapalı toplumlarda, görüşülen bireyler sorulan sorulara doğru yanıt vermeyebilmektedir. Bireylerin yaptıkları ve söyledikleri arasında farklılıklar olabilmektedir. Bu tür durumlarda mülakatın yanında kullanılacak en iyi yöntem gözlem yöntemidir.

Araştırma süresince Kocaeli Büyükşehir Belediyesi tarafından düzenlenen II. Roman Festivali’ne katılmış ve önceden gözlem formu hazırlanarak gözlem yapılmıştır. Bunun dışında yine Kocaeli Büyükşehir Belediyesi’nin sosyal yardım için toplu bir şekilde sosyal inceleme yaptırdığı roman mahallelerine sosyal tespit uzmanlarıyla gidilmiş ve birebir görüşme ve gözlem tekniğinden yararlanılmıştır.

3.6.1. EVREN

Araştırmanın evrenini Kocaeli’de ikamet eden Romanlar ve Roman olmayanlar oluşturmaktadır. Buna göre Kocaeli’nin nüfusu 1 600 bin³ civarındadır. Kocaeli’nde yaşayan Roman nüfusuna yönelik resmi bir veriye ulaşılamamıştır. Fakat Belediye yöneticileri ve dernek başkanlarıyla yapılan görüşmede yaklaşık olarak 8-10 bin arasında Roman nüfusun bulunduğu öğrenilmiştir. Ayrıca Uçum’un 2008 yılında hazırladığı “Kocaeli Çingenelerinde Evlenme Geleneği” isimli tez çalışmasında Kocaeli’ndeki roman nüfusunun 8 bin civarında olduğu belirtilmiştir (Uçum, 2008: 43).

3.6.2. ÖRNEKLEM

Örnek bir gruptan hareket ederek hazırlanan veriler bir olasılığa dayanır. Bu nedenle örneklem kitlesi büyüdükçe evren hakkında yapılan genellemelerin doğruluğu artar. Araştırmacının uygun bir örneklem seçerken temsil yeteneği sağlayacak örneklem büyüklüğüne ulaşması gerekir. Ayrıca maliyet, zaman ve veri analizi şartlarını göz önünde bulundurarak bir dengeye ulaşması önemlidir (Altunışık ve diğerleri, 2010: 134-135). Evreni temsil edebilecek büyüklükte olması açısından Kocaeli’nde yaklaşık 8-10 bin arasında nüfusu olan Romanlar için 150 tane anket çalışması ve 15 tane mülakat yapılmıştır. Roman olmayanlar için ise 310 kişi örneklem oluşturulmuştur. Araştırmada toplamında 460 tane anket çalışması bulunmaktadır.

3.6.3. SINIRLILIKLAR

Sosyal dışlanma problemi çok boyutlu bir sorunsalı oluşturmaktadır. Araştırmamızda Romanların sosyal dışlanma problemi siyasi, ekonomik, mekânsal ve kültürel dışlanma boyutlarıyla ele alınarak ve araştırma soruları hazırlanarak çalışmanın sınırlandırılması yapılmıştır. Kocaeli genelindeki tüm romanlara ulaşmak zor olacağından anket

³ Tuik’in açıklamış olduğu verilere göre Kocaeli’nin nüfusu 2011 yılı sonu itibarıyla 1. 601 720 şeklindedir (<http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul>).

çalışması sırasında Romanların yoğun olarak yaşadığı Serdar, Tavşantepe ve Kandıra-Akdurak mahallesinde ikamet eden Romanlara ulaşılmıştır.

3.6.4. KARŞILAŞILAN ZORLUKLAR

Saha araştırmasında anketlerin uygulanması sırasında Romanların eğitim seviyesinin düşük olması ve okuma-yazma niteliklerinin yetersizliği nedeniyle anket sorularının teker teker okunması ve yanıtların alınması zaman almıştır. Anket çalışması için gidilen Tavşantepe mahallesinde Romanlar bizi sıcak karşılamış anket sonrasında yeniden gelmemizi istemişlerdir. Serdar mahallesinde kendi kendine anket dolduranlar olduğu gibi anket yapmaya soğuk bakanlar da olmuştur. Kandıra Akdurak mahallesindeki Romanların okuma-yazma oranı çok düşük olduğundan tüm anketler teker teker uygulanmıştır. Ayrıca Kocaeli ilinin nüfusunun ve Roman sayısının fazla olması örneklem kitlesini büyütmüş bu da anketlerin uygulanması noktasında öngörülen zamanın uzamasına neden olmuştur.

3.7. BULGULAR VE YORUM

3.7.1. KOCAELİ ROMANLARININ BULGULARI

Araştırma Serdar, Tavşantepe ve Kandıra-Akdurak Mahallelerinde yürütülmüş ve aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

3.7.1.1. Serdar Mahallesi

Serdar mahallesi Romanların yoğun olarak yaşadığı mahalledir. Buradaki Romanlar genellikle pazarcılık işleriyle uğraşmaktadırlar. Aralarında temizlikçi, işçi gibi düzenli gelire çalışanlar da bulunmaktadır. “1925’li yıllarda Selanik ve Drama - Yunanistan’dan yapılan göçlerle mahalleye yerleşmişlerdir” (Uçum, 2008: 15). Serdar mahallesinde “1500 haneye yakın ev ve 3600’e yakın oturan kişi vardır.” (a.g.e.). Saha çalışması sırasında mahallede yaşayan Romanların mahallesinden memnun oldukları belirlenmiştir. Kendilerine ‘Roman’ demektirler ve ‘Çingene’ isminin kullanılmasından rahatsız olmaktadır. Araştırma yapılan mahalleler (Serdar-

Tavşantepe-Kandıra Akdurak) arasında akraba evliliğinin ve dil bilme oranının en az olduğu mahalledir.

Serdar mahallesinde yaşayanların entegrasyona yönelik çabalarının daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Evlenilecek eşin kesinlikle Roman olması isteği en az Serdar Mahallesinde belirlenmiştir. Roman olmayan mahallede ikamet etme isteği en fazla Serdar mahallesinde ortaya çıkmıştır. Kültürel değerlerini rahatça ifade edebilme oranı en yüksek bu mahalledir. Düzenli gelire sahip olma oranı en yüksek yine bu mahallede tespit edilmiştir. Belediye hizmetlerinden de en çok bu mahalle memnundur.

Muhtar seçilme oranı en yüksek mahalledir. Resmi kurumlarda ve toplumsal kurumlarda ayrımcılık en az Serdar Mahallesindedir. İbadethanelerde ise ayrımcılık tespit edilmemiştir. Kendilerine yönelik yapılan sosyal proje ve faaliyetleri en çok Serdar mahallesi yararlı bulmaktadır. Burada yaşayan Romanlar en çok iş ve eğitim ihtiyaçlarını dile getirmişlerdir. Yaşanılan sorunlarla ilgili en yüksek umut düzeyi de bu mahallede ortaya çıkmıştır.

3.7.1.2. Tavşantepe Mahallesi

Tavşantepe Mahallesi Romanların yoğun yaşadığı mahalledir. Mahallede yaşayan Romanlar Cumhuriyet döneminde Selanik'ten göç ederek Trakya üzerinden Kocaeli'ne yerleşmişlerdir. Göç yoğunluğu Cumhuriyetten sonra yapılan nüfus mübadelesiyle olmuştur. Selanik'te demircilikle uğraşan Romanlar Kocaeli'ne yerleştikten sonra demirciliği bırakıp bohçacılık, toplayıcılık, servisçilikle uğraşmaya başlamışlardır (Uçum, 2008: 13).

Saha araştırmasında Tavşantepe'de ikamet eden Romanların yarısından fazlasının başka bir mahallede ikamet etmek istemediği, evlilik tercihinde eşin mutlaka Roman olması isteği Kandıra Akdurak Mahallesinden sonra en yüksek bu mahallede ortaya çıkmıştır.

Belediye hizmetlerinden Serdar mahallesinden sonra en çok memnun ikinci mahalledir. Derneklere üyelik en çok bu mahallede ortaya çıkmıştır. Muhtar seçilme oranı en yüksek ikinci mahalledir.

Okullarda dışlanma oranı en düşük bu mahallede ortaya çıkmıştır. Resmi kurumlarda dışlanma var diyen Kandıra Akdurak Mahallesinden sonra ikinci mahalledir. Toplu taşıma araçlarında ayrımcılık en çok Tavşantepe ve Akdurak mahallesinde ortaya çıkmıştır. Kültürel değerlerini rahatça ifade edebilmede Serdar mahallesinden sonra gelmektedir. İbadethanelerde dışlanma olduğunu söyleyen birinci mahalledir. Tavşantepe’de Alevi Romanların fazla olduğu gözlemlenmiştir.

Kendilerine yönelik yapılan sosyal proje ve faaliyetleri Serdar mahallesindekiler gibi yararlı bulmaktadırlar. En çok iş, dernek ve kültürel faaliyetlere ihtiyaçları bulunmaktadır. Yaşanılan sorunların ileride çözülebileceğini yönelik umut düzeyleri Serdar mahallesinden sonra en yüksek bu mahallede ortaya çıkmıştır.

3.7.1.3. Kandıra-Akdurak Mahallesi

Kandıra Kocaeli’nin kuzeydoğusunda yer alan bir ilçedir. Romanlar buraya Bulgaristan’dan gelmişlerdir. Yaklaşık olarak 130 civarında Romanlara ait hane bulunmaktadır. Saha araştırmasında akraba evliliği en çok bu mahallede ortaya çıkmıştır. Yaşam koşullarının çok kötü olmasına rağmen en çok bu mahalledeki Romanlar yaşadığı yerden memnundur. Bunun altındaki sebebin bir arada yaşamaktan duydukları memnuniyetten kaynaklandığı tespit edilmiştir. Entegrasyona yönelik çabaların en az olduğu mahalle Akdurak Mahallesidir. Nitekim yapılan mülakatlarda Romanların kendi çevrelerinde mutlu oldukları başka mahallelerde yaşayamayacaklarına dair bilgiler alınmıştır. Yarısından fazlası başka bir mahallede ikamet etmek istememektedir. Evlilik tercihinde eşin Roman olması isteği en yüksek bu mahallede ortaya çıkmıştır. Akraba evliliğinin en yüksek olduğu mahalledir. Neredeyse tamamı birbiriyle akrabadır. En yüksek dil bilme oranı (%100) bu mahallede tespit edilmiştir. Mahalleler arasında dışa en kapalı mahalle Akdurak mahallesidir.

Buradaki Romanların gelir seviyesi çok düşüktür. Suçluluk oranlarının ve düzensiz gelirin en fazla olduğu mahalledir. Belediye hizmetlerinden en memnunsuz mahalledir. Okullarda, resmi kurumlarda ve toplu taşıma araçlarında en çok dışlanma Akdurak mahallesinde ortaya çıkmıştır. Mahallede önce konut sonra iş ihtiyacı bulunmaktadır. Nitekim buradaki Romanların sağlıksız konutlarda yaşadıkları, evlerinde su bulunmadığı gözlemlenmiştir.

Mahalle sakinleri kendilerine yapılan sosyal faaliyet ve projeleri de yetersiz bulmaktadır. Yaşanılan sorunlarla ilgili umut düzeyinin en düşük olduğu mahalledir. Mahallenin konuta, işe, temiz bir çevreye ve eğitime ihtiyacı bulunmaktadır. Buldukları mekanı sevmektedirler. Yapılacak olan hizmetlerin aynı mekanda tüm Romanlara yapılmasını istemektedirler. Birbirleriyle akraba olduklarından aralarında sıkı bir bağın olduğu gözlemlenmiştir. Mahalledekiler onların birbirlerinden ayrılmalarına ve farklı yerlerde yaşamlarını sürdürmelerine yönelik faaliyetleri kesinlikle istememektedir.

Anket çalışması Romanlar ve Roman olmayanlar olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Romanlarla Serdar, Tavşantepe ve Akdurak Mahallelerinde yapılan anket çalışmasında aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır. Ayrıca araştırmada daha kapsamlı ve derin bilgiler edinmek için mülakat da yapılmıştır. Serdar, Tavşantepe ve Kandıra-Akdurak Mahallelerinde beşer kişiyle yapılan toplam 15 mülakatın sonuçları anket verileriyle uyumlu olup, Romanların durumunu daha derin analiz etmektedir.

Tablo 1 Örneklem Kitlesinin Cinsiyete Göre Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kadın	103	68,7	68,7	68,7
Erkek	47	31,3	31,3	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 1’de görüldüğü gibi örneklem kitlesinin %68,7’si kadın, %31,3’ü erkektir. Örneklem kitlesi daha çok kadınlardan oluşmaktadır.

Tablo 2 Örneklem Kitlesinin Yaş Dağılımları

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
15-18 yaş	14	9,3	9,3	9,3
19-24 yaş	35	23,3	23,3	32,7
25-35 yaş	42	28,0	28,0	60,7
36-45 yaş	34	22,7	22,7	83,3
46-59 yaş	17	11,3	11,3	94,7
60 yaş ve üzeri	8	5,3	5,3	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 2’de örneklem kitlesinin yaş dağılımına baktığımızda %9,3 oranında 15-18 yaş; %23,3 oranında 19-24; %28 oranında 25-35; %22,7 oranında 36-45; %11,3 oranında

46-59; %5,3 oranında 60 yaş ve üzerinde kişi bulunmaktadır. Örneklem kitlesini daha çok gençler ve yetişkinler oluşturmaktadır.

Tablo 3 Eğitim Durumuna Göre Dağılım

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
okur yazar değil	80	53,3	53,3	53,3
okur-yazar	20	13,3	13,3	66,7
ilkokul mezunu	23	15,3	15,3	82,0
ortaokul mezunu	20	13,3	13,3	95,3
lise mezunu	6	4,0	4,0	99,3
yüksek öğrenim mezunu	1	,7	,7	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 3’de görüldüğü gibi örneklem kitlesinin %53,3 oranla yarısından fazlasının okuma-yazması bulunmamaktadır. %15,3 oranında ilkokul mezunu, %13,3 oranında okur-yazar ve yine aynı oranda ortaokul mezunu bulunmaktadır. %4 oranında lise mezunu, %0,7 oranında yüksek okul mezunu bulunmaktadır.

Tablo 4 Medeni Duruma Göre Dağılım

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evli	119	79,3	79,3	79,3
Bekar	14	9,3	9,3	88,7
Nişanlı	2	1,3	1,3	90,0
Boşanmış	4	2,7	2,7	92,7
Dul	7	4,7	4,7	97,3
resmi nikahsız birliktelik	4	2,7	2,7	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 4’te ankete katılanların medeni durumlarının dağılımı verilmiştir. Buna göre; örneklem kitlesinin %79,3’ü evli, %9,3’ü bekâr, %4,7’si dul, %2,7’si boşanmış ve resmi nikâhı yok birlikte yaşamaktadır. *Örneklem kitlesinin büyük bir bölümünü evliler oluşturmaktadır. Bu rakamın yüksek çıkmasında erken yaşta evliliğin fazla olması da etkili olmaktadır. %2,7 oranında resmi nikâhı olmayanlar da bulunmaktadır.*

Tablo 5 Evlilik Şekline Göre Dağılım

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
kaçarak	31	20,7	20,7	20,7
görücü usulü	44	29,3	29,3	50,0
severek	62	41,3	41,3	91,3
evli değilim	13	8,7	8,7	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 5'te örneklem kitlesinin evlenme şekillerine yer verilmiştir. Buna göre çoğunluğu %41,3 oranında severek evlenmiştir. %29,3 oranında görücü usulü evlenenler bulunmaktadır. Örneklem kitlesinin %20,7'si kaçarak evlenmiştir. %8,7 oranında bekârlar bulunmaktadır. *Romanlar en çok severek evlenmektedir. Geleneksel evlenme yöntemi olan görücü usulü de ikinci sırada yer almaktadır. Aile rızasının olmadığı kaçarak evlenme ise üçüncü sıradadır.*

Tablo 6 Akraba Evliliği Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	60	40,0	40,0	40,0
Hayır	90	60,0	60,0	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 6'da ifade edildiği gibi örneklem kitlesinin %40'ı akraba evliliği yapmıştır. %60 oranında ise akraba evliliği bulunmamaktadır. *Anket çalışmaları sırasında bazı ailelerin akraba evliliklerini gizledikleri de görülmüştür. Bunun nedeninin toplumun çok yakın akraba evliliklerini hoş görmemesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.*

Tablo 7 Evlenme Yaşına Göre Dağılım

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
15 yaş altı	35	23,3	23,3	23,3
15-18 yaş	72	48,0	48,0	71,3
19-25 yaş	29	19,3	19,3	90,7
26 ve üzeri	2	1,3	1,3	92,0
evli değilim	12	8,0	8,0	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 7'de örneklem kitlesinin evlenme yaşına göre dağılımına yer verilmiştir. Buna göre %48 oranında 15-18 yaşlarında evlilik yapılmıştır. Bunu %23,3 oranıyla yasal olmayan yaşlarda yapılan evlilikler olan 15 yaş altı takip etmektedir. %19,3 oranında 19-25 yaşlarında, %1,3 oranında 26 ve üzeri, %8 oranında evli olmayanlar bulunmaktadır. *Örneklem kitlesinin büyük bir kısmı erken yaşlarda evlilik*

yapmaktadır. Yasal olmayan evlilik yaşının oranı ise %23'tür.⁴ Örneklem kitlesinin %70'sinden fazlası 18 yaşın altında evlilik yapmıştır.

Romanlar genelde küçük yaşlarda evlenmektedir. Yani örneklem kitlesinin beşte birinden fazlası (%23,3) yasal olmayan evlilik yaşlarında evlenmiştir. Evlenme şeklini ise en çok %41 oranında severek evlenme oluşturmaktadır (Bkz. Tablo 5). Yasal olmayan evlilik yaşlarında severek ve kaçarak evlenme oranları fazladır (Bkz. Karşılaştırmalı Tablo 2).Yapılan mülakatlarda örneklem kitlesinin okula gitmeme nedeniyle erken yaşlarda evlendikleri sonucuna ulaşılmıştır. Hatta erken yaşta evlilik bir kültürel kalıp olarak yerleşmiştir ve doğal karşılanmaktadır. Erken yaşlarda evliliklerin çoğu severek ve rızayla gerçekleşmektedir.

“Kendi isteğimle evlendim. Yetiştirici sınıfa gidiyordum. Durumumuz yoktu. Kardeşime bakıyordum, annemler salyangoz toplamaya gidiyordu. Okuyamadık, evlendik işte...” (O.Ç.-Akdurak)

“Ben küçükken 14-15 yaşlarında evlendim. Görücü usulü evlendik. Eşim akraba değildir. İki çocuğum var.” (B.Ç.-Tavşantepe)

“on dört yaşında, severek evlendim.” (Y.D.-Kandıra).

“15 yaşında evlendim. Annemden doğdum, evlendim işte.” (F.K.-Tavşantepe)

“Beni okula vermediler, ben de 14 yaşında evlendim. İki çocuğum var, biri yolda.” (G.D.-Akdurak)

Tablo 8 Çocuk Sayısına Göre Dağılım

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
çocuğum yok	25	16,7	16,7	16,7
1-2	41	27,3	27,3	44,0
3-4	46	30,7	30,7	74,7
5-6	27	18,0	18,0	92,7
7 ve üzeri	11	7,3	7,3	100,0
Total	150	100,0	100,0	

⁴Medeni Kanuna göre;

1- Yasal Evlilik Yaşı; Kadın ve Erkek için 17 yaşın doldurulmasıdır.

2- Önemli bir neden ya da olağanüstü bir durum varsa, yargıç kararı ile 16 yaşını bitirmiş olan kadın ve erkek evlenebilecektir. Ancak yargıç, kararını vermeden önce, anne, baba ve vasiyi-olanak vara dinler.(Md.124)

Tablo 8’de ankete katılanların çocuk sayısının dağılımı verilmiştir. Buna göre örneklem kitlesinin %30,7’sinin 3-4; %27,3’ünün 1-2; %18’inin 5-6; %16,7’sinin çocuğu olmadığı; %7,3’ünün 7 ve üzerinde çocuğu olduğu belirtilmiştir.

Tablo 9 Zorunlu Eğitim Yaşında Olup Okula Gitmeyenlerin Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	20	13,3	13,3	13,3
Hayır	130	86,7	86,7	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 9’da ifade edildiği gibi ankete katılanların %86,7’sinin zorunlu eğitim yaşında olup okula gitmeyen çocuğu bulunmamaktadır. %13,3’ünün ise aksine bulunmaktadır. *Tabloya göre zorunlu eğitim yaşında olup okula gitmeyenlerin oranı %13’tür. Yapılan gözlemlerde Roman çocukların erken evlendiği ve çocukların okula gitmek yerine çalışıp para kazandıkları gözlemlenmiştir. Çocukların eğitimiyle ilgili gerçekte bu sayının daha fazla olduğu düşünülmektedir.*

Tablo 10 Hanedeki Birey Sayısının Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
1-3	44	29,3	29,3	29,3
4-6	81	54,0	54,0	83,3
7-10	20	13,3	13,3	96,7
11 ve üzeri	5	3,3	3,3	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 10’da hanedeki birey sayısına göre %54 oranında 4-6 kişi, %29,3 oranında 1-3 kişi, %13,3 oranında 7-10 kişi, %3,3 oranında 11 ve üzerinde kişi bulunmaktadır.

Tablo 11 Hanede Aile Reisinin Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Baba	86	57,3	57,3	57,3
Anne	25	16,7	16,7	74,0
büyükanne/büyükbaba/kayın peder/kayınvalide	12	8,0	8,0	82,0
müşterek (ortak)	27	18,0	18,0	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 11’de ifade edildiği gibi %57,3 oranında ailenin reisi babadır. %16,7 oranında anne, %8 oranında büyükanne/büyükbaba, %18 oranında müşterek karar alınmaktadır. *Romanların yarısından fazlasının aile reisi babadır.*

Tablo 12 Konut Türüne Göre Dağılım

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Baraka	18	12,0	12,0	12,0
Gecekondu	68	45,3	45,3	57,3
müstakil ev	49	32,7	32,7	90,0
prefabrik/konteynır	1	,7	,7	90,7
Çadır	4	2,7	2,7	93,3
Apartman	9	6,0	6,0	99,3
Diğer	1	,7	,7	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 12’de ankete katılanların yaşadığı konut türüne yer verilmiştir. Buna göre; %45,3 oranında gecekondu, %32,7 oranında müstakil ev, %12 oranında baraka, %6 oranında apartman, %2,7 oranında çadır, %0,7 oranında prefabrik bulunmaktadır. *Örneklem kitlesi en çok gecekonduya ikamet etmektedir.*

Tablo 13 Yaşamak İstedikleri Konut Türüne Göre Dağılım

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
apartman dairesi	20	13,3	13,3	13,3
Gecekondu	4	2,7	2,7	16,0
villa-köşk	16	10,7	10,7	26,7
müstakil ev	87	58,0	58,0	84,7
Memnun	23	15,3	15,3	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 13’de örneklem kitlesinin yaşamak istediği konut türüne yer verilmiştir. Buna göre %58 müstakil ev istemektedir. %15,3 oranında kişi yaşadığı yerden memnundur. %10,7 oranında kişi villa-köşk gibi lüks yapılarda yaşamak istemektedir. %13,3 oranında kişi apartman dairesi istemektedir fakat görüşmeler sırasında apartmanda yaşamak istemeyen kişilerin çoğunlukta olduğu gözlemlenmiştir. %2,7 oranında kişi ise gecekonduya yaşamak istemektedir. *Tabloya göre örneklem kitlesinin yarısından fazlası müstakil evde yaşamak istemektedir.*

Mülakatlarda Romanların apartmanda yaşamaya olumsuz baktıkları, kendilerine ait olan, çocukların oynayabileceği bahçesi olan, komşuluk ve akrabalık ilişkilerinin olduğu en fazla iki katlı müstakil ev istedikleri ortaya çıkmıştır.

“İki katlı olsun, bahçesi olsun, odaları olsun, bana ait olsun yeter.” (B.Ç.)

“Ben apartman falan istemem. Müstakil, bahçeli bir evim olsun.” (C.Ü.-Tavşantepe).

“Benim kendime ait olsun, bahçeli olsun, apartmanı çekemem ben. İstanbul’da bir mahallede görmüştüm. İki katlı evler yapmışlar sıra sıra. Hepsinin bahçesi var, parkı var. Yeşillik.. Bize de öyle evler yapsınlar.” (F.K.-Tavşantepe)

“Ben yaşadığım yerden memnunum. Apartman falan da istemem.” (S.Ö.-Serdar)

“Tek katlı olsun, bahçeli olsun evim.” (G.O.-Akdurak)

2010 yılında Uğurlu ve Duru tarafından İzmit’teki Romanlara yönelik yapılan çalışmada Romanlara yönelik kentsel dönüşüm projeleri için benzer ifadeler kullanılmıştır:

“Yöre halkının neredeyse tamamı, TOKİ’nin kendilerine vermek istediği apartman dairelerinin -bedellerinin güçlerini aşması bir yana- kendi isteklerine, yaşam tarzlarına, kültürlerine uygun olmadığını düşünüyor. Geniş Çingene ailelerinin ancak bahçeli, sokağa yüzü olan, çocukların oynayabileceği, komşularla yakın ilişki kurulabilecek, bir-iki katlı evlerde yaşayabileceğini söylüyorlar. Kentsel dönüşüm kapsamında kendilerine konut tahsis edilmesi, bir başka deyişle TOKİ’in başka yerde çok katlı apartmanlardan daire satması yerine, kendi göreneklerine, yaşam biçimlerine göre tasarlanmış, az katlı, müstakil, bahçeli evler verilmesini istiyorlar.” (Uğurlu ve Duru 2011:6-7).

Tablo 14 Evin Oda Sayısının Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
1	49	32,7	32,7	32,7
2	46	30,7	30,7	63,3
3	47	31,3	31,3	94,7
4 ve üzeri	8	5,3	5,3	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 14’e göre örneklem kitlesinin %32,7’si tek odalı, %30,7’si 2 odalı, %31,3’ü 3 odalı, %5,3 oranında ise 4 ve üzeri odalı evlerde ikamet etmektedir.

Tablo 15 Banyo Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	95	63,3	63,3	63,3
Hayır	55	36,7	36,7	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 15'te örneklem kitlesinin evlerinde banyo olup olmadığı gösterilmektedir. Buna göre %63,3 oranında banyo bulunmakta; %36,7 oranında ise bulunmamaktadır.

Tablo 16 Tuvalet(WC) Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	115	76,7	76,7	76,7
Hayır	35	23,3	23,3	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 16'da ifade edildiği gibi örneklem kitlesinin %76,7'sinin evinde wc bulunmakta; %23,3'ünün ise bulunmamaktadır.

Tablo 17 Mesleğe Göre Dağılım

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
ev hanımı	66	44,0	44,0	44,0
temizlikçi	5	3,3	3,3	47,3
hurda toplayıcı	36	24,0	24,0	71,3
ayakkabı boyayıcı	1	,7	,7	72,0
mendil satıyor	3	2,0	2,0	74,0
hamallık yapıyor	7	4,7	4,7	78,7
müzisyen	3	2,0	2,0	80,7
Seyyar satıcı	2	1,3	1,3	82,0
İşçi	11	7,3	7,3	89,3
Emekli	2	1,3	1,3	90,7
pazarcı	14	9,3	9,3	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 17'de örneklem kitlesinin mesleklerine yer verilmiştir. Buna göre % 44 oranında ev hanımı, %3,3 oranında temizlikçi, %24 oranında hurda toplayıcı, %0,7 oranında ayakkabı boyayıcısı, %4,7 oranında hamal, %2 oranında müzisyen %2 oranında mendil satıcı, %1,3 oranında seyyar satıcı, %7,3 oranında işçi, %1,3 oranında emekli, %9,3 diğer oranında şoför (2 kişi), bohçacı (1 kişi), pazarcı (11) gibi meslekler bulunmaktadır. *Örneklem kitlesinin çoğunluğu kadınlardan oluştuğu için ev hanım çoktur. Onun dışında*

Romanların genelde hurda toplayıcılığı, hamallık, pazarcılık gibi işler yaptıkları görülmüştür.

Tablo 18 Sahip Olunmak İstenen Mesleğe Göre Dağılım

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
subay, polis	11	7,3	7,3	7,3
Doktor	46	30,7	30,7	38,0
öğretmen	24	16,0	16,0	54,0
memur	18	12,0	12,0	66,0
milletvekili	2	1,3	1,3	67,3
futbolcu	3	2,0	2,0	69,3
müzişyen	10	6,7	6,7	76,0
yönetici	3	2,0	2,0	78,0
Esnaf	5	3,3	3,3	81,3
Aşçı	2	1,3	1,3	82,7
Kuaför	3	2,0	2,0	84,7
Diğer	23	15,3	15,3	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 18’de örneklem kitlesinin sahip olmak istedikleri (hayal ettikleri) mesleklere yer verilmiştir. Buna göre %30,7 oranında doktor-hemşire, %16 oranında öğretmen, %12 oranında memur, %7,3 oranında polis-subay, %6,7 oranında müzişyen, %3,3 oranında esnaf, %2 oranında futbolcu, yönetici ve kuaför, %1,3 oranında aşçı ve milletvekili olmak isteyen bulunmaktadır. %17,5 oranında diğer (5 kişi avukat), (1 kişi bilgisayar mühendisi) diğer kişiler ise bu soruyu hiç düşünmediklerini belirtmişlerdir. *Tabloya göre Romanlar en çok doktor-hemşire, öğretmen, memur, polis-subay ve müzişyenlik gibi mesleklere sahip olmak istemektedir. Doktorluk ve öğretmenlik mesleklerini en çok istenmesi sağlık ve eğitim alanındaki ihtiyaca da dikkatleri çekmektedir.*

Mülakatlarda ise genelde düzenli bir gelire sahip olunacak bir meslek denilmekle birlikte Romanlar doktorluk-öğretmenlik gibi meslekleri tercih etmektedirler.

“Düzenli para kazanabileceğim bir mesleğim olsun yeterdi.” (B.T.-Tavşantepe)

“Memur olmayı çok isterdim. Düzenli bir gelirim olurdu.” (Y.D.-Kandıra).

“Bizim orada ‘Söğüt ağacından kömür olmaz. Roman kızından hanım olmaz.’ Derler. Romanlar çocuklarını okutmuyorlar. İlköğretimi okuturlar yeter derler. Hele kız çocuklarını hiç okutmuyorlar. Ama ben küçükken hemşire olmak isterdim. Öğretmen olmak isterdim.” (F.K.-Tavşantepe)

“Küçükken öğretmen olmayı isterdim” (B.T.-Akdurak)

“Hiçbir mesleğe sahip olmak istemedim. Halimden memnunum.” (N.G.-Serdar)

“Öğretmen olmayı istedim, ama okula vermediler hiç.” (G.D.-Akdurak)

“Doktor olmak istedim. İnsanları iyileştirirdim.” (G.O.-Akdurak)

Tablo 19 Aylık Gelire Göre Dağılım

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
0-399	52	34,7	34,7	34,7
400-699	45	30,0	30,0	64,7
700-999	41	27,3	27,3	92,0
1000-1499	11	7,3	7,3	99,3
1500 ve üzeri	1	,7	,7	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 19’da hanenin aylık gelirine yer verilmiştir. Buna göre örneklem kitlesinin %34,7 oranında 0-399 TL, %30 oranında 400-699 TL, %27,3 oranında 7000-999TL, %7,3 oranında 1000-1499TL ve %0,7 oranında 1500 ve üzerinde gelir sahibi olanlar bulunmaktadır. Türk-İş⁵’in temmuz 2012 verilerine göre dört kişilik bir ailenin açlık sınırı 919,48 TL, yoksulluk sınırı ise 2 bin 999,04 TL’dir. *Buna göre örneklem kitlesinin %80’inden fazlası açlık sınırında yaşamaktadır.*

Tablo 20 Düzenli Gelire Göre Dağılım

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
evet	31	20,7	20,7	20,7
hayır	119	79,3	79,3	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 20’de örneklem kitlesinin son altı ayda düzenli bir işte çalışma durumları verilmiştir. Buna göre %20,7 oranında düzenli bir işte çalışan bulunmakta, %79,3 oranında düzenli bir işte çalışan bulunmamaktadır. *Örneklem kitlesinin %79 gibi büyük bir çoğunluğu düzenli işi olmamakta, günlük işlerde çalışmaktadırlar.*

⁵ Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu Temmuz 2012 açlık ve yoksulluk verileri. <http://www.turkis.org.tr/index.dyn?wslt=CD5EE825-6253-4E90-A592-924CFE24A1F1>, 30.07.2012

Tablo 21 Romanların Kendisini Nasıl Adlandırdıklarının Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Roman	90	60,0	60,0	60,0
Çingen	7	4,7	4,7	64,7
Esmer vatandaş	4	2,7	2,7	67,3
T.C. Vatandaşı	30	20,0	20,0	87,3
gruplama olmasın	17	11,3	11,3	98,7
Diğer	2	1,3	1,3	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 21’de ifade edildiği gibi örneklem kitlesinin büyük çoğunluğu (%60) kendisine ‘roman’ denilmesini istemektedir. Bunu %20 oranıyla ‘TC Vatandaşı’ izlemektedir. %11,3 oranında kişi bir gruplama olmasın derken, %4,7 oranında ‘çingene’, %2,7 oranında ‘esmer vatandaş’ denilmesini istemektedir. *Romanların %60 gibi büyük bir çoğunluğu kendilerine ‘Roman’ denilmesini istemektedir.*

Mülakatlarda ise ‘Roman’ isminin daha fazla kullanılmasının istendiği ortaya çıkmıştır. ‘Çingene’ kelimesine yüklenen olumsuz anlamlar nedeniyle genellikle bu şekilde ifade edilmek istenmemektedir.

“Biz Romanız; Roman desinler. Bazı yerlerde ‘cingan-çingene’ falan diyorlar. Bunlar küçültücü şeyler.” (B.Ç.)

“Nasıl Laz lazsa, Kürt kürtse biz de Romanız. Çingene falan diyen var, hor gören var fakat biz Romanız.” (Y.D.-Kandıra)

“Biz Roman’ız ‘Roman’ desinler.” (F.K.-Tavşantepe)

“Roman desinler bize. Çingene deyince olumsuz anlamlar çıkıyor. Kötü olanlara çingene diyorlar.” (G.O.-Akdurak)

Tablo 22 Doğum Yerine Göre Dağılım

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kocaeli	130	86,7	86,7	86,7
Trakya	1	,7	,7	87,3
Balkanlar	2	1,3	1,3	88,7
Anadolu (Adapazarı, Çanakkale vb.)	16	10,7	10,7	99,3
Diğer	1	,7	,7	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 22’de örneklem kitlesinin doğum yerlerine yer verilmiştir. Buna göre %86,7 oranında kişi Kocaeli’nde, %10,7 oranında Anadolu’da, %1,3 oranında Balkanlar, %0,7

oranında Trakya ve aynı oranda diğer seçeneği bulunmaktadır. *Romanların büyük çoğunluğu Kocaeli doğumludur.*

Tablo 23 Kocaeli’nde İkamet Süresine Göre Dağılım

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Doğuştan itibaren	110	73,3	73,3	73,3
0-5 yıl	1	,7	,7	74,0
6-14 yıl	3	2,0	2,0	76,0
15 yıl ve üzeri	36	24,0	24,0	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 23’te ifade edildiği gibi örneklem kitlesinin büyük çoğunluğu %73,3’ü doğuştan itibaren, %24’ü 15 yıl ve üzeri, %2’si 6-14 yıl, %0,7’si ise 0-5 yıl Kocaeli’nde ikamet etmektedir. *Romanların büyük çoğunluğu Kocaeli’de doğmuş ve burada ikamet etmektedir.*

Mülakatlarda örneklem kitlesinin Kocaeli’nde yerleşik olduğu fakat mevsimine göre iş için Türkiye’nin özellikle İç Anadolu, Karadeniz ve Ege bölgelerindeki illere gittikleri belirlenmiştir. Genelde göçebe yaşam süren Romanlar Kocaeli’nde yerleşiktir. Fakat bohçacılık, pazarcılık, mevsimlik işçilik gibi nedenlerle bazı dönemlerde il değiştirmektedirler. Özellikle Adapazarı’na fındık toplamak için Kandıra Akdurak Mahallesi’nden çok göç olmaktadır.

“Ben Kandıra’da doğdum. Uzun zamandır Kocaeli’nde ikamet ediyoruz. Ama bohçacılık falan da yaptık. O dönemlerde, Tokat, Çankırı, Ankara, Samsun, Kırşehir gibi illeri hep gezdik. Hepsini güzel yerlerdi.” (B.Ç.)

“Doğduğumdan itibaren burada ikamet ediyoruz. Kışın evimizdeyiz. Yazın Kastamonu-Zonguldak-Samsun-Kırşehir-Çankırı vb. illerine gideriz, çadır kurar. Bohçacılık, hurdacılık yaparız. Ama eskisi kadar tutmuyor artık bu meslekler. Karnımızı zor doyuruyoruz.” (Y.D.-Kandıra).

“Ben doğdum büyüdüm Kocaeli’ndeyim. Aynı mahallede büyüdük.” (F.K.-Tavşantepe)

“Doğduğumdan beri buradayım.” (S.T.-Serdar)

“Doğduğumuzdan beri buradayız. Daha yeni Afyon’dan geldik. İki hafta oluyor. Orada toplayıcılık yaptık. Topladıklarımızı sattık geldik. Öyle iş olunca Adapazarı’na falan gidiyoruz fındık toplamak için.” (B.T.-Akdurak)

“Önceden Adapazarı’ndaydık, şimdi buraya yerleştik.” (O.Ç.-Akdurak)

“Kandıra’da doğduk, büyüdük.” (G.O.-Akdurak)

Tablo 24 Yaşanılan Mahalle/İlçeye Göre Dağılım

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Serdar	64	42,7	42,7	42,7
Kandıra	37	24,7	24,7	67,3
Tavşantepe	49	32,7	32,7	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 24’te örneklem kitlesinin yaşadığı mahalleler bulunmaktadır. Buna göre %42,7 oranında Serdar, %32,7 oranında Tavşantepe, % 24,7 oranında Kandıra-Akdurak mahalleleri yer almıştır.

Tablo 25 Yaşanılan Mahalleden Memnuniyet Durumu

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
evet	107	71,3	71,3	71,3
hayır	43	28,7	28,7	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 25’te örneklem kitlesinin yaşadığı mahalleden memnuniyet durumları gösterilmiştir. Buna göre ankete katılanların %71,3’ü mahallesinden memnunken, %28,7’si memnun değildir. *Romanların büyük çoğunluğu (%71) mahallesinden memnundur.*

Örneklem kitlesiyle yapılan mülakatlarda Romanların genel olarak yaşadığı mahalleden memnun oldukları ortaya çıkmıştır. Fakat yaşam koşulları iyi olmayan, sağlıksız konutlarda yaşadıklarından mahallelerindeki konut ihtiyacını da dile getirmişlerdir. Özellikle Kandıra-Akdurak mahallesinde yaşayan Romanların daha sağlıksız konutlarda yaşadıkları ve konut ihtiyaçlarının daha fazla olduğu gözlemlenmiştir.

“Çok şükür memnunuz. Benim hanım öldü. Burada oğlum ve gelinimle kalıyorum. Evim iki katlı biz üst katında kalıyoruz. Evin tapusu var. Yaşadığımız yerden memnunuz.” (B.Ç.-Tavşantepe)

“Çok şükür memnunuz mahallemizden.” (F.K.-Tavşantepe)

“Halimizden memnunuz. Kiracı değiliz ya yeter. İki odalı, tuvaleti, banyosu bir olan, tapusu kayınpederime ait bir evimiz var. Çok şükür.” (S.T.-Serdar)

“Mahallemiz iyidir. Biz memnunuz birbirimizden.” (C.Ü.-Tavşantepe)

“Tek odalı, tuvaleti banyosu olmayan, derme çatma bir yerde sen yaşasan memnun olur musun? Yaşadığımız evden memnun değilim. Ama mahalle iyidir. Güvenlik sorunları falan var fakat olur o kadar artık.” (B.T.-Akdurak)

“Yaşadığım yerden memnun değilim. Hırsızlık, kavga çok oluyor. Kendi insanımız kendi malımızı çalıyor. Böyle şey olur mu hiç!” (Y.D.-Akdurak).

“İki katlı müstakil bir evimiz var. Tuvalet, banyosu var. Kayın validemle kalıyorum. Evimizden mahallemizden memnunuz. Başka bir ev istemeyiz.” (S.Ö.-Serdar)

“Mahalleden memnunuz. Ama evi görüyorsun işte, evde her şeyim olsun isterdim. Buzdolabı, çamaşır makinesi... Beyaz eşyamız yok hiç.” (O.Ç.-Akdurak)

“Mahallemizden memnunuz. Fakat bize ev versinler. Barakada yaşıyoruz. Tuvalet-banyo yok, tek odalı bir ev.” (G.D.-Akdurak)

Tablo 26 Yaşanılan Mahalleden Memnuniyetsizlik Nedenleri

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
güvenlik sorunu	10	6,7	23,3	23,3
temizlik-hijyen sorunu	15	10,0	34,9	58,1
komşuluk ilişkileri	17	11,3	39,5	97,7
diğer	1	,7	2,3	100,0
Total	43	28,7	100,0	
cevap yok	107	71,3		
Total	150	100,0		

Tablo 26'a görüldüğü gibi ankete katılanların %23,3 oranında güvenlik sorunu olduğunu, %34,9 oranında temizlik hijyen sorunu, %39,5 oranında ise komşuluk ilişkilerinde sorun olduğunu belirtmektedir. %2,3 oranında ise diğer seçeneği bulunmaktadır. Örneklem kitlesinden 43 kişi mahallesinden memnun olduğu için bu soruya cevap vermemiştir. *Tabloya göre en çok komşuluk ilişkilerinden şikâyet edilmektedir. Yapılan gözlemlerde özellikle mahallelerde gürültü sorunu olduğunu, gece geç vakitlere kadar müzik çalındığı, özellikle ertesi gün işe giden kişilerin uyuyamadıkları belirtilmiştir.*

Tablo 27 Romanların Komşu Olmak İstedikleri Meslek Grupları

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
polis, jandarma	24	16,0	16,0	16,0
doktor, hemşire	40	26,7	26,7	42,7
üniversite öğrencileri	3	2,0	2,0	44,7
imam ve cemaat mensupları	12	8,0	8,0	52,7
herhangi birisi	67	44,7	44,7	97,3
Diğer	4	2,7	2,7	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 27’de belirtildiği gibi örneklem kitlesi %16 oranında polis-jandarmaya, %26,7 oranında doktor-hemşirelere, %2 oranında üniversite öğrencilerine, %8 oranında imam ve cemaat mensuplarına, %44,7 oranında herhangi biri olabilir (fark etmez) şeklinde cevap vermiştir. *Örneklem kitlesinin büyük çoğunluğu herhangi biri olabilir derken, inançlı ve düzgün insanlar olmasını belirtmiştir. Yaklaşık olarak dörtte bir oranında kişi doktor-hemşirelere (sağlıkçılara) komşu olmak istemektedir. Bunu güvenlik sorunları nedeniyle polis-jandarmalar takip etmektedir. Daha sonra ise dini inançlarını daha iyi yaşayabilmek için imam ve cemaat mensupları gelmektedir.*

Tablo 28 Karakola Gitme/Götürülme Durumları

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
hiç gitmedim, götürülmedim	117	78,0	78,0	78,0
bir-iki kez	10	6,7	6,7	84,7
üç kez	7	4,7	4,7	89,3
dört kez	4	2,7	2,7	92,0
beş ve yukarısı	12	8,0	8,0	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 28’de örneklem kitlesinin karakola herhangi bir olay neticesinde götürülüp götürülmedikleri belirtilmektedir. Buna göre; büyük çoğunluğu %78 oranında hiç götürülmemiştir, %6,7 oranında 1-2 defa, %4,7 oranında 3 kez, %2,7 oranında 4 kez, %8 oranında 5 ve yukarısı yer almaktadır.

Tablo 29 Romanların Kökenleri

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
hiç bilmiyorum	95	63,3	63,3	63,3
Hindistan	3	2,0	2,0	65,3
Romanya	15	10,0	10,0	75,3
Mısır	4	2,7	2,7	78,0
diğer	33	22,0	22,0	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 29’a göre örneklem kitlesinin kökenlerini ve tarihlerini bilme durumları ölçülmüştür. Buna göre %63,3’ü hiç bilmemektedir, %2 oranı Hindistan diyerek doğru cevabı vermiştir. %10 oranında dünyada Romanların en yoğun yaşadığı ülke olan Romanya cevabı verilmiştir. %2,7 oranında Mısır cevabı verilirken, %22 oranında kişi Bulgaristan, Selanik cevapları vermiştir. Kendilerini muhacir olarak tanıtan bu kesim

1923 yılında Lozan Anlaşmasındaki Nüfus Mübadelesine dayandırmıştır. *Romanların büyük bir kısmı kökenlerini bilmemektedir.*

Yapılan mülakat çalışmalarında da Romanların tarihlerini bilmedikleri ortaya çıkmıştır. Mülakatlarda Romanların kökeni ve tarihleri konularında bilgisi olan çıkmamıştır. “Yapılan dil ve tarih araştırmaları sonucunda Hindistan kökenli oldukları... üç koldan dünyaya dağıldıkları.. vb.” bilgiler kendilerine verildiğinde “Doğrudur! Bak sen bizden daha iyi biliyorsun. Biz bilmiyoruz o kadar...” şeklinde yorumlar alınmıştır. Genellikle kendilerini Selanik ve Bulgar göçmeni olarak tanımlamaktadırlar. Aralarında tarihleri hakkında küçük hikâyeler de anlatılmaktadır. Tavşantepe mahallesinde özellikle şu hikâye çok yaygın olarak bilinmektedir:

“Dedelerimiz bizim Selanik göçmeni. Dedemizin adı Ali’ymiş. Selanik’ten göç ettikten sonra buraya Çınarlı bölgesine gelmiş. Orada kendine bir ev kurmuş. Çevredekiler biz buna ne diyelim demişler. Koca-Ali ismi akıllarına gelmiş. Daha sonra Koca-Ali ismi Kocaeli olmuş. Biz buranın yerlileri olmuşuz tabi.” (B.Ç.)

“Tarihimizi hiç bilmiyorum. Ben Kandıra’da doğdum. Buralıyız. Başka bir memleket bilmeyiz.” (Y.D.-Kandıra).

“Büyüklerimiz Selanik Muhaciri derler bize. Taa atalarımız Selanik’ten gelmiş.” (F.K.-Tavşantepe)

“Hiç bilmiyorum. Bizim büyükler Selanik’ten göç ettiklerini söylerler ama ben pek bilmiyorum.” (S.T.-Serdar)

“Büyükler bilir de biz nerden biliriz. Babamız-dedemiz demirciymiş ama nerden gelmişler hiç bilmeyiz. Büyükler bilir onu.” (B.T.-Akdurak)

“Hiç bilmiyorum, Doğma, büyüme buradayız biz.” (O.Ç.-Akdurak)

Tablo 30 Romanların En Belirleyici Özellikleri

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
eğlenceli	70	46,7	46,7	46,7
dürüst ve güvenilir	39	26,0	26,0	72,7
çalışkan	26	17,3	17,3	90,0
temiz ve titiz	6	4,0	4,0	94,0
içkici	4	2,7	2,7	96,7
kolay para kazanma isteği olan	4	2,7	2,7	99,3
diğer	1	,7	,7	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 30’da Romanların en belirleyici özelliğine yer verilmiştir. Buna göre Romanların yarısından fazlası (%44,3) oranında eğlenceli, %26 oranında dürüst ve güvenilir, %17,3 oranında çalışkan, %4 oranında temiz, %2,7 oranında temiz-titiz, aynı oranda kolay para kazanma isteği olan şekilde tanıtılmaktadır. *Romanların büyük bir kısmı kendisini eğlenceli, dürüst-güvenilir ve çalışkan olarak görmektedir.*

Mülakatlarda Romanların kendilerini tanımlamalarına baktığımızda genelde iyi, sıcak kanlı, merhametli, neşeli insanlar olarak tanımlanmışlardır.

“Romanlar, tatlı, mazlum, sıcak insanlardır. Aralarından terörist çıkmaz. Kimseyi vurmazlar. Kalplerinde bir kötülük yoktur.” (Y.D.-Kandıra).

“Romanlar hem kavga yaparlar, hem de aynı anda oynarlar. Eğlenceyi, düğünleri severler.” (F.K.-Tavşantepe)

“İyi, merhametli, güler yüzlü insanlardır. Onlardan bir kötülük gelmez sana.” (S.T.-Serdar)

“Romanların arasında da iyi vardır, kötü vardır. Temiz vardır, içki içen de vardır. Özellikle büyük bir kısım hep içerler.” (B.T.-Akdurak)

“İyi, güzel insanlardır. Çalışkan, temiz, güvenilirlerdir.” (S.Ö.-Serdar)

“Romanlar dürüst, güvenilir, iyi insanlardır.” (O.Ç.-Akdurak)

“Eğlenceli, dürüst, çalışkan insanlardır.” (G.D.-Akdurak)

“İyi, güzel, eğlenceli insanlardır. Arada içenler olur ama çok nadirdir.” (G.O.-Akdurak)

Tablo 31 Roman Dilini Bilme Durumu

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
evet	86	57,3	57,3	57,3
hayır	53	35,3	35,3	92,7
kısmen	11	7,3	7,3	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 31’de belirtildiği gibi örneklem kitlesinin yarısından fazlası (%57,3) Roman dilini bilmektedir. %7,3’lük kesim kısmen bilirken, %35,3 oranında kişi ise bilmemektedir. *Romanların %64’lük bir oranı Roman dilini tam veya kısmen bilmektedir.*

Mülakat yapılanların ise hemen hemen hepsi bilmekte ve kendi aralarında kullanmaktadırlar.

“Roman dilini biliyoruz tabi. Büyüklerden öğrendik. Burada herkes de genelde bilir.” (B.Ç.)

“Roman dilini biliyorum. Günlük dilde de kullanırız.” (Y.D.-Kandıra).

“Roman dilini bilirim. Biz hep biliriz, kullanırız.” (F.K.-Tavşantepe)

“Çok az biliyorum. Konuşunca çocuk falan anlamıyor zaten. Günlük dilde kullanmıyorum.” (S.T.-Serdar)

“Dilimizi biliriz, sürekli konuşuruz. Bizim iki dilimiz var zaten.” (B.T.-Akdurak)

“Biliyoruz tabi. Büyüklerden öğrendik hep.” (G.O.-Akdurak)

Tablo 32 Günlük Yaşamda Dillerini Kullanma Durumları

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
evet	73	48,7	48,7	48,7
hayır	69	46,0	46,0	94,7
kısmen	8	5,3	5,3	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 32’de Günlük yaşamda dillerini kullanma durumlarına yer verilmiştir. Buna göre %48,7 oranında kişi kullanmakta, %46 oranında kişi ise kullanmamaktadır. Kullanmayanlar arasında dil bilmeyenler (%35,3) de bulunmaktadır. %7 oranında kişi ise yerine göre (kısmen) cevabını vermiştir.

Tablo 33 Taşınmaları Durumlarında Roman Mahallelerini Tercih Önceliği

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
evet	79	52,7	52,7	52,7
önemi yok	40	26,7	26,7	79,3
hayır	27	18,0	18,0	97,3
fikrim yok	4	2,7	2,7	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 33’te örneklem kitlesinin evlerini taşıma durumunda roman yoğunluklu mahalleleri tercih önceliğine yer verilmiştir. Buna göre romanların yarısından fazlası (%52,7) roman yoğunluklu mahalleleri tercih etmektedir. %26,7 oranında fark etmez, %18 oranında kişi ise roman yoğunluklu mahalleleri tercih etmemektedir. %2,7 oranında kişi bu konuyu hiç düşünmediklerini beyan etmişlerdir. *Romanların yarısından fazlası evlerini taşınmaları durumunda yine Roman mahallelerini tercih etmektedir.*

Tablo 34 Roman Olmayan Bir Mahallede İkamet İsteği

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
evet	69	46,0	46,0	46,0
hayır	68	45,3	45,3	91,3
fikrim yok	13	8,7	8,7	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 34’te ifade edildiği gibi örneklem kitlesinin %46’sı roman olmayan bir mahallede ikamet etmek istemektedir. %45,3’ü ise roman olmayan bir mahallede ikamet etmek istememektedir. %8,7 oranında kişi ise fikrim yok cevabını vermiştir. *Romanların %46’sı Roman olmayan bir mahallede ikamet etmek isterken, buna yakın bir oran da istememektedir.*

Yapılan mülakatlarda ağırlıklı olarak Roman olmayan mahallelerde ikamet etmek istenmediği söylenmiştir.

“Yok, ben yine kendi komşularımı isterim. Roman olmayanlarla anlaşamayız biz. Apartmanların falan bir kuralı vardır. Sen temiz olursun, başkası aynısı gibi olmaz. Bu sefer de kavga çıkar. O yüzden ben kendi akrabalarımınla olayım daha iyi.” (B.Ç.)

“Koyun sürüden ayrılırsa ne olur? Olmaz, yapamaz! Roman olmayan yerlerde canımız sıkılır. Bizim çoluk çocuğumuz onların çocuklarıyla oynamaz. Sıkıntı çıkar.” (F.K.-Tavşantepe)

“İstemem. Herkes kendi insanının içinde daha memnun.” (S.T.-Serdar)

“Doğduk büyüdük biz aynı yerdeyiz. Yabancıların içinde bizim çocuklar nasıl duracak! Yapamazlar ki. O yüzden Romanların olduğu bir mahallede yaşamak isterim yine. Ama mahallemizde Gacoların da olması iyi olur. Onlarla kaynaşıp, arkadaş olmak da isterim. Niye istemeyim.” (B.T.-Akdurak)

“Yok, hayır istemem. Biz yapamayız onlarla. Kalabalık böyle daha güzel.” (O.Ç.-Akdurak)

“Yok yaşamak istemeyiz. Biz bir arada olmak isteriz. Onlarla yapamayız. Böyle daha iyi bizim için.” (G.O.-Akdurak)

“Roman olmayan bir mahallede ikamet etmek isterim. Kendi mahallemde kavgalardan, hırsızlığınan çok bıktım. Temizlik de ayrı sorun. Bir sabun kaç para ki, al temizliğini yap.” (Y.D.-Kandıra).

Tablo 35 Evlilikte Eşin Roman Olma Tercihine Göre Dağılım

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
kesinlikle önemli	76	50,7	50,7	50,7
kısmen önemli	20	13,3	13,3	64,0
önemli değil	54	36,0	36,0	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 35’te örneklem kitlesinin evlenme tercihinde eşinin roman olmasının önem derecesine yer verilmiştir. Buna göre %50,7 oranında kişi kesinlikle bir romanla evlenmek istediğini, %36 oranında önemli olmadığını, %13,3 oranında kişi ise kısmen önemli olduğunu beyan etmiştir. *Romanların yarısından fazlası bir Romanla evlenmeyi kesinlikle önemli olduğunu düşünmektedir.*

Mülakatlarda bunun nedeni sorgulandığında Roman olmayanları yabancı kabul etme ve anlaşamama nedenleri ortaya çıkmıştır. Örneklem kitlesi dil, kültür problemi nedenleriyle Roman olmayanlarla anlaşamayacağını düşünmektedir.

Romanlar genelde hep bir arada yaşamakta, küçük yaşlarda evlenmektedirler. Küçük yaşlarda yapılan evlilikler ise daha geniş bir çevreyi tanıma imkânı az olduğundan Romanla evlilik eğiliminin yüksek olmasına neden olmaktadır. Kısacası Roman çocuklar yine kendi mahallelerinden diğer Roman çocuklarla arkadaşlık kurmaktadır. Roman olmayanlarla sosyal diyalogun az olması da bunun nedenleri arasındadır.

“Roman olmayan benim dilimi, kültürümü bilmez ki! Ben geçinemem onla. O yüzden Roman olsun isterim.” (F.K.-Tavşantepe)

“Önemli tabi. Roman olmayanla evlenmek istemem.” (S.T.-Serdar)

“Roman olmayan biriyle evlenmeyiz zaten. Önemli tabi.” (B.T.-Akdurak)

“Ben Romanım Roman’la evlenirim.” (S.Ö.-Serdar)

“Bizim akrabalarından olsun, Gacolarla olmuyor bize.” (O.Ç.-Akdurak)

“Kesinlikle önemli. Roman olmayanla olmaz.” (G.D.-Akdurak)

Tablo 36 Çocukların Eğitimine Verilen Önem

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
okuması için herşeyi yaparım	94	62,7	62,7	62,7
imkan olursa okusun	48	32,0	32,0	94,7
ilköğretim yeter	8	5,3	5,3	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 36’da örneklem kitlesinin çocuklarının eğitimlerine verdikleri öneme yer verilmiştir. Buna göre örneklem kitlesinin büyük çoğunluğu %62,7 oranında ‘okuması için her şeyi yaparım’, %32 oranında ‘imkân olursa okusun’ %5,3 oranında ‘ilköğretim yeter’ düşüncesine sahiptir. *Örneklem kitlesinin yarısından fazlası eğitime büyük bir önem verdiğini belirtirken, çok az oranda ‘ilköğretim yeter’ seçeneği bulunmaktadır.*

Tablo 37 Romanların Rol Modelleri (Örnek Aldıkları Kişiler)

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Atatürk	45	30,0	30,0	30,0
Başbakan (Recep T. Erdoğan)	20	13,3	13,3	43,3
Sibel Can	2	1,3	1,3	44,7
Kibariye	11	7,3	7,3	52,0
Güllü	12	8,0	8,0	60,0
Adnan Şenses	3	2,0	2,0	62,0
Babam-Annem	36	24,0	24,0	86,0
Diğer	21	14,0	14,0	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 37’de örneklem kitlesinin rol modellerine yer verilmiştir. Buna göre %30 oranında kişi Atatürk’ü, %13,3 oranında TC Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, %24 oranında kendi anne-babası, %7,3 oranında Kibariye, %8 oranında Güllü, %1,3 oranında Sibel Can ve %2 oranında Adnan Şenses gibi sanatçılar bulunmaktadır. %14 oranında kişi ise örnek olarak kimseyi almadıklarını beyan etmişlerdir. *Romanların çoğunluğu önce Atatürk’ü sonra kendi anne-babasını, daha sonra başbakanı örnek aldıkları belirlenmiştir.*

Tablo 38 Belediye Hizmetlerinden Memnun Olma Durumu

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
evet	89	59,3	59,3	59,3
hayır	44	29,3	29,3	88,7
kısmen	17	11,3	11,3	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 38’de ifade edildiği gibi örneklem kitlesinin %59,3 oranında kişi belediye hizmetlerinden memnun, %11,3 oranında kişi kısmen memnun iken, %29,3 oranında kişi memnun değildir. *Romanların büyük çoğunluğu belediye hizmetlerinden memnundur.*

Tablo 39 Büyükşehir Belediyesi Başkanını Tanıma Durumu

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	70	46,7	46,7	46,7
Hayır	48	32,0	32,0	78,7
tanıyorum ama ismini unuttum	32	21,3	21,3	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 39’da örneklem kitlesinin büyükşehir belediye başkanını tanıma durumları ölçülmüştür. Buna göre %46,7 oranında kişi tanımakta, %21,3 oranında tanımakta fakat ismini hatırlamamakta, %32 oranında kişi ise hiç tanımamaktadır. *Bu tabloda Romanların siyasi yaşamla ve yerel seçimlerle ilgileri ölçülmeye çalışılmıştır. Buna göre örneklem kitlesinin yarısına yakını büyükşehir belediye başkanını tanımaktadır. Fakat % 32 oranında kişi hiç tanımamakta, %21 oranında kişi ise kısmen tanımaktadır.*

Tablo 40 Son Genel ya da Yerel Seçimde Oy Kullanma Durumu

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
evet	121	80,7	80,7	80,7
hayır	29	19,3	19,3	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 40’da ifade edildiği gibi örneklem kitlesinin büyük bir kısmı son seçimlerde oy kullanmıştır. %80,7 oranında kişi kullanırken, %19,3 oranında kullanmamıştır. *Tabloya göre Romanların büyük bir çoğunluğu oy kullanmaktadır.*

Tablo 41 Roman Derneklerine Üyelik Durumu

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
evet	50	33,3	33,6	33,6
hayır	97	64,7	65,1	98,7
üye değilim ama isterim	2	1,3	1,3	100,0
Total	149	99,3	100,0	
Kayıp Veri	1	,7		
Total	150	100,0		

Tablo 41’de Roman derneklerine üyelik durumu sorgulanmaktadır. Buna göre %33,6 oranında kişi üye iken, %65,1 oranında kişi üye değildir. %1,3 oranında kişi ise üye olmak istemektedir. %1 oranında kayıp veri bulunmaktadır. *Romanların haklarının korunmasında dernekleşme faaliyetleri önemli görülmektedir. Fakat Romanların %65’inin Roman derneklerine üyeliği bulunmamaktadır. Görüşmeler sırasında derneklere üyeliği bulunanlar derneklerin Romanlar için yeterli performans göstermediklerini de dile getirmişlerdir.*

Tablo 42 Mahalleden Bir Romanın Muhtar Seçilme Durumu

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
evet seçildi	21	14,0	14,0	14,0
hayır seçilmedi	112	74,7	74,7	88,7
aday gösterildi fakat seçilmedi	17	11,3	11,3	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 42’de mahalleden bir Romanın Muhtar seçilme durumu ölçülmektedir. Romanlardan %14 oranında kişi muhtarlarının Roman olduğunu, %74,7 oranında ise muhtarlarının Roman olmadığını, %11,3 oranında ise aday gösterildiği fakat seçilmediğini belirtmiştir. *Roman mahallelerinin büyük çoğunluğunun muhtarları çoğunlukla Roman olmayanlardan oluşmaktadır. Bu tablo yerel ölçekte bile Romanların daha az temsil edildiğini göstermektedir.*

Tablo 43 Roman Olmayan Kişilerin Romanlara Tavır ve Hareketleri

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
acı	5	3,3	3,3	3,3
uzak durur	34	22,7	22,7	26,0
kötü muamele eder	28	18,7	18,7	44,7
konuşur, iyi iletişim kurar	81	54,0	54,0	98,7
diğer	2	1,3	1,3	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 43'te Roman olmayan kişilerin Romanlara tavır ve hareketlerine yer verilmiştir. Buna göre örneklemin yarısından fazlası (%54) Roman olmayanların kendileriyle iyi iletişim kurduklarını belirtmiştir. %22,7 oranında kişi uzak durduklarını, %18,7 oranında kişi kötü muamele ettiklerini, %3,3 oranında kişi acıdıklarını söylemiştir. *Örneklem kitlesinin yarısından fazlası Roman olmayanların tavırlarını iyi bulurken, yarıya yakın bir kesimi de aksine olumsuz tavır ve hareketlerle karşılaştıklarını belirtmiştir.*

Yapılan mülakatlarda ise en çok Kandıra'da ikamet edenler dışlanmanın olduğundan bahsetmişlerdir.

“İyi davranıyorlar. Bir sorun yok.” (F.K.-Tavşantepe)

“Gayet iyiyiz. Biz pazarcıyız, geliyorlar bizden alış veriş yapıyorlar. Muhabbet ediyorlar, iyi davranıyorlar.” (S.T.-Serdar)

“Hayır bir ayrımcılık yok.” (O.Ç.-Akdurak)

“Genelde iyi davranmıyorlar. Bir ayrımcılık yapabiliyorlar. Bazıları uzak durabiliyor. Çingene pis diyor. Farklı yakıştırmalar yapabiliyorlar.” (A.T.-Tavşantepe)

“bir dışlama ve kötü muamele var.” (Y.D.-Kandıra).

“Ayrımcılık yapıyorlar. Çoğunlukla dışlıyorlar. Kendi aralarında bunlar cıngan, hırsız diyorlar. Hakaret ediyorlar. Aşağılıyorlar bizi.” (B.T.-Akdurak)

“Aralarında sosyete, kendini beğenmişler var. Onlar havalı oluyorlar, burunları havada oluyor. Ama yukarıda Allah var. Onların burnunun havasını almayı bilir.” (S.Ö.-Serdar)

“Onlar da genelde kötü davranıyorlar. Uzak duruyorlar.” (G.D.-Akdurak)

“Roman olmayanlardan iyi davrananlar var fakat uzak duranlar da oluyor.” (G.O.-Akdurak)

Tablo 44 Roman Çocuklarının Okullarda Dışlanma Durumları

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	46	30,7	30,7	30,7
Hayır	72	48,0	48,0	78,7
Kısmen	16	10,7	10,7	89,3
fikrim yok	16	10,7	10,7	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 44’te örneklem kitlesinin Roman çocuklarının okullarda dışlanmasıyla ilgili görüşlerine yer verilmiştir. Buna göre %48 oranında kişi dışlanma yok derken; %30,7 oranında kişi var demektedir; %10,7 oranında kişi kısmen ve fikir beyan etmemektedir. *Romanların yarısına yakını dışlanmanın olduğunu düşünmemektedir. Yapılan görüşmelerde ise dışlanmanın daha çok öğretmenlerden değil, öğrencilerden kaynaklandığı söylenmiştir.*

Tablo 45 Günlük Hayatta Roman Dilini Konuştuklarında Tepki Alma Durumları

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
hiç tepki almadım	88	58,7	58,7	58,7
hakarete uğradım	8	5,3	5,3	64,0
Romanca bilmiyorum	54	36,0	36,0	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 45’te Romanların günlük hayatta Roman dilini konuştuklarında tepki alma durumlarına yer verilmiştir. Buna göre %58,7 oranında hiç tepki almadıklarını, %36 oranında Roman dilini bilmediklerini, %5,3 oranında kişi hakarete uğradığını belirtmiştir. *Romanların yarısından fazlası Roman dilini konuştuklarında hiç tepki almadıklarını belirtmektedirler.*

Tablo 46 Resmi Kurumlarda Dışlanma Durumu

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	39	26,0	26,0	26,0
Hayır	95	63,3	63,3	89,3
Kısmen	16	10,7	10,7	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 46’da Romanların resmi kurumlarda (hastanelerde, okul, belediye, emniyet vb.) dışlanma durumlarına yer verilmiştir. %63,3 oranında kişi dışlanma yok derken; %26 oranında dışlanma var demektir. %10,7 oranında ise kısmen cevabını vermiştir. *Buna*

göre Romanların büyük bir çoğunluğu resmi kurumlarda bir ayrımcılıkla karşılaşmamaktadır. Fakat %26'lık bir kesim de ayrımcı tavırlarla karşılaştıklarını da belirtmiştir.

Tablo 47 İbadethanelerde Dışlanma Durumu

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	22	14,7	14,7	14,7
Hayır	120	80,0	80,0	94,7
kısmen	8	5,3	5,3	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 47'de ibadethanelerde dışlanma durumuna yer verilmiştir. Örneklem kitlesinin %80'i dışlanma yok derken; %14,7 oranında kişi dışlanma var, %5,3 oranında kısmen dışlanma olduğunu söylemiştir. Buna göre ibadethanelerin büyük bir kısmında bir ayrımcılık bulunmamaktadır. Fakat yaklaşık olarak %14,7 oranında kişi de dışlanmanın olduğunu belirtmektedir.

Tablo 48 Toplu Taşıma Araçlarında Dışlanma Durumu

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	24	16,0	16,0	16,0
Hayır	115	76,7	76,7	92,7
kısmen	11	7,3	7,3	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 48'de toplu taşıma araçlarındaki dışlanma durumuna yer verilmiştir. %76,7 oranında kişi hayır derken %16 oranında evet, %7,3 oranında kişi kısmen cevaplarını vermiştir. Örneklem kitlesinin büyük çoğunluğu toplu taşıma araçlarında bir ayrımcılıkla karşılaşmamaktadır. Fakat yaklaşık %16 oranında kişi de ayrımcı tavırların olduğundan bahsetmiştir.

Tablo 49 Kamusal Yaşamda Kimliklerini Gizleme Durumları

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
evet	23	15,3	15,3	15,3
hayır	122	81,3	81,3	96,7
kısmen	5	3,3	3,3	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 49’da kamusal yaşamda kimliklerini gizleme durumlarına yer verilmiştir. Romanların %81,3’ü kimliğini gizlemezken, %15,3 oranında kişi kimliğini gizlediğini, açık bir şekilde kendisini ‘Roman’ olarak ifade edemediğini söylemiştir. %3,3 oranında kişi ise bir fikrinin olmadığını beyan etmiştir. *Romanların büyük bir çoğunluğu kamusal alanda kimliklerini gizlememektedir.*

Tablo 50 Kendilerini İçinde Yaşadıkları Toplumun Bir Parçası Olarak Kabul Etme Durumları

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	111	74,0	74,0	74,0
Hayır	9	6,0	6,0	80,0
fikrim yok	30	20,0	20,0	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 50’de Romanların içinde yaşadıkları toplumun bir parçası olarak kendilerini kabul etme durumları gösterilmektedir. Romanların %74’ü kendisini toplumun bir parçası olarak görmektedir. %20’si fikrim yok derken, %6’sı kendisini toplumdan dışlanmış hissetmektedir. *Romanların büyük bir çoğunluğu kendisini, içinde yaşadığı toplumun bir parçası olarak görmektedir.*

Tablo 51 Kültürel Değerlerini Rahatça İfade Edebilme Durumları

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	117	78,0	78,0	78,0
Hayır	9	6,0	6,0	84,0
Kısmen	24	16,0	16,0	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 51’de örneklem kitlesinin kültürel değerlerini rahatça ifade edebilme durumlarına yer verilmiştir. %78 oranında kişi rahatça ifade edebilirken, %16 oranında kişi kısmen ifade edebiliyor, %6 oranında kişi rahatça ifade edememektedir. *Romanların büyük çoğunluğu kendi kültürel değerlerini rahatça ifade edebildiğini söylemiştir.*

Tablo 52 Romanlara Yönelik Sosyal Politikalara ve Projelere Bakış Açısı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
yararlı buluyorum	69	46,0	46,0	46,0
yararsız buluyorum	34	22,7	22,7	68,7
fikrim yok	47	31,3	31,3	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 52’de Romanlara yönelik sosyal politikalara ve projelere bakış açısı ölçülmüştür. Buna göre %46 oranında kişi bunları yararlı bulurken, %22,7 oranında kişi yararsız bulmaktadır. Burada %31,3 oranında kişinin fikri de bulunmamaktadır. *Romanların yarısına yakını yapılan sosyal politikaları ve projeleri yararlı bulmaktadır. Sosyal politikalar hakkında fikri olmayanların sayısı da %31 oranında olup bu durumun Romanların sosyal politikalar noktasındaki gelişmeleri takip etmediğinden kaynaklandığı düşünülmektedir.*

Yapılan mülakatlarda örneklem kitlesinin özellikle kentsel dönüşüm noktasındaki düşünceleri sorulmuştur. Buna göre kentsel dönüşümü olumlu karşılayanlar olduğu gibi bu konuda tedirgin olanlar da bulunmaktadır. Bu kesim evlerinin yıkılmasından, kira parası ödeyemeyecek olmalarından ve kendi çevrelerinden kopmalarından tedirginlik duymaktadır. Özellikle Kandıra Akdurak Mahallesi’nde ikamet edenler belediye hizmetlerinden memnun olmadıklarını belirtmişlerdir.

“Belediye hizmetleri iyidir, memnunuz. Kentsel dönüşüm falan diyorlar, evleri de yıkacaklarımış. Bize güzel yerler versinler gideriz.” (B.Ç.)

“Evlerimizi yıkmasınlar. Yıkılmasın mahalle. Para vereceklermiş. Verdikleri para az olacak. O paraya ev yaptırabilir misin? Fakat bizim mahallede kimisi barakada yaşıyor. Zor durumda olanlar var. Onların evlerinde düzen olsun, mahallede parklar olsun, yeşillik olsun. Böyle şeyler yapsınlar.” (F.K.-Tavşantepe)

“Ne tür hizmetleri var bilmiyorum. Ama romanların ilk ihtiyacı iştir. İş versinler. Evlerimizi yıkacaklarsa bize yeni ev gösterebilirler para vermek yerine.” (S.T.-Serdar)

“Bize yardım yapmıyorlar. Romanlara baktığında en yoksul biziz. Konut ihtiyacımız var, iş ihtiyacı var. Bize konut ve iş vermeleri lazım. Bunların hiçbiri yok. Önce yapacaklarsa bunları yapsınlar.” (B.T.-Akdurak)

“Yapılan yardımları sonuna kadar yapsınlar. Ama biz ev falan istemiyoruz. Evlerimize, mahallemize dokunmasınlar.” (S.Ö.-Serdar)

“Bilmiyorum, anlamıyorum da onları.” (O.Ç.-Akdurak)

“Bilmiyorum, anlamam da. Ama bize konut ve iş versinler para değil. Belediye hizmetlerinden de hiç memnun değiliz. Geliyorlar yazıyorlar sürekli ama hiç bir şey olduğu yok.” (G.D.-Akdurak)

“Devlete güvenmiyoruz. Yardımlar az, yol yok, su yok, evimiz yok. Yardım etmiyor zaten devlet.” (G.O.-Akdurak)

Tablo 53 En Çok İhtiyacı Bulunulan Yardım Türü

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
konut	41	27,3	27,3	27,3
İş	82	54,7	54,7	82,0
eğitim	23	15,3	15,3	97,3
dernek	1	,7	,7	98,0
kültürel faaliyetler	2	1,3	1,3	99,3
diğer	1	,7	,7	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 53'te örneklem kitlesinin en çok ihtiyacı bulunan yardım türüne yer verilmiştir. Buna göre %54,7 oranında kişi iş, %27,3 oranında konut, %15,3 oranında eğitim, %1,3 oranında kültürel faaliyet ve %0,7 oranda dernek faaliyetleri ve diğer seçeneğinde yardım istenmektedir. *Romanların yarısından fazlası öncelikle düzenli bir iş istemektedir. Daha sonra konut ve eğitim ihtiyacını dile getirmektedirler.*

Tablo 54 Yaşanılan Sorunlarla İlgili Geleceğe Dönük Umudun Düzeyi

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
evet	69	46,0	46,0	46,0
hayır	49	32,7	32,7	78,7
kısmen	32	21,3	21,3	100,0
Total	150	100,0	100,0	

Tablo 54'te Romanların sorunlarının çözümündeki umut düzeyleri ölçülmektedir. Romanların yarısına yakını %46 oranında kişi sorunların çözümü noktasında umutlu iken; %32,7 oranında kişi umutsuz, %21,3 oranında kişi ise kısmen umutlu olduğunu ifade etmiştir. *Romanların yarısına yakını yaşadığı sorunların ileride çözüleceğine inanırken, umut düzeyi düşük olan kesim %32 civarındadır.*

3.7.2. KOCAELİ'DE ROMAN OLMAYAN KESİMİN BULGULARI

Araştırmada sosyal dışlanma odağında Roman olmayanların, Romanlara karşı tutum ve düşüncelerini ölçmek için anket çalışması yapılmıştır. 310 kişiyle yapılan anket çalışmasının verileri şu şekildedir:

Tablo 1 Cinsiyete Göre Dağılım

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
kadın	158	51,0	51,0	51,0
erkek	152	49,0	49,0	100,0
Total	310	100,0	100,0	

Tablo 1'de örneklem kitlesinin cinsiyete göre dağılımına yer verilmiştir. Örneklem kitlesi %51 oranında kadınlar, %49 oranında erkeklerden oluşmaktadır.

Tablo 2 Yaş Aralığına Göre Dağılım

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
15-18 yaş	17	5,5	5,5	5,5
19-24 yaş	45	14,5	14,5	20,0
25-35 yaş	162	52,3	52,3	72,3
36-45 yaş	63	20,3	20,3	92,6
46-59 yaş	17	5,5	5,5	98,1
60 yaş ve üzeri	6	1,9	1,9	100,0
Total	310	100,0	100,0	

Tablo 2'de ifade edildiği gibi örneklem kitlesi %52,3'ü 25-35 yaş aralığında; %20,3'ü 36-45 yaş aralığında; %14,5'i 19-24 yaş aralığında; %5,5'i 46-59 ve 15-18 yaş aralığında; %1,9'u 60 ve üzeri yaş aralıklarında bulunmaktadır. Buna göre örneklem kitlesinin büyük bir çoğunluğunu genç ve yetişkinler oluşturmaktadır.

Tablo 3 Eğitim Durumuna Göre Dağılım

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
okur-yazar değil	3	1,0	1,0	1,0
okur yazar	6	1,9	1,9	2,9
ilkokul mezunu	72	23,2	23,2	26,1
ortaokul mezunu	60	19,4	19,4	45,5
lise mezunu	92	29,7	29,7	75,2
Yükseköğretim mezunu	77	24,8	24,8	100,0
Total	310	100,0	100,0	

Tablo 3'te örneklem kitlesinin eğitim durumuna göre dağılımına yer verilmiştir. Buna göre %29,7 oranında lise mezunu, %24,8 oranında yüksek öğretim mezunu, %23,2 oranında ilkokul mezunu, %19,4 oranında ortaokul mezunu, %1,9 oranında okur yazar, %1 oranında okur yazar olmayan bulunmaktadır. Genel olarak tabloya bakıldığında lise ve yüksek öğrenim seviyeleri (%53) göz önüne alındığında örneklem kitlesinin yarısından fazlasının eğitim seviyesinin yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 4 Medeni Duruma Göre Dağılım

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
evli	254	81,9	81,9	81,9
Bekar	41	13,2	13,2	95,2
nişanlı	2	,6	0,6	95,8
boşanmış	3	1,0	1,0	96,8
Dul	7	2,3	2,3	99,0
resmi nikahı yok birlikte yaşıyor	3	1,0	1,0	100,0
Total	310	100,0	100,0	

Tablo 4'te örneklem kitlesinin medeni hallerine yer verilmiştir. Örneklemin %81 oranında evli, %13 oranında bekâr, %2,3 oranında dul, %1 oranında boşanmış ve resmi nikâhı olmadan birlikte yaşayanlar, %0,6 oranında ise nişanlılar bulunmaktadır. *Örneklem kitlesinin büyük bir çoğunluğunu evliler oluşturmaktadır.*

Tablo 5 Çocuk Sayısına Göre Dağılım

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
çocuğum yok	70	22,6	22,6	22,6
1-2	197	63,5	63,5	86,1
3-4	39	12,6	12,6	98,7
5-6	2	0,6	0,6	99,4
7 ve üzeri	2	0,6	0,6	100,0
Total	310	100,0	100,0	

Tablo 5'te örneklem kitlesinin çocuk sayısına göre dağılımına yer verilmiştir. Buna göre %63,5 oranında 1-2 çocuk, %22,6 oranında çocuğu olmayan, %12,6 oranında 3-4 çocuk, %0,6 oranında 5-6 çocuk ve aynı oranda 7 ve üzeri çocuk sahibi olanlar bulunmaktadır. Örneklem kitlesinin yarısından fazlasının 1-2 çocuğu bulunmaktadır.

Tablo 6 Mesleklere Göre Dağılım

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
ev hanımı	92	29,7	29,7	29,7
memur	39	12,6	12,6	42,3
işçi	100	32,3	32,3	74,5
esnaf	16	5,2	5,2	79,7
seyyar satıcı	3	1,0	1,0	80,6
emekli	7	2,3	2,3	82,9
diğer	53	17,1	17,1	100,0
Total	310	100,0	100,0	

Tablo 6'da ifade edildiği gibi, örneklem kitlesinin %32,3'ü işçi, %29,7'si ev hanımı, %12,6'sı memur, %17'si serbest meslek, %5,2'si esnaf, %2,3'ü, %1'i emeklidir.

Tablo 7 Aylık Gelire Göre Dağılım

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
0-400	39	12,6	12,6	12,6
401-700	32	10,3	10,3	22,9
701-1000	89	28,7	28,7	51,6
1001-1500	71	22,9	22,9	74,5
1501 ve üzeri	79	25,5	25,5	100,0
Total	310	100,0	100,0	

Tablo 7’de örneklem kitlesinin aylık gelirlerine göre dağılımlarına yer verilmiştir. Buna göre örneklem kitlesinin %28,7’si 701-1000 T, %25,5’i 1501 ve üzeri, %22,9’u 1001-1500TL, %12,6’sı 0-400TL, %10,3’ü 401-700 TL arasında gelire sahiptir. Türk-İş⁶’in temmuz 2012 verilerine göre dört kişilik bir ailenin açlık sınırı 919,48 TL, yoksulluk sınırı ise 2 bin 999,04 TL’dir. Buna göre örneklem kitlesinin yarısına yakını açlık sınırının altında, diğer yarısı da yoksulluk sınırının altındadır.

Tablo 8 Konut Türüne Göre Dağılım

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
gecekondu	29	9,4	9,4	9,4
müstakil ev	127	41,0	41,0	50,3
prefabrik/konteynır	4	1,3	1,3	51,6
apartman	131	42,3	42,3	93,9
lojman	7	2,3	2,3	96,1
diğer	12	3,9	3,9	100,0
Total	310	100,0	100,0	

Tablo 8’de örneklem kitlesinin yaşadığı konuta göre dağılımlarına yer verilmiştir. Buna göre örnekleme %42,3 apartman, %41 oranında müstakil ev, %9,4 oranında gecekondu, %3,9 oranında diğer, %2,3 oranında lojman ve %1,3 oranında

⁶ Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu Temmuz 2012 açlık ve yoksulluk verileri. <http://www.turkis.org.tr/index.dyn?wslt=CD5EE825-6253-4E90-A592-924CFE24A1F1>, 30.07.2012

prefabrik/konteynır seçenekleri yer almıştır. *Örneklem kitlesinin büyük çoğunluğu apartman ve müstakil evlerde oturmaktadır.*

Tablo 9 Romanlara Hitap Şekline Göre Dağılım

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
çingene	96	31,0	31,0	31,0
roman	151	48,7	48,7	79,7
Kipti	4	1,3	1,3	81,0
elekçi	3	1,0	1,0	81,9
esmer vatandaş	39	12,6	12,6	94,5
diğer	17	5,5	5,5	100,0
Total	310	100,0	100,0	

Tablo 9’da örneklem kitlesinin Romanlara hitap şekillerine yer verilmiştir. Buna göre yarısına yakını %48,7 ‘Roman’; %31 oranında ‘çingene’; %12,6 oranında ‘esmer vatandaş’; %1,3 oranında Kipti; %1 oranında elekçi ve %5,5 oranında diğer seçenekleri bulunmaktadır. Örneklem kitlesinin büyük kısmı Roman ve Çingene ifadelerini kullanmaktadır.

Tablo 10 Romanlarla Birlikte Yaşamaktan Memnuniyet Durumu

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
evet	111	35,8	35,8	35,8
hayır	75	24,2	24,2	60,0
kısmen	124	40,0	40,0	100,0
Total	310	100,0	100,0	

Tablo 10’da Roman olmayanların Romanlarla birlikte yaşamaktan memnuniyet durumuna yer verilmiştir. Örneklem kitlesinin %40’ı kısmen memnunken, %35,8’i memnundur. %24,2 oranda kişi ise memnun olmadığını ifade etmiştir. Buna göre

örneklem kitlesinin büyük çoğunluğu kısmen veya tamamen memnun, yaklaşık dördte biri ise memnun değildir.

Tablo 11 Romanları Toplumun Bir Parçası Olarak Görme

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
evet	263	84,8	84,8	84,8
hayır	24	7,7	7,7	92,6
fikrim yok	23	7,4	7,4	100,0
Total	310	100,0	100,0	

Tablo 11’de ifade edildiği gibi örneklem kitlesinin %84,8’i romanları toplumun bir parçası olarak kabul etmektedir. %7,7’si kabul etmemekte, %7,4’ü ise fikir beyan etmemektedir. Örneklem kitlesinin büyük bir çoğunluğu Romanları toplumun bir unsuru olarak kabul etmekte ve dışlamamaktadır.

Tablo 12 Romanlarla İletişim Durumu

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
evet rahatlıkla kurarım	162	52,3	52,3	52,3
hayır hiç konuşmam	39	12,6	12,6	64,8
ihtiyaç olursa konuşurum	109	35,2	35,2	100,0
Total	310	100,0	100,0	

Tablo 12’de Roman olmayanların Romanlarla iletişim kurma durumlarına yer verilmiştir. %52,3 oranında kişi rahatlıkla iletişim kurarken, %35,2 oranında kişi ihtiyaç olursa konuşmakta, %12,6 oranında kişi ise hiç konuşmamaktadır.

Tablo 13 Romanlarla Komşuluk-Arkadaşlık Durumu

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
var	100	32,3	32,3	32,3
yok	167	53,9	53,9	86,1
kısmen var	43	13,9	13,9	100,0
Total	310	100,0	100,0	

Tablo 13'te örneklem kitlesinin Romanlarla komşuluk-arkadaşlık durumunun olup olmadığına yer verilmiştir. Buna göre %53,9 oranında kişinin Romanlarla komşuluk ve arkadaşlık ilişkisi yoktur. %32,3 oranında kişinin komşuluk-arkadaşlık ilişkisi bulunmakta iken %13,9 oranında kişinin kısmen bulunmaktadır. *Örneklem kitlesinin yarısından fazlasının arkadaşlık - komşuluk ilişkisi bulunmamaktadır.*

Tablo 14 Romanların Dilini Bilme Durumu

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
evet bilirim	12	3,9	3,9	3,9
hayır hiç bilmem	278	89,7	89,7	93,5
kısmen biliyorum	20	6,5	6,5	100,0
Total	310	100,0	100,0	

Tablo 14'te örneklem kitlesinin Romanların dilini bilme durumlarına yer verilmiştir. %89,7'si Romanların dillerini bilmezken, %6,5'i kısmen bilmekte, %3,9 oranında kişi ise tam bilmektedir.

Tablo 15 Romanlarla Diyaloga Bakış Açısı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
çok zordur	40	12,9	12,9	12,9
çok kolaydır	153	49,4	49,4	62,3
fikrim yok	117	37,7	37,7	100,0
Total	310	100,0	100,0	

Tablo 15’te örneklem kitlesinin Romanlarla diyalog hakkındaki görüşlerine yer verilmiştir. Buna göre %49,4 oranında kişi çok kolaydır derken, %12,9 oranında kişi çok zordur demekte, %37,7 oranında kişi bir fikir beyan etmemektedir. Tablo 12’de Romanlarla iletişime örneklem kitlesinin kendileri açısından bakmaları istenirken, burada örneklem kitlesine göre Romanların iletişime yakınlığı sorgulanmıştır. İki tablo arasındaki veriler yakındır. Bunun nedeninin ise iletişimin çift yönlü olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Örneklem kitlesinin yarısına yakını Romanlar açısından da diyalogu kolay bulmaktadır.

Tablo 16 Romanların En Belirleyici Özelliği

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Eğlenceli	147	47,4	47,4	47,4
dürüst ve güvenilir	19	6,1	6,1	53,5
Çalışkan	21	6,8	6,8	60,3
temiz olmayan	33	10,6	10,6	71,0
Güvenilmez	19	6,1	6,1	77,1
İçkici	14	4,5	4,5	81,6
Uyumsuz	13	4,2	4,2	85,8
kolay para kazanma isteği olan	23	7,4	7,4	93,2
Diğer	21	6,8	6,8	100,0
Total	310	100,0	100,0	

Tablo 16’da örneklem kitlesinin Romanların en belirleyici özelliği hakkındaki görüşlerine yer verilmiştir. Örneklem kitlesinin yarısına yakını, %47,4’i oranında eğlenceli, %6,8 oranında çalışkan, %6,1 oranında dürüst ve güvenilir; %10,6 oranında temiz olmayan, %7,4 oranında kolay para kazanmak isteyen, %6,1 oranında güvenilmez, %4,2 oranında uyumsuz, %4,5 oranında içkici %6,8 oranında diğer seçeneği doğrultusunda yanıt vermişlerdir. Buna göre örneklem kitlesinin yaklaşık olarak %59’undan fazlası Romanları eğlenceli odağında dürüst çalışkan gibi olumlu özelliklerle tanımlarken; yaklaşık %30’lu

oranlarda kişi temiz olmayan, güvenilirmez, uyumsuz, kolay para kazanmak isteyen, içkici gibi olumsuz özelliklerle tanımlamaktadır.

Tablo 17 Romanları Nitelendirme Durumu

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
eğlenceli insanlar	162	52,3	52,3	52,3
tehlikeli insanlar	42	13,5	13,5	65,8
sıradan insanlar	79	25,5	25,5	91,3
diğer	27	8,7	8,7	100,0
Total	310	100,0	100,0	

Tablo 17’de örneklem kitlesinin Romanları nitelendirme durumlarına yer verilmiştir. %52,3 oranında kişi eğlenceli derken, %25,5 oranında sıradan insanlar, %13,5 oranında tehlikeli insanlar ve %8,7 oranında diğer seçeneği şeklinde cevap vermişlerdir. Tablo 16, Tablo 17’yi doğrulamaktadır.

Tablo 18 Roman Mahallelerinde Güvenlik Durumuna Bakış Açısı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
evet genelde tehlikeli yerlerdir	118	38,1	38,1	38,1
hayır yoktur	75	24,2	24,2	62,3
fikrim yok	117	37,7	37,7	100,0
Total	310	100,0	100,0	

Tablo 18’de örneklem kitlesinin Roman mahallelerindeki güvenlik sorunu hakkında görüşlerine yer vermektedir. %38,1 oranında kişi buraları tehlikeli yerler olarak görmektedir. %37,7 oranında kişinin bu konuda bir fikri yokken, %24,2 oranında kişi ise Roman mahallelerini güvenli bulmaktadır. Çoğunluk Roman mahallelerini tehlikeli bulmaktadır.

Tablo 19 Roman Mahallelerinde İkamet Etme İsteği

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
evet	32	10,3	10,3	10,3
önemi yok	63	20,3	20,3	30,6
hayır	182	58,7	58,7	89,4
fikrim yok	33	10,6	10,6	100,0
Total	310	100,0	100,0	

Tablo 19’da örneklem kitlesinin Roman mahallelerinde ikamet etme isteğine yer verilmiştir. %58,7 oranında Roman mahallelerinde ikamet etmeye olumsuz bakarken, %20,3 oranında önemi yok, %10,3 oranında kişi ise ikamet etmek istemektedir. Yaklaşık olarak %30 oranında kişinin bu konuya olumlu bakışının olduğu söylenebilir. Yarısından fazlası ise olumsuz bakış açısı sunmuştur.

Tablo 20 Roman Müziklerini ve Danslarını Beğenme Durumu

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
evet severim	203	65,5	65,5	65,5
hayır sevmem	39	12,6	12,6	78,1
ilgi duyarım	68	21,9	21,9	100,0
Total	310	100,0	100,0	

Tablo 20’de örneklem kitlesinin Roman müziklerini ve danslarını beğenme durumlarına yer verilmiştir. %65,5 oranında kişi roman müzik ve danslarını sevmekte iken, %21,9 oranında kişi ilgi duymakta, %12,6 oranında kişi sevmemektedir. Büyük bir çoğunluğun roman müzik ve danslarını sevdiği ve ilgi duyduğu söylenebilir. Bu durumun Romanları eğlenceli bulma şekliyle de bağlantısı bulunmaktadır.

Tablo 21 Romanların En Büyük Sorunu

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
dışlanma	63	20,3	20,3	20,3
yoksulluk	26	8,4	8,4	28,7
göç	11	3,5	3,5	32,3
işsizlik	49	15,8	15,8	48,1
eğitimsizlik	126	40,6	40,6	88,7
etnik ayrımcılık	19	6,1	6,1	94,8
diğer	16	5,2	5,2	100,0
Total	310	100,0	100,0	

Tablo 21’de örneklem kitlesine göre Romanların en büyük sorununun ne olduğu belirtilmektedir. Örneklemin %40,6’sı eğitimsizlik, %20,3’ü dışlanma, %15,8’i işsizlik, %8,4’ü yoksulluk, %6,1 etnik ayrımcılık, %3,5’i göç, %5,2’si diğeri seçeneklerini Romanların en büyük sorunu olarak görmektedir. Örneklem kitlesi en çok eğitimsizlik, dışlanma ve işsizlik sorunlarını ön plana çıkarmaktadır.

Tablo 22 Romanların Toplumdan Dışlanma Durumu

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
evet dışlanıyorlar	241	77,7	77,7	77,7
hayır dışlanmıyorlar	69	22,3	22,3	100,0
Total	310	100,0	100,0	

Tablo 22’de Roman olmayanların bakış açısında Romanların toplumdan dışlanma durumuna yer verilmiştir. Örneklem kitlesinin %77,7’si dışlanmanın olduğunu, %22,3’ü ise dışlanmanın olmadığını belirtmektedir.

Tablo 23 Dışlanma Kaynağına Göre Dağılım

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Romanlardan	81	26,1	26,1	26,1
toplumdan	156	50,3	50,3	76,5
resmi kurumlardan	10	3,2	3,2	79,7
cevap yok	63	20,3	20,3	100,0
Total	310	100,0	100,0	

Tablo 23'te Romanların kim tarafından dışlandığına yer verilmiştir. Buna göre örneklem kitlesinin %50,3'ü toplumdan, %26,1'i Romanların kendisinden, %3,2'si ise Resmi kurumlardan kaynaklı bir dışlanmanın olduğunu düşünmektedir. %20,3 oranında kişi dışlanma olmadığını düşündüğünden bu soruya cevap vermemiştir. Örneklem kitlesinin yarısı dışlanmanın toplumdan kaynaklandığını söylemektedir. Araştırmamızın hipotezi ise dışlanmanın en çok Romanlardan kaynaklandığı şeklindedir. Bu görüşü Roman olmayanlardan %26,1 oranında kişi paylaşmaktadır.

Tablo 24 Dışlanmanın En Çok Belirgin Hale Geldiği Alan

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
mekansal dışlanma	95	30,6	30,6	30,6
ekonomik dışlanma	62	20,0	20,0	50,6
siyasi dışlanma	26	8,4	8,4	59,0
kültürel dışlanma	65	21,0	21,0	80,0
cevap yok	62	20,0	20,0	100,0
Total	310	100,0	100,0	

Tablo 24'te dışlanmanın en çok belirgin hale geldiği alana yer verilmiştir. Örneklem kitlesinin %30,6'sı mekânsal, %21'i kültürel, %20'si ekonomik, %8,4'ü siyasi dışlanma olduğunu belirtmektedir. %20 oranında kişi dışlanmanın olduğunu düşünmediğinden bu soruya cevap vermemiştir.

Tablo 25 Romanların Entegre Olma Çabalarına Bakış Açısı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
evet; uyum sağlamaya çalışıyorlar	91	29,4	29,4	29,4
hayır; içine kapalı topluluk	82	26,5	26,5	55,8
kısmen; çaba gösteriyorlar ama yeterli değil	137	44,2	44,2	100,0
Total	310	100,0	100,0	

Tablo 25'te Romanların uyum çabalarını yeterli bulup-bulmama durumuna yer verilmiştir. Örneklem kitlesinin %44,2'si Romanların kısmen çaba gösterdiğini fakat uyum için bunun yeterli olmadığını, %29,4'ü ise uyum sağlamaya çalıştıklarını düşünmektedir. %26,5'i içine kapalı bir toplum olduğunu ve uyum için çaba göstermediklerini belirtmektedir. Saha araştırması sırasında Romanların uyum sağlayama çalışma çabalarının olmadığı kendi mahalle gruplarından kopmak istemedikleri ortaya çıkmıştır. Yani Romanların uyum sağlama çabası bulunmamaktadır. Örneklem kitlesinde bu görüşü paylaşanların oranı %26'dır

Tablo 26 "Toplumun En Yoksul Kesimini Romanlar Oluşturuyor" Fikrine Katılma Durumları

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
evet tamamen katılıyorum	59	19,0	19,0	19,0
hayır daha yoksul insanlar var	205	66,1	66,1	85,2
fikrim yok	46	14,8	14,8	100,0
Total	310	100,0	100,0	

Tablo 26'da örneklem kitlesinin "Toplumun en yoksul kesimini Romanlar oluşturuyor" fikrine katılma durumlarına yer verilmiştir. %66,1 oranında kişi bu fikre katılmamakta iken %19 oranında katılmaktadır. %14,8 oranında kişi ise bu konuda herhangi bir fikir beyan etmemektedir. Örneklem kitlesinin çoğunluğu Romanları toplumun en yoksul kesimini oluşturdukları düşüncesine katılmamaktadır. Bu görüşü paylaşanların oranı %19'dur

Tablo 27 Romanlara Yönelik Olan Sosyal Politikaları Değerlendirme

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
evet yeterli	59	19,0	19,0	19,0
hayır yetersiz	110	35,5	35,5	54,5
kısmen yeterli	141	45,5	45,5	100,0
Total	310	100,0	100,0	

Tablo 27’de örneklem kitlesinin Romanlara yönelik olan sosyal politikaları değerlendirmeleri istenmektedir. %45,5’i sosyal politikaları kısmen yeterli bulurken, %35,5’i yetersiz bulmakta, %19’u ise yeterli bulmaktadır.

Tablo 28 Romanlarla Evlenmeye Bakış Açısı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
evet	39	12,6	12,6	12,6
hayır	217	70,0	70,0	82,6
fikrim yok	54	17,4	17,4	100,0
Total	310	100,0	100,0	

Tablo 28’de örneklem kitlesinin Romanlarla evlenmeye bakış açısına yer verilmiştir. Buna göre %70 oranında kişi evlenmeye olumsuz bakarken, %12,6’ı evlenmeye olumlu bakmaktadır. %17,4’ü fikrim yok cevabını vermektedir.

Tablo 29 Roman Çocuklarıyla Birlikte Eğitime Bakış Açısı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
evet duyarım	54	17,4	17,4	17,4
hayır duymam	169	54,5	54,5	71,9
fark etmez	87	28,1	28,1	100,0
Total	310	100,0	100,0	

Tablo 29’da örneklem kitlesinin kendi çocuklarıyla Roman çocuklarının birlikte eğitim görmeleriyle ilgili bakış açısına yer verilmiştir. Örneklem kitlesinin %54,5’i rahatsızlık duymayacağını bildirirken, %17,4’lük oran rahatsız olacağını dile getirmiştir. %28,1’lik kesim ise fark etmez cevabını vermiştir. Buna göre örneklem kitlesinin büyük bir kesimi Roman çocuklarına karşı olumsuz bir yargı taşımamaktadır.

Tablo 30 Romanların Kendi Dillerini Konuştuklarında Tepki Verme Durumu

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
hiç tepki vermem	174	56,1	56,1	56,1
hoşlanmam ve tepki veririm	47	15,2	15,2	71,3
takdir ederim	33	10,6	10,6	81,9
ilgimi çeker, anlamak isterim	56	18,1	18,1	100,0
Total	310	100,0	100,0	

Tablo 30’da Romanların kendi dillerini konuştuklarında verilen tepkilere yer verilmiştir. %56,1’lik kesim hiç tepki vermeyeceğini, %15,2’lik kesim bu durumdan hoşlanmayacağını ve tepki vereceğini, %18,1’lik kesim ilgisini çekip anlamak istediğini, %10,6’lık kesim kendi dillerini konuşmalarını takdir ettiğini beyan etmiştir. Örneklem kitlesinin sadece %15,2’si konuyla ilgili olumsuz bir bakış açısı sunmaktadır.

Tablo 31 Romanları Yardıma Muhtaç Grup Olarak Görme Durumları

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
evet	100	32,3	32,3	32,3
hayır	143	46,1	46,1	78,4
fikrim yok	67	21,6	21,6	100,0
Total	310	100,0	100,0	

Tablo 31’de Romanları yardıma muhtaç bir grup olarak görme durumuna yer verilmiştir. %46,1 oranında kişi Romanları yardıma muhtaç olarak görmezken, %32,3 oranında kişi yardıma muhtaç görmektedir. %21,6 oranında kişi ise bu konuda bir

fikrinin olmadığını söylemiştir. Örneklem kitlesinin yarısına yakını Romanları yardıma muhtaç görmemektedir.

Tablo 32 İş Yerinde Romanları Çalıştırmaya Bakış Açısı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
evet	147	47,4	47,4	47,4
hayır	79	25,5	25,5	72,9
fikrim yok	84	27,1	27,1	100,0
Total	310	100,0	100,0	

Tablo 32’de Romanları iş yerinde çalıştırmaya bakış açısına yer verilmiştir. %47,4 oranında kişi iş vermeye olumlu bakarken, %25,5 oranında kişi ise olumsuz bakmaktadır. %27,1 oranında kişi bu konuda bir fikir beyan etmemektedir. Tabloya göre Romanları istihdam alanından büyük bir çoğunluk dışlamamaktadır. %27 oranında kişi ise Romanlarla çalışmaya sıcak bakmamaktadır.

Tablo 33 Romanlarla Aynı Sosyal Ortamı Paylaşmaktan Rahatsızlık Duyma Durumu

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
evet	47	15,2	15,2	15,2
hayır	175	56,5	56,5	71,6
kısmen	88	28,4	28,4	100,0
Total	310	100,0	100,0	

Tablo 33’e göre örneklem kitlesinin %56,5’i romanlarla aynı sosyal ortamı paylaşmaktan rahatsızlık duymazken, %15,2’lik kesim ise rahatsızlık duymaktadır. %28,4’lük kesim kısmen rahatsız olduğunu bu durumun Romandan Romana değiştiğini belirtmektedir. Örneklem kitlesinin yarısından fazlası aynı sosyal ortamda bulunmaktan rahatsızlık duymazken, olumsuz bakış açısına sahip kesim %15’lerdedir.

Tablo 34 Roman Sorunlarına Bakış Açısı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
evet ilgim var	92	29,7	29,7	29,7
hayır hiç ilgimi çekmez	90	29,0	29,0	58,7
fikrim yok	128	41,3	41,3	100,0
Total	310	100,0	100,0	

Tablo 34'te belirtildiği gibi Roman olmayanların %29,7'si Romanların sorunlarına ilgi duyarken, %29'u ilgi duymadığını, %41,3'ü ise bu konuda fikrinin olmadığını beyan etmektedir. Örneklem kitlesinin büyük bir kesimi Romanların yaşantılarını bir sorun olarak görmemektedir. Yapılan gözlemlerde örneklem kitlesinin romanların konutsuz, eğitimsiz, işsiz vb. şeklinde yaşamalarını onların yaşam tarzları şeklinde yorumladıkları görülmüştür.

Tablo 35 Romanlara Yönelik Sosyal Proje ve Faaliyetlerde Yer Almayı İsteme Durumu

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
evet	116	37,4	37,4	37,4
hayır	101	32,6	32,6	70,0
fikrim yok	93	30,0	30,0	100,0
Total	310	100,0	100,0	

Tablo 35'te Romanlara yönelik sosyal proje ve faaliyetlerde yer almayı isteme durumuna yer verilmiştir. Buna göre %37,4 oranında kişi bunu isterken, %32,6 oranında kişi istememektedir. %30 oranında kişi bu konuda bir fikrinin olmadığını beyan etmiştir. Örneklem kitlesinde sadece %37'lik kesimde Roman sorunlarına karşı bir şeyler yapma isteği bulunmaktadır.

Tablo 36 Romanlarla İlgili Sosyal Politikalara Bakış Açısı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
yararlı buluyorum	148	47,7	47,7	47,7
yararsız buluyorum	41	13,2	13,2	61,0
fikrim yok	121	39,0	39,0	100,0
Total	310	100,0	100,0	

Tablo 36'da Romanlarla ilgili sosyal politikalara bakış açısına yer verilmiştir. %47,7 gibi bir oranla yarısına yakını bu politikaları yararlı bulurken, %13,2 oranında kişi yararsız bulmaktadır. %39 oranında ise fikir beyan edilmemiştir.

ÇAPRAZ TABLOLAR (ROMANLAR)

Tablo 1 Katılımcının cinsiyeti * Katılımcının eğitim durumu Çapraz Tabloları

			Katılımcının eğitim durumu					Total	
			okur yazar değil	okur yazar	İlkokul mezunu	ortaokul mezunu	lise mezunu		yüksek öğrenim mezunu
cinsiyet	kadın	Sayı	63	13	14	11	2	0	103
		% Yüzde	78,8%	65,0%	60,9%	55,0%	33,3%	,0%	68,7%
	erkek	Sayı	17	7	9	9	4	1	47
		% Yüzde	21,3%	35,0%	39,1%	45,0%	66,7%	100,0%	31,3%
Total		Sayı	80	20	23	20	6	1	150
		% Yüzde	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabloda cinsiyet ve eğitim durumu arasındaki ilişki incelenmiştir. Buna göre en önemli fark okur-yazar değil sütununda ortaya çıkmaktadır. Kadınların %78,8'i okur-yazar değilken, erkeklerin %21,3'ü okur-yazar değildir. Örneklem içindeki 103 kadından 63'ü okur-yazar değil, 13'ü okur-yazar, 14'ü ilkököl mezunu, 11'i ortaokul mezunu, 2'si lise mezunudur. Örneklem kitlesinde olan 47 erkekten, 17'si okur-yazar değil, 7'si okur-yazar, 9'u ilkököl ve aynı sayıda ortaokul mezunu, 4'ü lise mezunu ve biri yükseköğrenim mezunudur. *Romanlarda eğitim durumu ve cinsiyet arasındaki ilişki incelendiğinde erkeklerin kadınlardan daha fazla eğitilmiş olduğunu söyleyebiliriz.*

Tablo 2 Katılımcının evlilik şekli * Katılımcının evlenme yaşı Çapraz Tabloları

			Katılımcının evlenme yaşı					Total	
			15 yaş altı	15-18	19-25	26 ve üzeri	evli değilim		
Evlenme Yaşı	Kaçarak	Sayı	11	13	6	1	0	31	
		% Yüzde	31,4%	18,1%	20,7%	50,0%	,0%	20,7%	
	görücü usulü	Sayı	6	26	12	0	0	44	
		% Yüzde	17,1%	36,1%	41,4%	,0%	,0%	29,3%	
	Severek	Sayı	18	32	11	1	0	62	
		% Yüzde	51,4%	44,4%	37,9%	50,0%	,0%	41,3%	
	evli değilim	Sayı	0	1	0	0	12	13	
		% Yüzde	,0%	1,4%	,0%	,0%	100,0%	8,7%	
	Total		Sayı	35	72	29	2	12	150
			% Yüzde	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabloda örneklem kitlesinin evlilik şekli ve evlenme yaşı arasındaki ilişki verilmiştir. Buna göre 15 yaş altı evlenenlerin yarısından fazlası %51,4 oranında severek evlenmiştir. %31,4'ü kaçarak evlenirken, %17,1'i görücü usulüyle evlenmiştir. 15-18 yaş arasında evlilik yapanların %44,4'ü severek, %36,1'i görücü usulü, %18,1'i kaçarak evlenmiştir. 19-25 yaş arası evlenenlerin %41,4'ü görücü usulü, %37,9'u severek, %20,7'si ise kaçarak evlenmiştir. 26 ve üzeri yaşta evlenenlerin oranı ise çok azdır. *Yasal olmayan yaşlarda evlilikler yarısından fazlası severek, ikinci sırada ise kaçarak olmaktadır. Yaş aralığı büyüdükçe görücü usulüyle evlilik oranında artış meydana gelmektedir.*

Tablo 3 Ailenizde akraba evliliği var mı * Katılımcının yaşadığı mahalle Çapraz Tabloları

			Katılımcının yaşadığı mahalle			Total
			Serdar	Kandıra	Tavşantepe	
Ailenizde akraba evliliği var mı?	Evet	Sayı	11	23	26	60
		% Yüzde	17,2%	62,2%	53,1%	40,0%
	hayır	Sayı	53	14	23	90
		% Yüzde	82,8%	37,8%	46,9%	60,0%
Total		Sayı	64	37	49	150
		% Yüzde	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabloda örneklem kitlesinin yaşadığı yer ve ailedeki akraba evlilikleri arasındaki ilişki gösterilmektedir. Buna göre Serdar'da yaşayan 64 kişiden 53'ünde yokken, 11'inde akraba evliliği bulunmaktadır. Kandıra'da yaşayan 37 kişiden 23'ünde akraba evliliği varken, 14'ünde yoktur. Tavşantepe'de yaşayan 49 kişiden 26'sında akraba evliliği varken, 23'ünde yoktur. *Akraba evliliği en çok Kandıra'da daha sonra Tavşantepe'de fazladır. En az ise Serdar Mahallesinde ortaya çıkmıştır.*

Tablo 4 Yaşadığı mahalleden memnun olma durumu * Katılımcının yaşadığı mahalle Çapraz Tabloları

			Katılımcının yaşadığı mahalle			Total
			Serdar	Kandıra	Tavşantepe	
Yaşadığı mahalleden memnun olma durumu	evet	Sayı	45	29	33	107
		% Yüzde	70,3%	78,4%	67,3%	71,3%
	hayır	Sayı	19	8	16	43
		% Yüzde	29,7%	21,6%	32,7%	28,7%
Total		Sayı	64	37	49	150
		% Yüzde	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabloda örneklem kitlesinin yaşadığı mahalleden memnun olma durumu ve yaşadığı mahalle arasındaki ilişki gösterilmektedir. Buna göre örneklem kitlesinden

mahallesinden memnun olan 107 Romandan 45'i Serdar, 33'ü Tavşantepe, 29'u Kandıra'da ikamet etmektedir. Mahallesinden memnun olmayan 43 Romandan 19'u Serdar'da, 16'sı Tavşantepe'de, 8'i Kandıra'da ikamet etmektedir. *Örneklem kitlesinde en çok Kandıra'da ikamet edenler mahallesinden memnundur. Bunu sırasıyla Serdar ve Tavşantepe izlemektedir.*

Tablo 5 Karakola gitme ve götürülme durumu * Katılımcının yaşadığı mahalle Çapraz Tabloları

			Katılımcının yaşadığı mahalle			Total
			Serdar	Kandıra	Tavşantepe	
Karakola gitme ve götürülme durumu	hiç gitmedim, götürülmedim	Sayı	52	24	41	117
		% Yüzde	81,3%	64,9%	83,7%	78,0%
	bir-iki kez	Sayı	5	2	3	10
		% Yüzde	7,8%	5,4%	6,1%	6,7%
	üç kez	Sayı	4	2	1	7
		% Yüzde	6,3%	5,4%	2,0%	4,7%
	dört kez	Sayı	1	2	1	4
		% Yüzde	1,6%	5,4%	2,0%	2,7%
	beş ve yukarısı	Sayı	2	7	3	12
		% Yüzde	3,1%	18,9%	6,1%	8,0%
	Total	Sayı	64	37	49	150
		% Yüzde	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabloda örneklem kitlesinin yaşadığı mahalle ve karakola gitme/götürülme durumları arasındaki ilişki gösterilmiştir. Buna göre Serdar'da oturan 64 Romandan 52'si hiç gitmemiş, 5 tanesi bir-iki kez gitmiş, 4 tanesi üç kez, 1 tanesi dört kez, 2 tanesi beş ve daha fazla gitmiştir. Kandıra'da ikamet eden 37 Romandan 'si 24 tanesi hiç gitmemiş, 2 tanesi bir-iki kez gitmiş, 2 tanesi üç kez, 2 tanesi dört kez, 7 tanesi beş ve daha fazla gitmiştir. Tavşantepe'de ikamet eden 49 Romandan 'si 41 tanesi hiç gitmemiş, 3 tanesi bir-iki kez gitmiş, 1 tanesi üç kez, 1 tanesi dört kez, 3 tanesi beş ve daha fazla gitmiştir. *Romanlardan en çok Tavşantepe'de ikamet edenler, ikinci sırada ise ona yakın bir oranla Serdar'da karakola gitmemiş ve götürülmemiştir. En az ise Kandıra'da ortaya çıkmıştır. Beş ve daha fazla karakola gitme/götürülme durumu incelendiğinde en çok Kandıra daha sonra Tavşantepe ve Serdar şeklinde bir sıralama bulunmaktadır. Buna göre suçluluk oranları en çok Kandıra mahallesinde fazladır. Bunu yakın oranlarla Serdar ve Tavşantepe takip etmektedir.*

Tablo 6 Katılımcının yaşadığı mahalle * Roman dilini biliyor musunuz Çapraz Tabloları

			Roman dilini biliyor musunuz			Total
			evet	hayır	kısmen	
Katılımcının yaşadığı mahalle	Serdar	Sayı	9	46	9	64
		% Yüzde	10,5%	86,8%	81,8%	42,7%
	Kandıra	Sayı	37	0	0	37
		% Yüzde	43,0%	,0%	,0%	24,7%
	Tavşantepe	Sayı	40	7	2	49
		% Yüzde	46,5%	13,2%	18,2%	
Total	Sayı	86	53	11		
	% Yüzde	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Tabloda örneklem kitlesinin mahallesi ve Roman dilini bilme durumu arasındaki ilişki verilmiştir. Buna göre Serdar mahallesinden 64 kişiden 46'sı bilmemekte, 9 tanesi kısmen bilmekte, 9 tanesi tam bilmektedir. Kandıra'daki tüm Romanlar dillerini bilmektedir. Tavşantepe'deki 49 kişiden 40'ı bilmekte, 2 tanesi kısmen bilmekte, 7 tanesi hiç bilmemektedir. *Genel bir değerlendirme yapıldığında dil bilme oranı en yüksek Kandıra daha sonra Tavşantepe ve en son Serdar'dır.*

Tablo 7 Roman dilini biliyor musunuz * Günlük yaşamda Romani dilini kullanıyor musunuz? Çapraz Tabloları

			Günlük yaşamda roman dilini kullanıyor musunuz?			Total
			evet	hayır	kısmen	
Romani dilini biliyor musunuz?	evet	Sayı	72	8	6	86
		% Yüzde	98,6%	11,6%	75,0%	57,3%
	hayır	Sayı	1	52	0	53
		% Yüzde	1,4%	75,4%	,0%	35,3%
	kısmen	Sayı	0	9	2	11
		% Yüzde	,0%	13,0%	25,0%	7,3%
Total	Sayı	73	69	8	150	
	% Yüzde	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Tabloda Roman dilini bilme ve günlük yaşamda kullanma arasındaki ilişki verilmiştir. Roman dilini bilen 86 kişiden 72'si günlük dilde kullanmakta, 6 tanesi kısmen kullanmakta, 8 tanesi kullanmamaktadır. *Genel olarak tablo analiz edildiğinde Roman dilini bilenlerin çoğu günlük hayatta kullanmakta, kısmen bilenler ise çoğunlukla kullanmamaktadır.*

Tablo 8 Roman olmayan bir mahallede ikamet etmek ister misiniz * Katılımcının yaşadığı mahalle Çapraz Tabloları

			Katılımcının yaşadığı mahalle			Total
			Serdar	Kandıra	Tavşantepe	
Roman olmayan bir mahallede ikamet etmek ister misiniz	evet	Sayı	31	18	20	69
		% Yüzde	48,4%	48,6%	40,8%	46,0%
	hayır	Sayı	23	19	26	68
		% Yüzde	35,9%	51,4%	53,1%	45,3%
	fikrim yok	Sayı	10	0	3	13
		% Yüzde	15,6%	,0%	6,1%	8,7%
Total	Sayı	64	37	49	150	
	% Yüzde	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Tabloda katılımcının yaşadığı mahalle ve Roman olmayan bir mahallede ikamet etme isteği arasındaki bağlantı verilmiştir. Buna göre Serdar mahallesinde ikamet eden 64 kişiden 48'i evet, 23'ü hayır, 10 tanesi fikrim yok cevabını vermiştir. Kandıra'da ikamet eden 37 kişiden 18 tanesi evet, 19 tanesi hayır demıştır. Tavşantepe'de ikamet eden 49 kişiden 26 tanesi hayır, 20 tanesi evet, 3 tanesi fikrim yok cevabını vermiştir. *Tabloya göre Kandıra ve Tavşantepe'de yaşayanların yarısından fazlası Roman olmayan mahallede ikamet etmek istememekte, Serdar'da ise bu oran %35'lerde kalmaktadır. Romanlar taşınacağı yerde genelde yine kendi çevrelerinden insanları istemektedir.*

Tablo 9 Roman derneklerine üyelik durumu * Katılımcının yaşadığı mahalle Çapraz Tabloları

			Katılımcının yaşadığı mahalle			Total
			Serdar	Kandıra	Tavşantepe	
Roman derneklerine üyelik durumu	Evet	Sayı	18	11	21	50
		% Yüzde	28,1%	29,7%	43,8%	33,6%
	Hayır	Sayı	45	26	26	97
		% Yüzde	70,3%	70,3%	54,2%	65,1%
	üye değilim ama isterim	Sayı	1	0	1	2
		% Yüzde	1,6%	,0%	2,1%	1,3%
Total	Sayı	64	37	48	149	
	% Yüzde	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Tabloda Roman derneklerine üyelik ve yaşanan mahalle arasındaki ilişki durumu gösterilmiştir. Serdar mahallesinde %70,3 oranında üyelik yokken, %28,1 oranında vardır. Kandıra'da %70,3 oranında üyelik yokken, %29,7 oranında üyelik vardır. Tavşantepe'de ise %54,2'lik oranla üyelik yokken, %43,8'lik oranla üyelik vardır. *Romanların yarısından fazlasının derneklere üyeliği yoktur. En yüksek oranla*

derneklere üye olma faaliyetleri ise Tavşantepe’de ortaya çıkmıştır.

Tablo 10 Aile reisinin düzenli bir işte çalışma durumu * Katılımcının yaşadığı mahalle Çapraz Tabloları

			Katılımcının yaşadığı mahalle			Total
			Serdar	Kandıra	Tavşantepe	
Aile reisinin düzenli bir işte çalışma durumu	evet	Sayı	20	0	11	31
		% Yüzde	31,3%	,0%	22,4%	20,7%
	hayır	Sayı	44	37	38	119
		% Yüzde	68,8%	100,0%	77,6%	79,3%
Total		Sayı	64	37	49	150
		% Yüzde	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabloda Romanların yaşadığı mahalle ve düzenli bir işte çalışma arasındaki ilişki verilmiştir. Buna göre Serdar’da ikamet edenlerden %68,8 oranında, Kandıra’da %100, Tavşantepe’de %77 oranında kişi son altı ayda herhangi bir düzenli işte çalışmamıştır. *En yüksek düzensiz iş oranı Kandıra’dadır. Daha sonra bunu Tavşantepe ve Serdar takip etmektedir. Genel bir değerlendirme yapıldığında ise Romanların yarısından fazlasının düzenli bir işi olmamaktadır.*

Tablo 11 Katılımcının yaşadığı mahalle * Evlilik tercihinizde esinizin roman olması ne kadar önemli Çapraz Tabloları

			Evlilik tercihinizde esinizin roman olması ne kadar önemli			Total
			kesinlikle önemli	kısmen önemli	önemli değil	
Mahalle	Serdar	Sayı	21	12	31	64
		% Yüzde	27,6%	60,0%	57,4%	42,7%
	Kandıra	Sayı	31	3	3	37
		% Yüzde	40,8%	15,0%	5,6%	24,7%
	Tavşantepe	Sayı	24	5	20	49
		% Yüzde	31,6%	25,0%	37,0%	32,7%
Total		Sayı	76	20	54	150
		% Yüzde	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabloda örneklem kitlesinin mahallesi ve evlilik tercihinde eşin Roman olmasının ne kadar önemli olduğuna yer verilmiştir. Serdar’da ikamet eden 64 kişiden 21’i kesin önemli, 12’si kısmen önemli, 31’i ise önemli değil demiştir. Kandıra’da ikamet eden 37 kişiden 31’i kesinlikle önemli, 3’ü kısmen önemli ve önemli değil cevaplarını vermişlerdir. Tavşantepe’de ikamet eden 49 kişiden 24’ü kesinlikle önemli, 5’i kısmen

önemli ve 20'si önemli değil demiştir. *Romanların yaşadığı mahalle ve evlilik tercihlerinde Roman olma göz önüne alındığında %40,8'lik oranla en çok Kandıra, daha sonra %31,6'lık oranla Tavşantepe, %27,6'lık oranla ise Serdar mahallesinde yaşayanların evlilikte kesinlikle bir Romanla evlenme eğilimleri ortaya çıkmıştır.*

Tablo 12 Katılımcının yaşadığı mahalle/yer * Belediye hizmetlerinden memnunuz Çapraz Tabloları

			Belediye hizmetlerinden memnunuz musunuz			Total
			evet	hayır	kısmen	
Katılımcının yaşadığı mahalle/yer	Serdar	Sayı	40	13	11	64
		% Yüzde	44,9%	29,5%	64,7%	42,7%
	Kandıra	Sayı	19	17	1	37
		% Yüzde	21,3%	38,6%	5,9%	24,7%
	Tavşantepe	Sayı	30	14	5	49
		% Yüzde	33,7%	31,8%	29,4%	32,7%
Total		Sayı	89	44	17	150
		% Yüzde	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Yukarıdaki tabloda örneklem kitlesinin arkadaşlık durumu ve Belediye hizmetlerinden memnuniyetleri arasındaki ilişkiye yer verilmiştir. Buna göre *Romanlardan en çok %44,9 oranla Serdar mahallesi, %33,7 oranla Tavşantepe, %21,3 oranla en az Kandıra mahallesi memnundur.*

Tablo 13 Katılımcının yaşadığı mahalle/yer * Mahallelerinden bir Romanın muhtar seçilme durumu Çapraz Tabloları

			Mahallelerinden bir romanın muhtar seçilme durumu			Total
			evet	hayır	aday gösterildi fakat seçilmedi	
Katılımcının yaşadığı mahalle/yer	Serdar	Sayı	19	42	3	64
		% Yüzde	90,5%	37,5%	17,6%	42,7%
	Kandıra	Sayı	0	37	0	37
		% Yüzde	,0%	33,0%	,0%	24,7%
	Tavşantepe	Sayı	2	33	14	49
		% Yüzde	9,5%	29,5%	82,4%	32,7%
Total		Sayı	21	112	17	150
		% Yüzde	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabloda örneklem kitlesinin yaşadığı mahalle ve mahallelerinden bir Romanın muhtar seçilme durumuna yer verilmiştir. Serdar’da oturan 64 kişiden; 19 kişi evet seçildi, 42 kişi hayır seçilmedi 3 kişi ise aday gösterildi fakat seçilmedi cevaplarını vermiştir. Kandıra’da oturan 34 kişiden; 0 kişi evet seçildi, 37 kişi hayır seçilmedi 0 kişi ise aday gösterildi fakat seçilmedi cevaplarını vermiştir. Tavşantepe’de oturan 49 kişiden 2 kişi evet seçildi, 33 kişi hayır seçilmedi 14 kişi ise aday gösterildi fakat seçilmedi cevaplarını vermiştir. *Muhtar seçilme oranı en yüksek Serdar daha sonra Tavşantepe ve sıfır bir oranla Kandıra’da ortaya çıkmıştır.*

Tablo 14 Katılımcının yaşadığı mahalle/yer * Roman çocuklarının okullardan dışlanma durumu Çapraz Tabloları

			Roman çocuklarının okullardan dışlanma durumu				Total
			Evet	hayır	kısmen	fikrim yok	
yaşadığı mahalle	Serdar	Sayı	15	38	5	6	64
		% Yüzde	32,6%	52,8%	31,3%	37,5%	42,7%
	Kandıra	Sayı	23	12	0	2	37
		% Yüzde	50,0%	16,7%	,0%	12,5%	24,7%
	Tavşantepe	Sayı	8	22	11	8	49
		% Yüzde	17,4%	30,6%	68,8%	50,0%	32,7%
Total		Sayı	46	72	16	16	150
		% Yüzde	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabloda Roman mahalleleri ve Roman çocuklarının okullardan dışlanma durumu arasındaki ilişki ölçülmüştür. Buna göre Serdar’da oturan 64 kişiden; 15kişi evet, 38 kişi hayır, 5 kişi kısmen, 6 kişi ise fikrim yok cevaplarını vermiştir. Kandıra’da oturan 37 kişiden; 23 kişi evet, 12 kişi hayır, 0 kişi kısmen, 2 kişi ise fikrim yok cevaplarını vermiştir. Tavşantepe’de oturan 49 kişiden; 8 kişi evet, 22 kişi hayır, 11 kişi kısmen, 8 kişi ise fikrim yok cevaplarını vermiştir. *Roman çocuklarının okullardan dışlandığını düşünenler en çok %50 oranla Kandıra’da, %32,6 oranla Serdar ve %17,4 oranla Tavşantepe yer almaktadır. Anket çalışması sırasında dışlanmanın daha çok öğrencilerden kaynaklandığı öğretmenlerin ise aksine daha ilgili oldukları söylenmiştir.*

Tablo 15 Katılımcının yaşadığı mahalle/yer * Resmi kurumlarda ayrımcılık durumu
Çapraz Tabloları

			Resmi kurumlarda ayrımcılık durumu			Total
			evet	hayır	kısmen	
Katılımcının yaşadığı mahalle/yer	Serdar	Sayı	10	48	6	64
		% Yüzde	25,6%	50,5%	37,5%	42,7%
	Kandıra	Sayı	17	17	3	37
		% Yüzde	43,6%	17,9%	18,8%	24,7%
	Tavşantepe	Sayı	12	30	7	49
		% Yüzde	30,8%	31,6%	43,8%	32,7%
Total		Sayı	39	95	16	150
		% Yüzde	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabloda Roman mahalleri ve Resmi kurumlardaki ayrımcılık arasındaki ilişkiye yer verilmiştir. Buna göre Serdar’da oturan 64 kişiden 10 tanesi evet, 48 tanesi hayır, 6 tanesi kısmen cevaplarını vermiştir. Kandıra’da oturan 37 kişiden 17 tanesi evet, 17 tanesi hayır, 3 tanesi kısmen cevaplarını vermiştir. Tavşantepe’de oturan 49 kişiden 12 tanesi evet, 30 tanesi hayır, 7 tanesi kısmen cevaplarını vermiştir. *Resmi kurumlarda ayrımcılık var diyenlerden %43,6 oranında Kandıra’da, %30,8 oranında Tavşantepe’de, %25,6 oranında Serdar’da bulunmaktadır.*

Tablo 16 Katılımcının yaşadığı mahalle/yer * İbadethanelerde ayrımcılık durumu
Çapraz Tabloları

			İbadethanelerde ayrımcılık durumu			Total
			evet	Hayır	kısmen	
Katılımcının yaşadığı mahalle	Serdar	Sayı	0	59	5	64
		% Yüzde	,0%	49,2%	62,5%	42,7%
	Kandıra	Sayı	10	27	0	37
		% Yüzde	45,5%	22,5%	,0%	24,7%
	Tavşantepe	Sayı	12	34	3	49
		% Yüzde	54,5%	28,3%	37,5%	32,7%
Total		Sayı	22	120	8	150
		% Yüzde	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabloda örneklem kitlesinin yaşadığı mahalle ve ibadethanelerdeki ayrımcılık durumu arasındaki ilişkiye yer verilmiştir. Serdar’da oturan 64 kişiden 0 tanesi evet, 59 tanesi hayır, 5 tanesi kısmen cevaplarını vermiştir. Kandıra’da oturan 37 kişiden 10 tanesi evet, 27 tanesi hayır, 0 tanesi kısmen cevaplarını vermiştir. Tavşantepe’de oturan 49 kişiden 12 tanesi evet, 34 tanesi hayır, 3 tanesi kısmen cevaplarını vermiştir. *Mahalleye göre ibadethanelerdeki ayrımcı tutumlar analiz edildiğinde ayrımcılık var diyenlerin %54,5 tanesi Tavşantepe’de, %45,5 oranında Kandıra’da bulunmaktadır. Serdar’da ise ibadethanelerde hiçbir ayrımcılık olmadığı ortaya çıkmıştır.*

Tablo 17 Katılımcının yaşadığı mahalle/yer * Toplu taşıma araçlarında ayrımcılık durumu
Çapraz Tabloları

			Toplu taşıma araçlarında ayrımcılık durumu			Total
			Evet	Hayır	kısmen	
Katılımcının yaşadığı mahalle/yer	Serdar	Sayı	2	59	3	64
		% Yüzde	8,3%	51,3%	27,3%	42,7%
	Kandıra	Sayı	11	25	1	37
		% Yüzde	45,8%	21,7%	9,1%	24,7%
	Tavşantepe	Sayı	11	31	7	49
		% Yüzde	45,8%	27,0%	63,6%	32,7%
Total		Sayı	24	115	11	150
		% Yüzde	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabloda Romanların yaşadığı mahalleler ve toplu taşıma araçlarında ayrımcılık arasındaki ilişki analiz edilmektedir. Serdar’da oturan 64 kişiden 2 tanesi evet, 59 tanesi hayır, 3 tanesi kısmen cevaplarını vermiştir. Kandıra’da oturan 37 kişiden 11 tanesi

evet, 25 tanesi hayır, 1 tanesi kısmen cevaplarını vermiştir. Tavşantepe’de oturan 49 kişiden 11 tanesi evet, 31 tanesi hayır, 7 tanesi kısmen cevaplarını vermiştir. *Mahalleye göre toplu taşıma araçlarındaki ayrımcı tutumlar analiz edildiğinde ayrımcılık var diyenlerin %45,8 oranıyla Tavşantepe’de, ve Kandıra’da bulunmaktadır. Serdar’da ise toplu taşıma araçlarında ayrımcılık var diyenlerin %8,3’ü bulunmaktadır. Ayrımcılık yok diyenlerin ise en azı Kandıra’da bulunmaktadır. Buna göre en çok ayrımcılık Kandıra ve Tavşantepe’de ortaya çıkmıştır.*

Tablo 18 Katılımcının yaşadığı mahalle * Kültürel değerleri ve gelenekleri rahatça ifade edebilme durumu Çapraz Tabloları

		Kültürel değerleri ve gelenekleri rahatça ifade edebilme durumu			Total	
		evet	hayır	kısmen		
Mahalle	Serdar	Sayı	52	2	10	64
		% Yüzde	44,4%	22,2%	41,7%	42,7%
	Kandıra	Sayı	26	1	10	37
		% Yüzde	22,2%	11,1%	41,7%	24,7%
	Tavşantepe	Sayı	39	6	4	49
		% Yüzde	33,3%	66,7%	16,7%	32,7%
Total	Sayı	117	9	24	150	
	% Yüzde	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Tabloda örneklem kitlesinin mahallesi ve kültürel değerlerini rahatça ifade edebilme durumu arasındaki ilişkiye ver verilmiştir. Serdar’da oturan 64 kişiden 52 tanesi evet, 2 tanesi hayır, 10 tanesi kısmen cevaplarını vermiştir. Kandıra’da oturan 37 kişiden 26 tanesi evet, 1 tanesi hayır, 10 tanesi kısmen cevaplarını vermiştir. Tavşantepe’de oturan 49 kişiden 39 tanesi evet, 6 tanesi hayır, 4 tanesi kısmen cevaplarını vermiştir. Kültürel değerlerini rahatça ifade edebildiğini söyleyenler %44,4 oranla Serdar, %33,3 oranla Tavşantepe ve %22,2 oranla Kandıra yer almaktadır. *Mahalle ve kültürel değerlerini rahatça ifade edebilme arasındaki ilişkiye baktığımızda en yüksek oranın Serdar, daha sonra Tavşantepe ve Kandıra olduğu ortaya çıkmıştır.*

Tablo 19 Katılımcının yaşadığı mahalle * Romanlar ile ilgili yürütülen sosyal politikalar ve bilimsel çalışmaları değerlendirme Çapraz Tabloları

			Romanlar ile ilgili yürütülen sosyal politikalar ve bilimsel çalışmaları değerlendirme			Total
			yararlı buluyorum	yararsız buluyorum	fikrim yok	
mahalle	Serdar	Sayı	29	8	27	64
		% Yüzde	42,0%	23,5%	57,4%	42,7%
	Kandıra	Sayı	13	18	6	37
		% Yüzde	18,8%	52,9%	12,8%	24,7%
	Tavşantepe	Sayı	27	8	14	49
		% Yüzde	39,1%	23,5%	29,8%	32,7%
Total		Sayı	69	34	47	150
		% Yüzde	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabloda Romanların yaşadığı mahalle ve onlara yönelik olarak yürütülen sosyal politikalara bakış açısına yer verilmiştir. Serdar’da oturan 64 kişiden 29 tanesi yararlı buluyorum, 8 tanesi yararsız buluyorum, 27 tanesi fikrim yok cevaplarını vermiştir. Kandıra’da oturan 37 kişiden 13 tanesi yararlı buluyorum, 18 tanesi yararsız buluyorum, 6 tanesi fikrim yok cevaplarını vermiştir. Tavşantepe’de oturan 49 kişiden 27 tanesi yararlı buluyorum, 8 tanesi yararsız buluyorum, 14 tanesi fikrim yok cevaplarını vermiştir. *Mahalle ve sosyal politikaları ve bilimsel çalışmalar arasındaki ilişkiye bakıldığında en çok Serdar ve Tavşantepe mahallelerinde oturanlar yararlı bulmaktadır. Kandıra’da oturanlar ise daha çok yararsız bulmaktadır. Tabloda fikrim yok seçeneği de yüksek çıkmıştır.*

Tablo 20 Katılımcının yaşadığı mahalle * Öncelikli istenen yardım türü Çapraz Tabloları

			Öncelikli istenen yardım türü						Total
			konut	iş	Eğitim	dernek	kültürel faaliyetler	diğer	
Mahalle	Serdar	Sayı	11	39	12	0	1	1	64
		% Yüzde	26,8%	47,6%	52,2%	,0%	50,0%	100,0%	42,7%
	Kandıra	Sayı	21	12	4	0	0	0	37
		% Yüzde	51,2%	14,6%	17,4%	,0%	,0%	,0%	24,7%
	Tavşantepe	Sayı	9	31	7	1	1	0	49
		% Yüzde	22,0%	37,8%	30,4%	100,0%	50,0%	,0%	32,7%
Total		Sayı	41	82	23	1	2	1	150
		% Yüzde	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabloda yaşanan mahalle ve ihtiyaç olunan öncelikli yardım türü sorgulanmaktadır. Serdar'da oturan 64 kişiden 11 tanesi konut, 39 tanesi iş, 12 tanesi eğitim, 0 tanesi dernek faaliyetleri, 1 tanesi kültürel faaliyetler şeklinde cevap vermiştir. Kandıra'da oturan 37 kişiden 21 tanesi konut, 12 tanesi iş, 4 tanesi eğitim, 0 tanesi dernek faaliyetleri, 0 tanesi kültürel faaliyetler şeklinde cevap vermiştir. Tavşantepe'de oturan 49 kişiden 9 tanesi konut, 31 tanesi iş, 7 tanesi eğitim, 1 tanesi dernek faaliyetleri, 1 tanesi kültürel faaliyetler şeklinde cevap vermiştir. *Tablo analiz edildiğinde konut ihtiyacı en çok Kandıra'da, İş ihtiyacı en çok Serdar ve ona yakın oranla Tavşantepe'de, eğitim ihtiyacı en çok Serdar'da, dernek faaliyetleri en çok Tavşantepe'de, kültürel faaliyetler ise Serdar ve Tavşantepe'de ortaya çıkmıştır.*

Tablo 21 Yaşanılan sorunlarla ilgili umut düzeyi * Katılımcının yaşadığı mahalle Çapraz Tabloları

			Katılımcının yaşadığı mahalle			Total
			Serdar	Kandıra	Tavşantepe	
Yaşanılan sorunlarla ilgili umut düzeyi	evet	Sayı	37	12	20	69
		% Yüzde	57,8%	32,4%	40,8%	46,0%
	hayır	Sayı	13	21	15	49
		% Yüzde	20,3%	56,8%	30,6%	32,7%
	kısmen	Sayı	14	4	14	32
		% Yüzde	21,9%	10,8%	28,6%	21,3%
Total		Sayı	64	37	49	150
		% Yüzde	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabloda örneklem kitlesinin mahallesi ve yaşadıkları sorunların ileride çözülebilmemesine yönelik umut düzeyi arasındaki ilişki ölçülmüştür. Buna göre Serdar'da ikamet edenlerin %57,8'i yaşanan sorunların ileride düzeleceğini düşünmekte iken %20,3'ü düşünmemekte, %21,9'u kısmen düşünmektedir. Kandıra yaşayanların %32,4'ünün umut düzeyi yüksekken, %56,8'inin çok düşüktür. %10,8'i ise kısmen umutludur. Tavşantepe mahallesi baktığımızda ise %40,8'i umutlu, %30,6'sı umutsuz, %28,6'sı ise kısmen umutludur. *Umut düzeyiyle ilgili genel bir değerlendirme yapıldığında, en çok Serdar'da yaşayanların umut düzeyleri yüksek çıkmıştır. Bunu ise Tavşantepe mahallesi takip etmektedir. Fakat Kandıra'da yaşayanların yarısından fazlası ileride de aynı sorunların devam edeceğini düşünmektedir. En fazla umutsuzluk Kandıra'da ortaya çıkmıştır.*

ÇAPRAZ TABLOLAR (ROMAN OLMAYANLAR)

Tablo 1 Romanlarla Arkadaşlık Durumu * Roman Mahallelerinde Güvenlik Sorunu Çapraz Tabloları

			Roman Mahallelerinde Güvenlik Sorunu			Total
			tehlikeli yerlerdir	hayır yoktur	Fikrim yok	
Arkadaşlık Durumu	var	Sayı	34	40	26	100
		% Yüzde	28,8%	53,3%	22,2%	32,3%
	yok	Sayı	70	24	73	167
		% Yüzde	59,3%	32,0%	62,4%	53,9%
	kısmen var	Sayı	14	11	18	43
		% Yüzde	11,9%	14,7%	15,4%	13,9%
Total		Sayı	118	75	117	310
		% Yüzde	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Yukarıdaki tabloya göre Romanlarla Arkadaşlık-Komşuluk Durumu ve Roman Mahallelerinde Güvenlik sorunu arasındaki ilişki incelendiğinde, Romanlarla Arkadaşlık ilişkisi olan 100 kişiden 40'ı Roman mahallerinde güvenlik sorunu görmemektedir. 34'ü evet genelde tehlikeli yerlerdir derken, 26'sı fikrinin olmadığını belirtmiştir. Romanlarla arkadaşlık durumu olmayan 167 kişiden 73'ü fikrinin olmadığını, 70'i tehlikeli yerler gördüğünü 24'ünün ise tehlikeli yerler görmediğini söyleyebiliriz. Arkadaşlık ilişkisi kısmen olan 43 kişiden 18'inin fikrinin olmadığını, 14'üne göre tehlikeli yerler olarak gördüğü, 11'ine göre ise güvenlik sorununun olmadığını belirtmektedir. Buna göre Romanlarla arkadaşlık-komşuluk ilişkisi olanların çoğunluğu roman mahallelerini tehlikeli yerler olarak görmemektedir. Arkadaşlık-komşuluk ilişkisi olmayanların çoğunluğu fikir beyan etmezken, buna yakın bir oran da Roman mahallelerini tehlikeli yerler olarak görmektedir. *Romanlarla arkadaşlık-komşuluk ilişkileri olanlar Roman mahallelerini güvenli bulurken, Romanlara uzak olan insanların Roman mahallelerini güvenli görmeyip önyargılı baktıkları söylenebilir.*

Tablo 2 Romanlarla Arkadaşlık Durumu * Hitap Şekli Çapraz Tabloları

			Hitap Şekli						Total
			Çingene	Roman	Kıpti	Elekçi	Esmer vatandaş	diğer	
Arkadaşlık Durumu	Var	Sayı	20	59	1	1	14	5	100
		% Yüzde	20,8%	39,1%	25,0%	33,3%	35,9%	29,4%	32,3%
	Yok	Sayı	62	70	3	2	20	10	167
		% Yüzde	64,6%	46,4%	75,0%	66,7%	51,3%	58,8%	53,9%
	kısmen var	Sayı	14	22	0	0	5	2	43
		% Yüzde	14,6%	14,6%	,0%	,0%	12,8%	11,8%	13,9%
Total		Sayı	96	151	4	3	39	17	310
		% Yüzde	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Yukarıdaki tabloda Romanlarla Arkadaşlık durumu ve hitap şekli arasındaki ilişki incelenmektedir. Romanlarla arkadaşlık ilişkisi olan 100 kişiden 59'u 'Roman', 20'si 'çingene', 14'ü 'esmer vatandaş', 5'i diğer, 1'i 'Kıpti', 1'i ise 'elekçi' demektir. Romanlarla arkadaşlık ilişkisi olmayan 167 kişiden 70'i 'Roman', 62'si 'çingene', 20'si 'esmer vatandaş', 10'u diğer, 3'ü 'Kıpti', 2'si 'elekçi' demektir. Romanlarla arkadaşlık ilişkisi kısmen olan 43 kişiden 22'si 'roman', 14'ü 'çingene', 5'i 'esmer vatandaş' demektir. *Romanlarla arkadaşlık durumu olanlar, olmayanlar ve kısmen olanlar en çok 'Roman' ifadesini kullanmaktadır. Yapılan saha araştırmasına göre Romanlar da kendisine bu şekilde ifade edilmesini istemektedir. 'çingene' kelimesine yüklenen olumsuz ifadelerden dolayı kendilerine böyle hitap edilmesini istememekteler ve bu şekilde hitap kullananlardan rahatsız olduklarını ifade etmektedirler. 'Çingene' ismini ise en çok Romanlarla arkadaşlık ilişkisi olmayanların kullandığı ortaya çıkmıştır.*

Tablo 3 Romanlarla Arkadaşlık Durumu * Romanlarla Birlikte Yaşamaktan Memnuniyet Durumu Çapraz Tabloları

			Romanlarla Birlikte Yaşamaktan Memnuniyet Durumu			Total
			evet	hayır	kısmen	
Arkadaşlık Durumu	var	Sayı	59	12	29	100
		% Yüzde	53,2%	16,0%	23,4%	32,3%
	yok	Sayı	33	61	73	167
		% Yüzde	29,7%	81,3%	58,9%	53,9%
	kısmen var	Sayı	19	2	22	43
		% Yüzde	17,1%	2,7%	17,7%	13,9%
Total		Sayı	111	75	124	310
		% Yüzde	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Yukarıdaki tabloda Romanlarla Arkadaşlık durumu ve Romanlarla birlikte yaşamaktan memnuniyet arasındaki ilişki incelenmektedir. Romanlarla arkadaşlık ilişkisi olan 100 kişiden 59'u Romanlarla birlikte yaşamaktan memnundur. 29'u kısmen memnunken 12'si memnun değildir. Arkadaşlık durumu olmayan 167 kişiden 73'u kısmen memnunken, 61'i memnun değil, 33'ü memnundur. Arkadaşlık ilişkisi kısmen olan 43 kişiden 22'si kısmen memnun, 19'u memnun, 2'si memnun değildir. *Tabloya göre Romanlarla arkadaşlık kuranlar onlarla yaşamaktan memnundur. Arkadaşlık ilişkisi kısmen olanlar kısmen ve genel anlamda memnundur. Fakat arkadaşlık ilişkisi olmayanlar kısmen memnun ve genelde memnun değildir. Arkadaşlık ilişkisi olmayanlar genelde çarşıda, otobüste vb. ortak kullanım alanlarındaki göre değerlendirme yapmıştır. Buna göre Romanlarla arkadaşlık kurmayanlar Romanlarla arkadaşlık kuranlara göre onlarla birlikte yaşamaktan daha hoşnutsuz olduğu ortaya çıkmıştır.*

Tablo 4 Romanlarla Arkadaşlık Durumu * Romanları Nitelendirme Durumu Çapraz Tabloları

			Romanları Nitelendirme Durumu				Total
			eğlenceli insanlar	tehlikeli insanlar	sıradan insanlar	diğer	
Arkadaşlık Durumu	var	Sayı	66	5	23	6	100
		% Yüzde	40,7%	11,9%	29,1%	22,2%	32,3%
	yok	Sayı	71	32	46	18	167
		% Yüzde	43,8%	76,2%	58,2%	66,7%	53,9%
	kısmen var	Sayı	25	5	10	3	43
		% Yüzde	15,4%	11,9%	12,7%	11,1%	13,9%
Total		Sayı	162	42	79	27	310
		% Yüzde	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabloda Romanlarla arkadaşlık ve onları nitelendirme arasındaki ilişki incelenmektedir. Romanlarla arkadaşlık ilişkisi olan 100 kişiden 66'sı romanları eğlenceli insanlar, 23'ü sıradan insanlar, 6'sı diğer ve 5'i tehlikeli insanlar şeklinde tanımlamaktadır. Arkadaşlık ilişkisi olmayan 167 kişiden 71'i eğlenceli insanlar, 46'sı sıradan insanlar, 32'si tehlikeli insanlar, 18'i diğer şeklinde tanımlamaktadır. Arkadaşlık ilişkisi kısmen olanlardan 25'i romanları eğlenceli bulurken, 10'u sıradan insanlar, 5'i tehlikeli bulmaktadır. *Romanlarla arkadaşlık ilişkisi olsun veya olmasın herkes Romanları eğlenceli bulmaktadır. Romanlarla arkadaşlık ilişkisi olmayanlar olanlara göre Romanları daha fazla tehlikeli bulmaktadır.*

Tablo 5 Romanlarla Arkadaşlık Durumu * Romanlarla Diyalog Durumu Çapraz Tabloları

			Romanlarla Diyalog Durumu			Total
			çok zordur	hayır çok kolaydır	fikrim yok	
Romanlarla Arkadaşlık Durumu	var	Sayı	7	79	14	100
		% Yüzde	17,5%	51,6%	12,0%	32,3%
	yok	Sayı	30	50	87	167
		% Yüzde	75,0%	32,7%	74,4%	53,9%
	kısmen var	Sayı	3	24	16	43
		% Yüzde	7,5%	15,7%	13,7%	13,9%
Total		Sayı	40	153	117	310
		% Yüzde	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabloda Romanlarla arkadaşlık ve sosyal diyalog arasındaki ilişki gösterilmektedir. Romanlarla arkadaşlığı olan 100 kişiden 79'u Romanlarla diyalogu kolay bulurken, 14'ü soru hakkında bir fikrinin olmadığını belirtmiş, 7'si zordur demiştir. Romanlarla arkadaşlık ilişkisi olmayan 167 kişiden 87'si bu soru hakkında bir fikrinin olmadığını ifade ederken, 50'si kolaydır demiş, 30'u zordur demiştir. Romanlarla arkadaşlığı kısmen bulunan 43 kişiden 24'ü diyalogu kolay bulurken, 16'sı fikrinin olmadığını söylemiş, 3'ü zordur demiştir. *Genel anlamda Romanlarla arkadaşlık ilişkisi olsun veya olmasın diyalog çoğunlukla kolay bulunmaktadır.*

Tablo 6 Romanlarla Arkadaşlık Durumu * Romanların Toplumdan Dışlanma Durumu Çapraz Tabloları

			Romanların Toplumdan Dışlanma Durumu		Total
			evet dışlanıyorlar	hayır dışlanmıyorlar	
Romanlarla Arkadaşlık Durumu	var	Sayı	74	26	100
		% Yüzde	30,7%	37,7%	32,3%
	yok	Sayı	134	33	167
		% Yüzde	55,6%	47,8%	53,9%
	kısmen var	Sayı	33	10	43
		% Yüzde	13,7%	14,5%	13,9%
Total		Sayı	241	69	310
		% Yüzde	100,0%	100,0%	100,0%

Yukarıdaki tabloda Romanlarla arkadaşlık ilişkisi ve Romanların toplumdan dışlanmasına bakış açısı arasındaki ilişki gösterilmektedir. Buna göre arkadaşlık ilişkisi olan 100 kişiden 74'ü Romanların toplumdan dışlandığını düşünmekte, 26'sı ise düşünmemektedir. Arkadaşlık ilişkisi olmayan 167 kişiden 134'ü dışlandıkları düşünmekte, 33'ü ise düşünmemektedir. Kısmen arkadaşlık ilişkisi bulunan 43 kişiden 33'ü dışlandıklarını düşünmekte, 10'u ise düşünmemektedir. *Arkadaşlık ilişkisi olan veya olmayanlar ağırlıklı olarak Romanların dışlandığını düşünmektedir.*

Tablo 7 Romanlarla Arkadaşlık Durumu * Romanların Uyum Çabalarını Yeterli Bulma Durumu Çapraz Tabloları

			Romanların Uyum Çabalarını Yeterli Bulma Durumu			Total
			evet; uyum sağlamaya çalışıyorlar	hayır; içine kapalı topluluk	kısmen; çaba gösteriyorlar ama yeterli değil	
Arkadaşlık	Var	Sayı	39	20	41	100
		% Yüzde	42,9%	24,4%	29,9%	32,3%
	Yok	Sayı	47	52	68	167
		% Yüzde	51,6%	63,4%	49,6%	53,9%
	kısmen var	Sayı	5	10	28	43
		% Yüzde	5,5%	12,2%	20,4%	13,9%
Total		Sayı	91	82	137	310
		% Yüzde	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Yukarıdaki tabloda Romanlarla arkadaşlık ve Romanların uyum çabalarını yeterli bulma arasındaki ilişki incelenmektedir. Romanlarla arkadaş olan 100 kişiden 41'i kısmen çaba gösterdiklerini fakat yeterli olmadığını, 39'u uyum sağlamaya çalıştıklarını, 20'si ise Romanların içine kapanık bir topluluk olduğunu söylemiştir. Romanlarla arkadaşlık ilişkisi olmayan 167 kişiden 68'i çaba gösterdiklerini fakat yeterli olmadığını, 52'si içine kapanık bir topluluk olduğunu, 47'si ise uyum sağlamaya çalıştıklarını söylemiştir. Arkadaşlık ilişkisi kısmen olan 43 kişiden 28'i çaba gösterdiklerini ama yeterli olmadığını, 10'u içine kapanık bir topluluk olduğunu, 5'i ise uyum sağlamaya çalıştıklarını belirtmiştir. *Genel olarak arkadaşlık ilişkisi olsun veya olmasın Romanların uyum için çaba gösterdiği fakat bunun yeterli olmadığı hâkimdir. Romanlarla arkadaşlık ilişkisi olmayanlar olanlara göre Romanları daha fazla içine kapanık bir topluluk olarak görmektedir.*

Tablo 8 Romanlarla Arkadaşlık Durumu * Roman Mahallelerinde İkamet Etme İsteği Çapraz Tabloları

			Roman Mahallelerinde İkamet Etme İsteği				Total
			evet	önemi yok	hayır	fikrim yok	
Romanlarla Arkadaşlık Durumu	var	Sayı	24	29	40	7	100
		% Yüzde	75,0%	46,0%	22,0%	21,2%	32,3%
	yok	Sayı	7	19	119	22	167
		% Yüzde	21,9%	30,2%	65,4%	66,7%	53,9%
	kısmen var	Sayı	1	15	23	4	43
		% Yüzde	3,1%	23,8%	12,6%	12,1%	13,9%
Total		Sayı	32	63	182	33	310
		% Yüzde	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabloda arkadaşlık durumu ve Roman mahallelerinde ikamet etme isteği arasındaki ilişki gösterilmektedir. Arkadaşlık ilişkisi olan 100 kişiden 40'ı Roman mahallelerinde ikamet etmeyi istememektedir, 29'u önemi yok derken, 24'ü istemekte, 7'si ise fikrim yok cevabını vermiştir. Arkadaşlık ilişkisi olmayan 167 kişiden 119'u Roman mahallelerinde ikamet etmek istememekte, 22'si fikrim yok, 19'u önemi yok, 7'si ise evet cevaplarını vermiştir. Romanlarla kısmen arkadaşlık ilişkisi olan 43 kişiden 23 kişi ikamet etmek istememekte, 15 kişi önemi yok demektedir, 4'ü fikrim yok, 1'i ise ikamet etmek istemektedir. *Tablo değerlendirildiğinde Romanlarla arkadaşlık ilişkisi olsun veya olmasın herkes Roman mahallelerinde ikamet etmeye olumsuz bakmaktadır. İkinci kesim önemi yok derken, fikri olmayan ve ikamet etme isteği olanlar hemen hemen aynı oranda ve sonlarda yer almaktadır.*

Tablo 9 Romanlarla Arkadaşlık Durumu * Roman Müziklerini ve Danslarını Beğenme Durumu Çapraz Tabloları

			Roman Müziklerini ve Danslarını Beğenme Durumu			Total
			evet severim	hayır sevmem	ilgi duymam	
Romanlarla Arkadaşlık Durumu	var	Sayı	82	5	13	100
		% Yüzde	40,4%	12,8%	19,1%	32,3%
	yok	Sayı	92	31	44	167
		% Yüzde	45,3%	79,5%	64,7%	53,9%
	kısmen var	Sayı	29	3	11	43
		% Yüzde	14,3%	7,7%	16,2%	13,9%
Total		Sayı	203	39	68	310
		% Yüzde	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Yukarıdaki tabloda Romanlarla arkadaşlık ve Roman Müziklerini/Danslarını beğenme durumu arasındaki ilişki incelenmektedir. Buna göre örneklem kitlesinden 100 kişiden 82'si roman müziklerini sevmekte, 5 kişi sevmemekte, 13 kişi ilgi duymaktadır. Romanlarla arkadaşlık ilişkisi olmayan 167 kişiden 92'si roman müziklerini sevmekte, 44 kişi ilgi duymakta, 31 kişi ise sevmemektedir. Romanlarla kısmen arkadaşlık ilişkisi olan 43 kişiden 29 kişi sevmekte, 11 kişi ilgi duymakta, 3 kişi ise sevmemektedir. *Genel olarak bakıldığında Roman olmayanlar Roman müziklerini sevmekte veya ilgi duymaktadırlar.*

Tablo 10 Romanlarla Arkadaşlık Durumu * İş Yerinde Romanları Çalıştırmaya Bakış Açısı Çapraz Tabloları

			İş Yerinde Romanları Çalıştırmaya Bakış Açısı			Total
			Evet	hayır	fikrim yok	
Romanlarla Arkadaşlık Durumu	var	Sayı	66	13	21	100
		% Yüzde	44,9%	16,5%	25,0%	32,3%
	yok	Sayı	60	57	50	167
		% Yüzde	40,8%	72,2%	59,5%	53,9%
	kısmen var	Sayı	21	9	13	43
		% Yüzde	14,3%	11,4%	15,5%	13,9%
Total		Sayı	147	79	84	310
		% Yüzde	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Yukarıdaki tabloda Romanlarla arkadaşlık ilişkisi ve iş yerlerinde Romanları Çalıştırmaya Bakış Açısına yer verilmiştir. Buna göre 100 kişiden 66 kişi işyerlerinde Romanları çalıştırmaya olumlu bakmakta, 21 kişi fikrim yok demekte 13 kişi ise hayır demektedir. Romanlarla arkadaşlık ilişkisi olmayan 167 kişiden 60 kişi iş yerlerinde Romanları çalıştırmaya olumlu bakmakta, 57 kişi olumsuz bakmakta, 50 kişi ise bir fikrinin olmadığını beyan etmektedir. Arkadaşlık ilişkisi kısmen olan 43 kişiden 21 kişi olumlu bakmakta, 13 kişi fikir beyan etmemekte, 9 kişi ise olumsuz bakmaktadır. *Genel olarak değerlendirildiğinde Romanlarla arkadaşlık ilişkisi olanlar Romanları işe daha fazla kabul etmektedir.*

Tablo 11 Romanlarla Arkadaşlık Durumu * Roman Çocuklarıyla Birlikte Eğitime Bakış Açısı Çapraz Tabloları

			Roman Çocuklarıyla Birlikte Eğitime Bakış Açısı			Total
			evet duyarım	hayır duymam	fark etmez	
Arkadaşlık Durumu	Var	Sayı	8	70	22	100
		% Yüzde	14,8%	41,4%	25,3%	32,3%
	Yok	Sayı	40	77	50	167
		% Yüzde	74,1%	45,6%	57,5%	53,9%
	kısmen var	Sayı	6	22	15	43
		% Yüzde	11,1%	13,0%	17,2%	13,9%
Total		Sayı	54	169	87	310
		% Yüzde	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Yukarıdaki tabloda Romanlarla arkadaşlık ve Roman çocuklarıyla birlikte eğitime bakış açısına yer verilmiştir. Buna göre arkadaşlık durumu olan kişilerin %41,4'ü Roman çocuklarıyla kendi çocuklarının aynı ortamda eğitim almasından rahatsızlık duymamaktadır. %25,3 oranında fark etmez, %14,8 oranında ise rahatsızlık duyacağını belirtmiştir. Romanlarla arkadaşlık ilişkisi olmayanlardan %74,1 oranında rahatsızlık duyacağını, %57,5 oranında fark etmez, %45,6 oranında ise rahatsızlık duymayacağını belirtmiştir. Arkadaşlık durumu kısmen olanlardan %17,2'si fark etmez, %13 oranında rahatsızlık duymayacağı, %11,1 oranında rahatsızlık duyacağı belirtilmiştir. *Roman olmayanlardan arkadaşlık durumu olanlar kendi çocukları ile Roman çocuklarının aynı eğitim ortamında bulunmasından rahatsızlık duymamaktadır. Arkadaşlık durumu olmayanların ise daha fazla rahatsızlık duyacağı ortaya çıkmıştır.*

Tablo 12 Romanlarla Arkadaşlık Durumu * Romanlarla Evlenmeye Bakış Açısı Çapraz Tabloları

			Romanlarla Evlenmeye Bakış Açısı			Total
			evet	hayır	fikrim yok	
Romanlarla Arkadaşlık Durumu	var	Sayı	31	47	22	100
		% Yüzde	79,5%	21,7%	40,7%	32,3%
	yok	Sayı	4	142	21	167
		% Yüzde	10,3%	65,4%	38,9%	53,9%
	kısmen var	Sayı	4	28	11	43
		% Yüzde	10,3%	12,9%	20,4%	13,9%
Total		Sayı	39	217	54	310
		% Yüzde	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabloda Romanlarla arkadaşlık durumu ve evlenmeye bakış açısına yer verilmiştir. Romanlarla arkadaşlık durumu olanlardan %79,5'i Romanlarla evlenmeye olumlu bakmakta, arkadaşlık ilişkisi kısmen olan ve hiç olmayanlardan %10,3'ü olumlu bakmaktadır. Romanlarla arkadaşlık ilişkisi olanlardan %21,7'si Romanlarla evlenmeye olumsuz bakmakta, arkadaşlık durumu olmayanlardan %65,4'ü evlenmeye olumsuz bakmaktadır. Arkadaşlık ilişkisi kısmen olanlardan ise %12,9'ü evlenmeye olumsuz bakmaktadır. *Roman olmayanlardan arkadaşlık ilişkisi olanlar evlenmeye olumlu bakarken, arkadaşlık ilişkisi olmayanlar evlenmeye olumsuz bakmaktadır.*

Tablo 13 Romanlarla Arkadaşlık Durumu * Romanlarla Aynı Sosyal Ortamı Paylaşmaya Bakış açısı Çapraz Tabloları

			Romanlarla Aynı Sosyal Ortamı Paylaşmaya Bakış açısı			Total
			Rahatsız olurum	Rahatsız olmam	Kısmen olurum	
Arkadaşlık	Var	Sayı	14	72	14	100
		% Yüzde	29,8%	41,1%	15,9%	32,3%
	Yok	Sayı	31	76	60	167
		% Yüzde	66,0%	43,4%	68,2%	53,9%
	kısmen var	Sayı	2	27	14	43
		% Yüzde	4,3%	15,4%	15,9%	13,9%
Total	Sayı	47	175	88	310	
	% Yüzde	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Yukarıdaki tabloda Romanlarla arkadaşlık durumu ve aynı sosyal ortamı paylaşmaya yönelik bakış açısı arasındaki ilişki ölçülmüştür. Buna göre arkadaşlık durumu olan kişilerden %41,1'i rahatsız olmayacağını, %29,8'i rahatsız olacağını, %15,9'u kısmen rahatsız olacağını belirtmiştir. Arkadaşlık durumu olmayan %68,2'lik oran kısmen rahatsız olacağını, %66'lık oran rahatsız olmayacağını, %43,4'lük oran rahatsız olacağını belirtmiştir. *Genel itibariyle Romanlarla arkadaş olanların çoğunluğu aynı sosyal ortamda bulunmaktan rahatsız olmamaktadır. Arkadaşlık ilişkisi olmayanlar ise kısmen ve tamamen rahatsız olmaktadır.*

Tablo 14 Romanlarla Arkadaşlık Durumu * Romanlara Yönelik Sosyal Proje ve Faaliyetlerde Yer Almayı İsteme Durumu Çapraz Tabloları

			Romanlara Yönelik Sosyal Proje ve Faaliyetlerde Yer Almayı İsteme Durumu			Total
			Evet	hayır	fikrim yok	
Arkadaşlık Durumu	Var	Sayı	54	26	20	100
		% Yüzde	46,6%	25,7%	21,5%	32,3%
	Yok	Sayı	44	65	58	167
		% Yüzde	37,9%	64,4%	62,4%	53,9%
	kısmen var	Sayı	18	10	15	43
		% Yüzde	15,5%	9,9%	16,1%	13,9%
Total		Sayı	116	101	93	310
		% Yüzde	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Yukarıdaki tabloda Romanlarla arkadaşlık durumu ve Romanlara yönelik sosyal proje ve faaliyetlerde yer almayı isteme arasındaki ilişki verilmiştir. Buna göre Romanlarla arkadaşlığı olan %46,6 oranında kişi yer almak istemekte, %25,7 oranında istememekte, %21,7 oranında ise bir fikrinin olmadığını beyan etmektedir. Romanlarla arkadaşlık ilişkisi olamayan %64,4 oranında istememekte, %62,4 oranında fikri yok, %37,9 oranında ise istemektedir. Kısmen arkadaşlığı olanlardan %16,1 fikri yok, %15,5 istemekte, %9,9 ise istememektedir. *Romanlara yönelik sosyal proje ve faaliyetlerde yer almayla ilgili olarak en çok Romanlarla arkadaşlık ilişkisi olanlar katılmak istemekte, arkadaşlık ilişkisi olmayanlardan çoğu katılmak istememektedir.*

Tablo 15 Romanlarla Arkadaşlık Durumu * Romanlarla İlgili Sosyal Politikalara Bakış Açısı Çapraz Tabloları

			Romanlarla İlgili Sosyal Politikalara Bakış Açısı			Total
			yararlı buluyorum	yararsız buluyorum	fikrim yok	
Arkadaşlık Durumu	Var	Sayı	60	12	28	100
		% Yüzde	40,5%	29,3%	23,1%	32,3%
	Yok	Sayı	72	23	72	167
		% Yüzde	48,6%	56,1%	59,5%	53,9%
	kısmen var	Sayı	16	6	21	43
		% Yüzde	10,8%	14,6%	17,4%	13,9%
Total		Sayı	148	41	121	310
		% Yüzde	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Yukarıdaki tabloda Romanlarla arkadaşlık durumu ve Romanlara yönelik sosyal politikalara bakış açısı arasındaki ilişki verilmiştir. Buna göre Romanlarla arkadaş olanlar %40,5 oranında sosyal politikaları yararlı bulmakta, %29,3 oranında yararsız bulmakta, %23,1 oranında fikri olmamaktadır. Arkadaşlık ilişkisi olmayanlardan %59,5 oranında fikri olmamakta, %56,1 oranında yararsız bulmakta, %48,6 oranında yararlı bulmaktadır. Kısmen arkadaşlığı olanlardan %17,4 oranında fikri olamamakta, %14,6 oranında yararsız bulunmakta ve %10,8 oranında yararlı bulunmaktadır. *Romanlara yakın olanlar sosyal politika ve projeleri daha fazla yararlı bulmaktadır. Romanlarla arkadaşlığı olmayanların çoğunluğun fikri olmamakta veya yararsız bulmaktadırlar.*

SONUÇ VE ÖNERİLER

Eğitim Durumu

Bu çalışmada Kocaeli’nde yaşayan Romanların düşük eğitim seviyesine sahip oldukları sonucu ortaya çıkmıştır. Romanların yarısından fazlası okuma-yazma bilmemektedir. Çok az oranı ise lise ve yükseköğretim mezunudur. Romanlarda eğitim durumu ve cinsiyet arasındaki ilişki incelendiğinde erkeklerin kadınlardan daha fazla eğitilmiş olduğu ortaya çıkmıştır. Kızların eğitimi erkeklere göre ikinci sırada gelmektedir. Bununla birlikte araştırmamızda Romanların yarısından fazlası eğitime büyük bir önem verdiğini ve çocuklarını sonuna kadar okutabilmeyi arzuladıklarını belirtirken, çok az oranda kişi ‘ilköğretim yeter’ görüşünü paylaşmaktadır. Sonuçta eğitilmiş bir birey olmakla ilgili içsel bir eğilimin olduğu fakat şartlar nedeniyle okuma eğiliminin az olduğu ortaya çıkmıştır. Bu şartlardan en önemlisi ise düşük gelir düzeyidir. Okul çağındaki birçok çocuğun okula gitmek yerine çalıştığı kız çocuklarının ise anne çalıştığından evde küçük kardeşlerine baktığı gözlemlenmiştir.

Gelir durumu

Gelir durumuna baktığımızda açlık sınırı göz önüne alındığında Romanların %80’inden fazlası açlık sınırının altında yaşadığı ortaya çıkmıştır. Romanların %79 gibi büyük bir çoğunluğu düzenli işi olmamakta, günlük işlerde çalışmaktadırlar. *Bu şekilde araştırmamızın alt hipotezlerinden olan ‘Romanların ekonomik dışlanmaya maruz kaldığı’ şeklindeki görüş ispatlanmıştır.* Mahalleler düzeyinde bakıldığında en yüksek düzensiz iş oranı Kandıra’dadır. Daha sonra bunu Tavşantepe ve Serdar mahalleleri takip etmektedir. En çok ihtiyaç duydukları yardım öncelikle düzenli bir iştir. Daha sonra konut ve eğitim ihtiyacını dile getirmektedirler.

İş-meslek Durumu

Yapılan araştırmamızda Romanların genelde hurda toplayıcılığı, hamallık, pazarcılık gibi işler yaptıkları görülmüştür. Yapmak istedikleri işlere baktığımızda ise en çok doktor-hemşire, öğretmen, memur, polis-subay ve müzisyenlik gibi mesleklere sahip olmak istemektedirler. Doktorluk ve öğretmenlik mesleklerini en çok istenmesi sağlık ve eğitim alanındaki ihtiyaca da dikkatleri çekmektedir.

Evlilik ve Aile Yapısı

Yapılan araştırmada Romanların büyük bir kısmının erken yaşta evlendiği tespit edilmiştir. Yaklaşık olarak %70'sinden fazlasının 18 yaşının altında evlilik yaptığı ortaya çıkmıştır. Yapılan evliliklerin dörtte birinden fazlası ise yasal olmayan evlilik yaşlarında yapılmaktadır. Romanların evlenme Şekilleri ele alındığında ise en çok severek ve isteyerek evlendikleri belirlenmiştir. Daha sonra görücü usulü ve kaçarak evlenme gelmektedir. Yaş aralığı büyüdükçe görücü usulüyle evlilik oranında artış meydana gelmektedir. Erken yaşta evlenmenin en önemli nedeni ise okula devam etmemedir.

Akraba evlilikleri de Romanlar arasında yaygın bulunmaktadır. Anket çalışması sırasında yaklaşık olarak %40'ının akraba evliliği olduğu ortaya çıkmıştır. Fakat bu sayının gerçekte daha fazla olduğu düşünölmektedir. Anket çalışması sırasında birçok kişinin bu durumu sakladığı görölmüştür. Akraba evliliği en çok Kandıra'da daha sonra Tavşantepe'de fazladır. En az ise Serdar Mahallesinde ortaya çıkmıştır. Romanların genelde akraba evliliğini tercih etmesi dışarıdan birisiyle evlenmeye olumsuz bakmaları kapalı topluluk yapısının bir göstergesidir.

Romanların aile yapısı incelendiğinde yarısından fazlasının aile reisi babadır. Çekirdek ailede babanın sözü dinlenirken, geniş ailelerde kayınpeder, kayınvalide gibi büyüklerin sözü dinlenmektedir.

Mahalleden Memnuniyet Durumu

Romanların mahallelerinden memnuniyet durumu incelendiğinde büyük çoğunluğu (%71) mahallesinden memnun olduğu ortaya çıkmıştır. Yapılan mülakatlarda da bu teyit edilmiştir. Fakat yaşam koşulları iyi olmayan, sağlıksız konutlarda yaşadıklarından mahallelerdeki konut ihtiyacını da dile getirmişlerdir. Özellikle Kandıra-Akdurak mahallesinde yaşayan Romanların daha sağlıksız konutlarda yaşadıkları ve konut ihtiyaçlarının daha fazla olduğu gözlemlenmiştir. Mahallelerinden Őikâyetçi olan Romanlar ise en çok komşuluk ilişkilerinden Şikâyet etmektedir. Yapılan görüşmelerde özellikle Serdar mahallesinde gürültü sorunu olduğu, gece geç vakitlere kadar müzik çalındığı, özellikle ertesi gün işe giden kişilerin uyuyamadıkları belirtilmiştir.

Mahallelere göre analiz yapıldığında zor şartlarda yaşamalarına rağmen en çok Kandıra'da ikamet edenler mahallesinden memnundur. Mahalleden memnuniyet daha çok yaşam koşullarından ziyade hep birlikte yaşamalarından kaynaklanmaktadır. Nitekim Kandıra başta olmak üzere Roman mahallelerinde oturanların çoğunluğunun sağlıksız konutlarda yaşadıkları, mahallelerinde alt yapı sorunlarının olduğu gözlemlenmiştir. *Bu şekilde Romanların mekânsal dışlanmaya maruz kaldığı şeklindeki alt hipotezimiz de doğrulanmıştır.*

Romanların yarısından fazlası evlerini taşımaları durumunda yine Roman mahallelerini tercih etmektedir. Romanların %46'sı Roman olmayan bir mahallede ikamet etmek isterken, buna yakın bir oran da istememektedir. Romanlar taşınacağı yerlerde yine kendileri gibi Roman olan insanları istemektedir. Bu da entegrasyona yönelik çabalarının az olduğunun göstergesidir. Bu şekilde *'Romanların entegrasyona yönelik çabalarının olmadığı' yönündeki araştırmanın genel hipotezi de doğrulanmıştır.*

Bununla birlikte Romanların mahallelerinde en çok kimlere komşu olmak istedikleri sorgulanarak mahallelerinde Roman olmayan insanların yaşamasına bakış açıları tespit edilmeye çalışılmıştır. Romanların büyük çoğunluğu inançlı, düzgün ve iyi olan herhangi bir insan olabilir şeklinde cevap vermiştir. Irk ve sosyal statü farkı gözetmedikleri iyi olan, kendilerine zararları dokunmayan herkesle komşu olabileceklerini belirtmişlerdir. Yapılan mülakatlarda Romanlar kendilerini paylaşımcı, çevresini koruyan, neşeli insanlar olarak tanıtmışlardır. *Yani her ne kadar Roman olmayan bir mahallede ikamet etmek istemeseler de Roman olmayanların kendi aralarında yaşamasına olumlu bakmaktadırlar.* İstedikleri komşulara gelince yaklaşık olarak dörtte bir oranında kişi doktor-hemşirelere (sağlıkçılara) komşu olmak istemektedir. Bunu güvenlik sorunları nedeniyle polis-jandarmalar takip etmektedir. Daha sonra ise dini inançlarını daha iyi yaşayabilmek için imam ve cemaat mensupları gelmektedir.

Dil ve Tarih

Romanların %64'lük bir oranı Roman dilini tam veya kısmen bilmektedir. Genel bir değerlendirme yapıldığında dil bilme oranı en yüksek Kandıra daha sonra Tavşantepe ve en son Serdar'dadır. Roman dilini bilenlerin çoğu günlük hayatta kullanmakta, kısmen bilenler ise çoğunlukla kullanmamaktadır.

Yapılan araştırmada Romanların büyük bir kısmı kökenlerini bilmedikleri ve araştırmadıkları ortaya çıkmıştır. Genelde kendilerini Bulgar ve Yunanistan muhaciri olarak ifade etmektedirler.

Roman mı Çingene mi?

Romanların yarısından fazlası (%60 gibi büyük bir çoğunluğu) kendilerine ‘Roman’ denilmesini istemektedir. Araştırmada ‘Roman’ isminin kullanılma nedeni de budur. Yapılan mülakatlarda ‘çingene’ isminin genelde olumsuz kullanıldığından istenmediği belirlenmiştir.

Belediye Hizmetlerine Bakış Açıacı

Belediye hizmetlerinden memnuniyet açısından bakıldığında Romanların büyük çoğunluğunun hizmetlerden memnun olduğu ortaya çıkmıştır. Hizmetlerden en çok Serdar mahallesi, daha sonra Tavşantepe, en az Kandıra mahallesi memnundur.

Siyasi Dışlanma

Romanların siyasi açıdan dışlanmış oldukları alt hipotezi kanıtlanmıştır. Nitekim Romanların siyasi yaşamla, yerel seçimlerle ve dernekleşmeyle ilgileri ölçülmeye çalışıldığı tabloya göre Romanların %65’inin Roman derneklerine üyeliği bulunmamaktadır. Görüşmeler sırasında derneklere üyeliği bulunanlar derneklerin Romanlar için yeterli performans göstermediklerini de dile getirmişlerdir. Romanların yarısından fazlasının derneklere üyeliği yoktur. En yüksek oranla derneklere üye olma faaliyetleri ise Tavşantepe’de ortaya çıkmıştır. Romanların yarısına yakını büyükşehir belediye başkanını tanımaktadır. Fakat % 32 oranında kişi hiç tanımamakta, %21 oranında kişi ise kısmen tanımaktadır. Bu durumun siyasi yaşama katılmayla ilgisi düşünöldüğünde Romanların siyasi yaşamda aktif olmadıklarını göstermektedir. Bununla birlikte Romanların büyük bir çoğunluğunun yerel ve genel seçimlerde oy kullandıkları ortaya çıkmıştır. Roman mahallelerinin büyük çoğunluğunun muhtarları çoğunlukla Roman olmayanlardan oluşmaktadır. Muhtar seçilme oranı en yüksek Serdar daha sonra Tavşantepe ve sıfır bir oranla Kandıra’da ortaya çıkmıştır. Romanlar kendi mahallelerinde bile çok az temsil edilmektedirler. *Bu da siyasi dışlanmaya maruz kaldıklarının bir göstergesidir.*

Romanların Rol Model Aldıkları Kişiler

Romanların rol modellerine baktığımızda ise çoğunluğu Atatürk'ü örnek almaktadır. Diğer çoğunluk kendi anne-babasını, daha sonra başbakanı örnek aldıkları belirlenmiştir. Atatürk'ü örnek alma nedenlerinin ülkenin kurtarıcısı olmasından kaynaklandığı söylenmiştir. Romanlara bir azınlık gözüyle bakıldığında bu durum, Türkiye Cumhuriyeti'ne bağlılıklarının fazla olduğunu göstermektedir. Mülakatlar sırasında Romanların 'Biz, Türk, Kürt, Roman ayrımı yapmayız. Hepimiz biriz' görüşünü paylaştıkları da ortaya çıkmıştır. Araştırmada Romanların büyük bir çoğunluğunun kendisini, içinde yaşadığı toplumun bir parçası olarak görmesi sonucu da bu görüşü desteklemektedir.

Entegrasyon Çabaları!

Romanların yarısından fazlası bir Romanla evlenmenin kesinlikle önemli olduğunu düşünmektedir. Mülakatlarda bunun nedeni sorgulandığında Roman olmayanları yabancı kabul etme ve anlaşamama kaygısından kaynaklandığı ortaya çıkmıştır. Dil, kültür problemi nedenleriyle Roman olmayanlarla anlaşamayacağını ve bir yuva kuramayacağını düşünmektedir.

Romanların yaşadığı mahalle ve evlilik tercihlerinde Roman olma göz önüne alındığında %40,8'lik oranla en çok Kandıra, daha sonra %31,6'lık oranla Tavşantepe, %27,6'lık oranla ise Serdar mahallesinde yaşayanların evlilikte kesinlikle bir Romanla evlenme eğilimleri ortaya çıkmıştır.

Yapılan araştırmada Romanların genelde hep bir arada yaşadığı ve çoğunun akraba olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca daha önceden de belirtildiği gibi küçük yaşlarda evlenmektedirler. Küçük yaşlarda yapılan evliliklerde ise daha geniş bir çevreyi tanıma imkânı az olduğundan yine bir Romanla evlenme olasılığının yüksek olmasına neden olmaktadır. Roman olmayanlarla sosyal diyalogun az olması kapalı topluluk olduklarının bir göstergesidir.

Sosyal Dışlanma

Romanların dışlanma problemine baktığımızda örneklem kitlesinin yarısından fazlası (%54) Roman olmayanların tavırlarını iyi bulurken; diğer kesimi de acıma, uzak durma, kötü muamele etme gibi olumsuz tavır ve hareketlerle karşılaştıklarını belirtmiştir.

Romanların yarısına yakını (%48) okullarda dışlanmanın olduğunu düşünmemektedir. %40'lık bir kesim ise kısmen veya tamamen bir dışlanmanın olduğundan bahsetmiştir. Yapılan görüşmelerde ise dışlanmanın daha çok öğretmenlerden değil, öğrencilerden kaynaklandığı söylenmiştir. Romanların eğitim hayatından uzak kalmasının bir nedeninin de okullardan dışlanma hissinden kaynaklandığı ortaya çıkmıştır. Resmi kurumlar, ibadethaneler, toplu taşıma araçları incelendiğinde en çok okullarda dışlanma probleminin olduğu tespit edilmiştir.

Romanların büyük bir çoğunluğu (%63) resmi kurumlarda bir ayrımcılıkla karşılaşmamaktadır. Fakat %26'lık bir kesim de ayrımcı tavırlarla karşılaştıklarını da belirtmiştir. Resmi kurumlarda ayrımcılık var diyenler en çok Kandıra'da, daha sonra Tavşantepe ve Serdar mahallelerinde bulunmaktadır.

İbadethanelerde ayrımcılık yok diyenlerin oranı %80'lerde çıkmıştır. Bununla birlikte yaklaşık olarak %14'lük oranda kişi dışlanmanın olduğunu belirtmektedir. Mahalleye göre ibadethanelerdeki ayrımcı tutumlar analiz edildiğinde ayrımcılık var diyenlerin çoğunluğu Tavşantepe'de, sonra Kandıra'da bulunmaktadır. Serdar'da ise ibadethanelerde ayrımcılık olmadığı ortaya çıkmıştır.

Romanların büyük çoğunluğu (%76) toplu taşıma araçlarında bir ayrımcılıkla karşılaşmamaktadır. Fakat yaklaşık %16 oranında kişi de ayrımcı tavırların olduğundan bahsetmiştir. Mahalleye göre toplu taşıma araçlarındaki ayrımcı tutumlar analiz edildiğinde ayrımcılık var diyenlerin çoğunluğu Tavşantepe ve Kandıra'da bulunmaktadır. Özellikle Kandıra'da ikamet edenlerin toplu taşıma araçlarını kullanmadıkları kendi araçlarıyla toplu bir şekilde ulaşım ihtiyaçlarını karşıladıkları gözlemlenmiştir. Serdar'da ise toplu taşıma araçlarında ayrımcılık var diyenler daha azdır.

Ayrıca Romanların yarısından fazlası da Roman dilini konuştuklarında hiç tepki almadıklarını belirtmektedirler. Sonuçta Romanların yarısından fazlasının Resmi kurumlarda, ibadethanelerde ve toplu taşıma araçlarında bir ayrımcılık hissetmediği ortaya

çıkıştır. En çok ayrımcılık okullarda tespit edilmiştir. Genel olarak tablolardan Romanların kendilerini dışlanmış hissetmediklerini ortaya koymaktadır. Romanların yaklaşık olarak %20 oranında bir kesimi dışlama tavırlarının olduğunu belirtmiştir.

Sosyal Bütünleşme

Romanların büyük bir çoğunluğu (%81) kamusal alanda kimliklerini gizlememektedir. Yani büyük çoğunluğu toplumda kimliğini rahatça ifade edebilmektedir. Ayrıca %74'lük bir oranda kişi kendisini, içinde yaşadığı toplumun bir parçası olarak görmektedir. Romanların büyük çoğunluğu (%78) kendi kültürel değerlerini rahatça ifade edebildiğini de söylemiştir. Fakat kendi kültürlerini korumaktan toplumla bütünleşemedikleri ortaya çıkmıştır. Aynı giyim tarzı ve yaşama şeklini kuşaklar boyunca devam ettirmektedirler. Romanların sadece kendi içlerindeki dayanışmacı ruhu, dışa kapalı tutumları ve entegrasyon çabalarının bulunmaması modernleşememe sorunu beraberinde getirmektedir. Bu da Romanların ne kadar kendi içlerinde kültürlerini sürdürseler de toplumsal süreçlere aktif olarak katılamadıklarından dışlandıklarını ortaya koymaktadır.

Sosyal Politikalara Bakış

Romanların yarısına yakını (%46) yapılan sosyal politikaları ve projeleri yararlı bulmaktadır. Sosyal politikalar hakkında fikri olmayanların sayısı da %31 oranında olup bu durumun Romanların sosyal politikalar noktasındaki gelişmeleri takip etmediğinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Mahalle ve sosyal politikaları ve bilimsel çalışmalar arasındaki ilişkiye bakıldığında en çok Serdar ve Tavşantepe mahallelerinde oturanlar yararlı bulmaktadır. Kandıra'da oturanlar ise daha çok yararsız bulmaktadır.

Yapılan mülakatlarda örneklem kitlesinin özellikle kentsel dönüşüm noktasındaki düşünceleri sorulmuştur. Buna göre kentsel dönüşümü olumlu karşılayanlar olduğu gibi bu konuda tedirgin olanlar da bulunmaktadır. Bu kesim evlerinin yıkılmasından, kira parası ödeyemeyecek olmalarından ve kendi çevrelerinden kopmalarından tedirginlik duymaktadır. Bununla birlikte bu projelere destek verenlerle de karşılaşmıştır.

Sorunların Çözümüne Yönelik Umut Düzeyleri

Romanların yarısına yakını (%46) yaşadığı sorunların ileride çözüleceğine inanırken, umut düzeyi düşük olan kesim %32 civarındadır. Umut düzeyiyle ilgili genel bir

değerlendirme yapıldığında, en çok Serdar'da yaşayanların umut düzeyleri yüksek çıkmıştır. Bunu Tavşantepe mahallesi takip etmektedir. Kandıra'dakilerin yarısından fazlası ileride de aynı sorunların devam edeceğini düşünmektedir. Yani mahalle düzeyinde en fazla umutsuzluk Kandıra'da ortaya çıkmıştır.

Sosyal Dışlanmanın Diğer Tarafı Roman Olmayanlar;

Roman olmayanların eğitim seviyelerine baktığımızda lise ve yükseköğrenim göz önüne alındığında yarısından fazlasının (%53) yüksek eğitim seviyesine sahip olduğu belirlenmiştir. Mesleklere baktığımızda Roman olmayanlar ağırlıklı olarak işçi ve memurdur. Kadınlar daha çok ev hanımıdır. Aylık gelire baktığımızda Roman olmayanların yarısına yakını açlık sınırında veya altında, diğer yarısı da yoksulluk sınırı altında yaşamaktadır. Örneklem kitlesinin büyük çoğunluğu apartman ve müstakil evlerde oturmaktadır.

Romanlarla arkadaşlık komşuluk ilişkisine baktığımızda %53,9 oranında kişinin Romanlarla komşuluk ve arkadaşlık ilişkisi yoktur. %32,3 oranında kişinin komşuluk-arkadaşlık ilişkisi bulunmakta iken %13,9 oranında kişinin kısmen bulunmaktadır. Romanlara hitap şekline bakıldığında %48 oranında 'Roman', %31 oranında 'Çingene' diyen bulunmaktadır. 'Roman' ismi hem Romanlar hem de Roman olmayanlar tarafından daha fazla tercih edilmektedir. Romanlarla arkadaşlık durumu olanlar, olmayanlar ve kısmen olanlar en çok 'Roman' ifadesini kullanmaktadır. 'Çingene' ismini ise en çok Romanlarla arkadaşlık ilişkisi olmayanların kullandığı ortaya çıkmıştır.

Roman olmayanların Romanlarla birlikte yaşamaktan memnuniyet durumuna baktığımızda; %40'ı kısmen memnunken, %35,8'i memnundur. %24,2 oranda kişi ise memnun olmadığını ifade etmiştir. Buna göre örneklem kitlesinin büyük çoğunluğu kısmen veya tamamen memnun, yaklaşık dörtte biri ise memnun değildir. Romanlarla arkadaşlık kuranlar onlarla yaşamaktan memnundur. Arkadaşlık ilişkisi olmayanlar kısmen memnun ve genelde memnun değildir. Buna göre Romanlarla arkadaşlık kuranlar kuranlara göre Romanlarla birlikte yaşamaktan daha hoşnuttur.

Roman olmayanların %84 gibi büyük bir kısmı Romanları toplumun bir parçası olarak kabul etmektedir. %52 oranında kişi (yarısından fazlası) Romanlarla rahatlıkla iletişim

kurarken, %35 oranında kişi ihtiyaç olursa konuşmakta, %12 oranında kişi ise hiç konuşmamaktadır. %89,7'si Romanların dillerini bilmezken, %6,5'i kısmen bilmekte, %3,9 oranında kişi ise tam bilmektedir. Romanlarla diyaloga baktığımızda yarısına yakını Romanlarla diyalogu çok kolay bulmaktadır. %12 oranında kişi çok zordur demektedir. Çapraz tablolarda ise Romanlarla arkadaşlık ilişkisi olsun veya olmasın diyalog çoğunlukla kolay bulunmaktadır.

Roman olmayanların Romanları tanımlamalarına baktığımızda yaklaşık olarak %59'undan fazlası Romanları eğlenceli odağında dürüst çalışkan gibi olumlu özelliklerle tanımlarken; yaklaşık %30'lu oranlarda kişi temiz olmayan, güvenilmez, uyumsuz, kolay para kazanmak isteyen, içkici gibi olumsuz özelliklerle tanımlamaktadır. %52,3 oranında kişi eğlenceli derken, %25,5 oranında sıradan insanlar, %13,5 oranında tehlikeli insanlar şeklinde tanımlamaktadır.

Roman mahallelerinde güvenlik sorunu sorgulandığında %38 oranında kişi buraları tehlikeli yerler olarak görmektedir. %37 oranında kişinin bu konuda bir fikri yokken, %24 oranında kişi ise Roman mahallelerini güvenli bulmaktadır. Çoğunluk Roman mahallelerini tehlikeli bulmaktadır ve Roman olmayanların yarısından fazlası (%58) Roman mahallelerinde ikamet etmeye olumsuz bakmaktadır. Çapraz tablolar incelendiğinde Romanlarla arkadaşlık-komşuluk ilişkileri olanların Roman mahallelerini güvenli bulduğu, Romanlara uzak olan insanların ise Roman mahallelerini güvenli görmediği ortaya çıkmıştır. Kısacası Romanları tanımayanlar Romanları tehlikeli bulmaktadır.

Büyük bir çoğunluğun (%65) Roman müzik ve danslarını sevdiği ve ilgi duyduğu söylenebilir. Bu durumun Romanları eğlenceli bulma şekliyle de bağlantısı bulunmaktadır. %12 oranında kişi ise sevmemektedir.

Roman olmayanlara göre sorunların büyük nedeni eğitimsizlik, dışlanma ve işsizliktir. Yoksulluk, etnik ayrımcılık, göç vb. de diğer nedenlerdir. Roman olmayanların %77'si dışlanmanın olduğunu, %22'si ise dışlanmanın olmadığını düşünmektedir. Çapraz tablolarda, arkadaşlık ilişkisi olan veya olmayanlar ağırlıklı olarak Romanların dışlandığını düşünmektedir. Roman olmayanların yarısı dışlanmanın toplumdan kaynaklandığını düşünmektedir. Araştırmamızın hipotezi ise dışlanmanın en çok Romanlardan kaynaklandığı şeklindedir. Bu görüşü Roman olmayanlardan %26,1

oranında kişi paylaşmaktadır. Çapraz tablolarda genel olarak arkadaşlık ilişkisi olsun veya olmasın Romanların uyum için çaba gösterdiği fakat bunun yeterli olmadığı hâkimdir. Ayrıca Romanlarla arkadaşlık ilişkisi olmayanlar olanlara göre Romanları daha fazla içine kapanık bir topluluk olarak görmektedir. Dışlanmanın yansımalarına baktığımızda Roman olmayanlara göre dışlanma en çok mekânsal alanda sonra kültürel ve ekonomik alanlarda meydana gelmektedir. En az ise siyasi dışlanma vardır. Ayrıca Roman olmayanların %44'ü Romanların entegrasyon için kısmen çaba gösterdiğini fakat bunun yeterli olmadığını, %29,4'ü ise uyum sağlamaya çalıştıklarını düşünmektedir. %26,5'i içine kapalı bir toplum olduğunu ve uyum için çaba göstermediklerini belirtmektedir. Saha araştırması sırasında Romanların uyum sağlayama çabalarının olmadığı kendi mahalle gruplarından kopmak istemedikleri ortaya çıkmıştır. Yani Romanların uyum sağlama çabası bulunmamaktadır. Örneklem kitlesinde bu görüşü paylaşanların oranı %26'dır

Örneklem kitlesinin %66'sı Romanları toplumun en yoksul kesimini oluşturdukları düşüncesine katılmamaktadır. Bu görüşü paylaşanların oranı %19'dur.

Roman olmayanların Romanları işe almaya bakış açısına baktığımızda %47,4 oranında kişi iş vermeye olumlu bakarken, %25,5 oranında kişi ise olumsuz bakmaktadır. %27,1 oranında kişi bu konuda bir fikir beyan etmemektedir. Yani Romanları istihdam alanından büyük bir çoğunluk dışlamamaktadır. %27 oranında kişi ise Romanlarla çalışmaya sıcak bakmamaktadır. Çapraz tablolarda ise Romanlarla arkadaşlık ilişkisi olanlar Romanlara daha fazla güvenmekte ve işe daha fazla kabul etmektedir.

Roman olmayanlardan %70 oranında kişi bir Romanla evlenmeye olumsuz bakarken, %12,6'ı evlenmeye olumlu bakmaktadır. %17,4'ü fikrim yok cevabını vermektedir. Çapraz tablolarda Roman olmayanlardan arkadaşlık ilişkisi olanlar evlenmeye olumlu bakarken, arkadaşlık ilişkisi olmayanlardan çoğunluğu evlenmeye olumsuz bakmaktadır. Roman olmayanlardan %54,5'i çocuklarının Roman çocuklarıyla birlikte eğitim görmesinden rahatsızlık duymayacağını bildirirken, %17,4'lük oran rahatsız olacağını dile getirmiştir. %28,1'lik kesim ise fark etmez cevabını vermiştir. Buna göre örneklem kitlesinin büyük bir kesimi Roman çocuklarına karşı olumsuz bir yargı taşımamaktadır. Roman olmayanlardan arkadaşlık durumu olanlar kendi çocukları ile Roman çocuklarının aynı eğitim ortamında bulunmasından rahatsızlık duymamaktadır.

Arkadaşlık durumu olmayanların ise daha fazla rahatsızlık duyacağı ortaya çıkmıştır. Arkadaşlık ilişkisi olmayanların önyargılı bir bakış açısının olduğu tespit edilmiştir.

Roman olmayanlara Romanlara yönelik olarak yapılan sosyal politikalar kısmen yeterlidir. Sosyal politikaları yeterli bulanların sayısı azdır. Bu alanda daha fazla çalışmaların yapılması beklenmektedir.

Roman olmayanların yarısından fazlası Romanların kendi dillerini konuşmasına hiç tepki vermeyeceğini, %15'lik kesim bu durumdan hoşlanmayacağını ve tepki vereceğini beyan etmiştir. Roman olmayanların sadece %15'i konuyla ilgili olumsuz bir bakış açısı sunmuştur. Ayrıca Roman olmayanların yarısına yakını Romanları yardıma muhtaç görmemektedir.

Roman olmayanların yarısından fazlası aynı sosyal ortamda bulunmaktan rahatsızlık duymazken, olumsuz bakış açısına sahip kesim %15'lerdedir. Çapraz tablolar değerlendirildiğinde Romanlarla arkadaş olanların çoğunluğu aynı sosyal ortamda bulunmaktan rahatsız olmamaktadır. Arkadaşlık ilişkisi olmayanlar ise kısmen ve tamamen rahatsız olmaktadır.

Roman olmayanların %29,7'si Romanların sorunlarına ilgi duyarken, %29'u ilgi duymadığını, %41,3'ü ise bu konuda fikrinin olmadığını beyan etmektedir. Yapılan gözlemlerde örneklem kitlesinin romanların konutsuz, eğitimsiz, işsiz vb. şekilde yaşamalarını onların yaşam tarzları şeklinde yorumladıkları görülmüştür.

Roman olmayanlardan %37,4 oranında kişi sosyal proje ve faaliyetlere katılmayı isterken, %32,6 oranında kişi istememektedir. %30 oranında kişi bu konuda bir fikrinin olmadığını beyan etmiştir. Roman olmayanlardan sadece %37'lik kesimde Roman sorunlarına karşı bir şeyler yapma isteği bulunmaktadır. Çapraz tablolara göre Romanlara yönelik sosyal proje ve faaliyetlerde yer almayla ilgili olarak en çok Romanlarla arkadaşlık ilişkisi olanlar katılmak istemekte, arkadaşlık ilişkisi olmayanlardan çoğu katılmak istememektedir.

Romanlarla ilgili sosyal politikalara baktığımızda Roman olmayanların %47 gibi bir oranla yarısına yakını politikaları yararlı bulurken, %13 oranında kişi yararsız bulmaktadır. %39 oranı ise fikir beyan etmemiştir. Romanlara yakın olanlar sosyal

politika ve projeleri daha fazla yararlı bulmaktadır. Romanlarla arkadaşlığı olmayanların çoğunluğun fikri olmamakta veya yararsız bulmaktadırlar.

Hancock'un da belirttiği gibi “Çingeneler hakkındaki tüm olumsuzlamalar, onlar hakkındaki bilgi eksikliğinden kaynaklanmaktadır” (Hancock, 1987:2) Araştırmanın sonucunda Romanlarla arkadaşlık kuran kişilerin Romanların sorunlarına daha duyarlı oldukları, onlara karşı tutumlarının daha sıcak olduğu ortaya çıkmıştır. Romanlarla arkadaşlık kurmayanların ise Roman sorunlarına karşı duyarsız ve ilgisiz kaldıkları tespit edilmiştir. Bu şekilde araştırmanın hipotezi de doğrulanmıştır.

ÖNERİLER

- Yapılan araştırmada Romanların eğitim düzeyinin düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Roman çocukları okumak yerine çalışmayı tercih etmektedir. Yetişkin Romanlardaki okur-yazarlık oranının da çok az olduğu belirlenmiştir. Bu tespitler eşliğinde Romanlardaki eğitim seviyesini yükseltmeye yönelik çalışmalar başlatılmalı gerekirse okullarda pozitif ayrımcılık yapılmalıdır.
- Romanların çoğunluğunun açlık sınırında geçimlerini sürdürmesi ve düzensiz işlerde çalışmaları nedenleriyle Roman istihdamını artırmaya yönelik sosyal politikalar uygulanmalıdır.
- Yapılan araştırmada Roman mahallerinde özellikle de Kandıra-Akdurak Mahallesiinde yetersiz alt yapı ve sağlıksız konutların olduğu gözlemlenmiştir. Bu noktada yerel yönetimler koordinesinde bu sorunların ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmaların başlatılması gerekmektedir.
- Romanların yarısından fazlası kendi dillerini bilmekte ve konuşmaktadır. Fakat kendi tarihleri hakkında çok azı bilgi sahibidir. Yapılan araştırmada Romanların tarihlerini kendi yaşlı bireylerinin anlattığı kadarıyla bildikleri ortaya çıkmıştır. Romanların tarihlerini bilmeleri ve dillerini koruyabilmeleri adına çeşitli çalışmalar yapılabilir. Örneğin çeşitli kurumlarda Romani dilini öğreten kurslar açılabilir. Romanların tarihi konulu seminerler verilebilir.

- Araştırmanın literatür taraması sırasında Roman mı Çingene mi? tartışmasına açıklık getirilmeye çalışılmış olup Kocaeli'ndekiler kendilerine Roman denmesini istemeleri üzerine Roman ismi kullanılmıştır. Genel olarak Romanlara hitapta kullanılan “Çingene, Roman, Elekçi vb.” isimlendirmeler yerine ortak bir kavramlaştırma çalışmasına gidilmelidir.
- Romanların siyasi yaşamda pasif durumda oldukları, dernekleşme faaliyetlerinin yetersiz kaldığı belirlenmiştir. Yerel ölçekte siyasi yaşama katılımlarını sağlayıcı teşvikler yapılmalıdır.
- Araştırmada Romanların kendi mahallelerinden memnun olduğu kendilerini resmi kurumlarda-ibadethanelerde-toplumda dışlanmış hissetmedikleri ortaya çıkmıştır. Fakat Romanların genel durumları analiz edildiğinde mekânsal, ekonomik, siyasi ve kültürel dışlanmaya maruz kaldıkları belirlenmiştir. Bu durumun Romanların entegrasyon çabalarının olmamasından kaynaklandığı söylenebilir. Romanların kendi içlerinde dayanışmacı ruhu ve dışa kapalı tutumları bulunmaktadır. Romanların sosyal dışlanmasında önemli bir husus olan bu durumun giderilmesine yönelik çalışmalar başlatılmalıdır. Romanların asimile edilmeden topluma entegrasyonlarının sağlanmasına yönelik sosyal faaliyetlerin ve projelerin hayata geçirilmesi gerekmektedir.
- Romanların sosyal entegrasyona kapalı duruşları Roman olmayanlarla daha fazla sosyal diyalog içerisinde olmalarıyla giderilebilir. Nitekim yapılan araştırmada Romanların modernleşme yanlısı oldukları tespit edilmiştir. Romanlar rol model olarak en çok Atatürk'ü örnek almakta, doktor, öğretmenlik gibi mesleklere sahip olmak istemekte, daha iyi konut, daha iyi iş beklentisi içerisinde bulunmaktadırlar. Yerel düzeyde Romanlarla Roman olmayanları buluşturacak, sosyal diyalog temeline sahip organizasyonların ve projelerin hayata geçirilmesinde yarar görülmektedir.
- Yapılan araştırmada bölgesel olarak farklı ihtiyaçlar gündeme gelmiştir. Örneğin Kandıra-Akdurak mahallesinde önce konut ihtiyacı öne çıkarken, Serdar mahallesinde düzenli iş ihtiyacı daha önceliklidir. Bu yüzden yapılacak olan

projelerde ve faaliyetlerde mahallelerin ihtiyaçları bazlı n çalışmaların yapılması önemli bulunmuştur.

- Romanların çoğunluğu kendilerine yönelik olan sosyal proje ve faaliyetleri yararlı bulmaktadır. Bunların uzun vadede devam etmesinde yarar görülmektedir.
- Ülkemizde Romanlar hakkında daha çok bilgi edinmek ve sorunlarına çözüm üretmek için hayat şekillerini ve yaşam felsefelerini araştırmaya yönelik çalışmaların arttırılması gerekmektedir.
- Romanların içerisinde buldukları toplumun kültürel süreçlerine katılmayı teşvik eden sosyal faaliyetlerin gerçekleştirilmesi gerekmektedir.
- Roman derneklerinin sayılarının arttırılması veya derneklerin daha aktif olmalarını sağlayıcı teşvikler yapılmalıdır.
- Roman olmayan kesimin de Romanların kültürel faaliyetlerini tanınmalarına ve katılımlarına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
- Araştırmada refah düzeyi arttıca uyum çabalarının arttığı ortaya çıkmıştır. Buradan hareketle Romanların yaşam kalitesini ve refah seviyesini yükseltecek çalışmaların yapılması gerekmektedir.
- Araştırmanın sonucunda Romanlarla arkadaşlık ilişkisi olanların Romanları daha güvenilir bulduğu, arkadaşlık ilişkisi bulunmayanların ise Romanlara önyargılı yaklaştıkları tespit edilmiştir. Roman olmayanların Romanlarla kaynaşmasına, önyargılarının yıkılmasına yönelik sosyal faaliyetlerin düzenlenmesi toplumsal huzur ve barışın sağlanmasına yardımcı olacaktır.

KAYNAKÇA

ABAY, Ali Rıza (2004), “Bir Sosyal Politika Olarak Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Yeri”, *Sivil Toplum Düşünce ve Araştırma Dergisi*, İstanbul.

ADAMAN, Fikret ve Çağlar Keyder (2005), “Türkiye’de Büyük Kentlerin Gecekondu ve Çöküntü Mahallelerinde Yaşayan Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma”, <http://www.google.com.tr/#hl=tr&output=search&scient=psy-ab&q>, 02.06.2012.

ACAR, Hakan ve Yüksel Baykara Acar, (2009), “Sokak Çocukları ve Suça Sürüklenen Çocukların Sosyal Dışlanma Deneyimleri”, *Sosyal Dışlanma ve Sosyal Hizmet Sempozyumu (12-14 Kasım)*, Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara.

AB İlerleme Raporu, 2011,

http://www.tbmm.gov.tr/komisyona/abuyum/belgeler/2011/2011_ilerleme_raporu.pdf, 03.05.2012.

ADAK, Nurşen (2009), “AIDS ve Sosyal Dışlanma”, *Sosyal Dışlanma ve Sosyal Hizmet Sempozyumu (12-14 Kasım)*, Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara.

AKGÜL, Ayşegül (2006), *Mimarlıkta Mobilite Kavramı: Göçebe Çingener ve Sirk Yaşımı Üzerine Bir İnceleme*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, <http://www.belgeler.com/blg/1do0/mimarlikta-mobilite-kavrami-gocebe-cingener-ve-sirk-yasami-uzerine-bir-inceleme>, 18.02.2012.

AKIN, Ayşe (2009), “Sosyal Dışlanma ve Kadın Sağlığı”, *Sosyal Dışlanma ve Sosyal Hizmet Sempozyumu (12-14 Kasım)*, Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara.

AKSU, Mustafa (2005), I. Uluslararası Roman Sempozyumu,

<http://www.gurbetport.com/site/modules.php?name=News&file=articleNew&sid=6876&flag=haberDevam>, 06.02.2012.

ALACAHAN Osman ve Betül Duman (2011), “Dışlanma, Ayrımcılık, Mezhep ve Etkinlikler Arası Eşitsizlikler”, *Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: XIII, Sayı: 1, <http://asosindex.com/journal-article-fulltext?id=17375&part=1>, 21.05.2012.

ALTINOVA, Hüseyin ve Elif Gökçeaslan Çiftçi, (2009), “Korunma Altına Alınan Çocuklara Yönelik Yaratıcı Drama Uygulamalarının Önemi”, *Sosyal Dışlanma ve Sosyal Hizmet Sempozyumu (12-14 Kasım)*, Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara.

ALTUNIŞIK, Remzi, R. Coşkun, S. Bayraktaroğlu, E. Yıldırım (2010), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı*, 6. Baskı, Sakarya Yayıncılık, İstanbul.

ASLANTEPE, Gülay (2009) “Çalışan Çocuklar ve Sosyal Dışlanma”, *Sosyal Dışlanma ve Sosyal Hizmet Sempozyumu (12-14 Kasım)*, Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara.

ASSEO, Henriette (2004), *Çingenerler Bir Avrupa Yazgısı*, Yapı Kredi Yayınları, 1. Baskı, İstanbul.

AYDOĞAN, Doğa (2006), *Yabancı Çingenerlerin Türkiye'ye Giriş, İkamet, Seyahat Özgürlükleri ile Türkiye'den Sınır Dışı Edilmeleri*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

BAYRAKTAR, Özlem, [t.y.], “Çingenerler: Başka Bir Dünyanın İnsanları”, Yeditepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü, İstanbul.

BERGER, Hermann, (2000), *Çingene Mitolojisi*, Ayraç yay., Ankara.

CILGA, İbrahim (2009), “Sosyal Hizmetin Dinamiği, Bilimin, Mesleğin Dışlanması ve Öngörüler”, *Sosyal Dışlanma ve Sosyal Hizmet Sempozyumu (12-14 Kasım)*, Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara.

ÇAKIR, Özlem (2002), “Sosyal Dışlanma”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:4, Sayı:3, İzmir.

DANKA, Anita (2008), “Türkiye’de Roman Hakları ve Hukuki Çerçeve”, *Biz Buradayız! Türkiye’de Romanlar, Ayrımcı Uygulamalar ve Hak Mücadelesi*, Çev: Ezgi Taboğlu ve Sezin Öney, Mart Matbaacılık, İstanbul.

DANOVA/ROUSSİNOVA, Savelina; (2008), *Biz Buradayız! Türkiye’de Romanlar, Ayrımcı Uygulamalar ve Hak Mücadelesi*, Çev: Ezgi Taboğlu ve Sezin Öney, Mart Matbaacılık, İstanbul.

DEMİRCİ, M.Serkan ve Elif Gökdoğan (2009), “Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Kapsamında Hazırlanan ‘Bu Okulda Sosyal Oda Var’ Projesi”, *Sosyal Dışlanma ve Sosyal Hizmet Sempozyumu (12-14 Kasım)*, Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara.

DEMİREL, Said, K. Alptekin ve S. Köksal (2009), “Sosyal Hizmetin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Hizmetlerinin Dışına İtilmesi Üzerine Bir Değerlendirme”, *Sosyal Dışlanma ve Sosyal Hizmet Sempozyumu (12-14 Kasım)*, Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara.

DEVECİOĞLU, Ayşegül (2008), *Ağlayan Dağ Susan Nehir*, 2008 Orhan Kemal Roman Armağanı, Metis Yayınları, İstanbul.

DİNÇOFLAZ, N.Janset (2010), *Kentteki Kadının Yoksulluğu ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü’nün Kadın Yoksulluğuyla Mücadele Politikaları*, Yayınlanmış Uzmanlık Tezi, Tc. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Ankara.

DUYAN, Veli (2009), “Hıv/AIDS ve Sosyal Dışlanma”, *Sosyal Dışlanma ve Sosyal Hizmet Sempozyumu (12-14 Kasım)*, Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara.

EKİM AKKAN, Başak; A. Karatay, G. Gümüş ve B. Erel; (2007), “Sosyal Dışlanma Tehdidi Altında Romanlar”, http://www.spf.boun.edu.tr/content_files/2007.%2007.%2008%20Sosyal%20d%C4%B1%20tehdidi%20alt%C4%B1nda%20Romanlar.pdf, 15.04.2012.

ESİN, Mete (2012), “Çingenerler, Romanlar”, *Sessizliğin Sesleri Gazetesi*, <http://sessizliginsesleri.blogspot.com/2012/01/cingenerler-romanlar-mete-esin.html>, 14.04.2012.

FONSECA, Isabel (2002); *Beni Ayakta Gömün Çingenerler ve Yolcukları*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul s. 256

GÖKÇEN, Sinan ve Sezin Öney (20??), “Türkiye’de Romanlar ve Milliyetçilik”, *Biz Buradayız! Türkiye’de Romanlar, Ayrımcı Uygulamalar ve Hak Mücadelesi*, Çev: Ezgi Taboğlu ve Sezin Öney, Mart Matbaacılık, İstanbul.

GÖKÇEOĞLU BALCI, Şebnem (2010), “Yoksulluk ve Sosyal Dışlanmayla Mücadelede Fransız Hukukundan Bir Örnek: Tutunma Geliri”, İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, No: 42, <http://asosindex.com/journal-article-fulltext?id=17605&part=1>, 21.05.2012

GÜNDÜZ, Gökhan Sait (2007), *Sosyal İçerme Politikalarının Uygulanmasında Kamu İstihdam Kurumlarının Rolü*, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Uzmanlık Tezi, Ankara, http://statik.iskur.gov.tr/tr/rapor_bulten/uzmanlik_tezleri, 31.05.2012.

GÜVEN, Kudret (2009), “Sosyal Dışlanmışlık Karşısında Hukukun Aldığı Tedbirler”, *Sosyal Dışlanma ve Sosyal Hizmet Sempozyumu (12-14 Kasım)*, Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara.

HANCOOK, Lan (1987), “The Pariah Syndrome, An AcSayı of Slavery and Persecution”, Karoma Publisher Inc., Ann Arbor.

LEWY, Guenter (1999), “The Travail of The Gypsies”, *National Interest*, Fall, Issue, <http://www.questia.com/library/1G1-56750591/the-travail-of-the-gypsies>, 02.08.2012

İVANOV, İvan (2005), *Uluslar arası Roman Sempozyumu*, <http://www.gurbetport.com/site/modules.php?name=News&file=articleNew&sid=6876&flag=haberDevam>, 06.02.2012.

İÇAĞASIOĞLU ÇOBAN, Arzu (2009), “Küreselleşme Süreci Açısından Engellilik ve Sosyal Dışlanma”, *Sosyal Dışlanma ve Sosyal Hizmet Sempozyumu (12-14 Kasım)*, Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara.

İKİZOĞLU, Musa, F. Çondur ve Ş. Özpınar (2009), “Sosyal Dışlanma Olgusunun İşgücü Piyasası Bağlamında Değerlendirilmesi”, *Sosyal Dışlanma ve Sosyal Hizmet Sempozyumu (12-14 Kasım)*, Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara.

KARACIK, Nigar Etizer, N. Gümrükçü, K. Kanbur, A. Yonar ve Y. Çanlıoğulları (2009), “Prof Dr. Sema Kut Poster Ödülü Rüzgarlı Kentin Roman Çocukları Roman Çocuklar için Yaz Okulu Projesi”, *Sosyal Dışlanma ve Sosyal Hizmet Sempozyumu (12-14 Kasım)*, Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara.

KARAKAŞ, Mehmet (2010), “Küresel Yoksulluğun Öteki Yüzü: Yeni Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma”, *Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:XII, Sayı:2.

KARPAT, Kemal H. (2003), *Türkiye’de Toplumsal Dönüşüm*, Çev: Abdülkerim Sönmez, İmge Kitapevi, Ankara.

KAYGILI, Osman Cemal, (1972), *Çingeneler*, Bilgi Yayınevi, Ankara.

KENTLEŞME ŞURASI, 2009; *Kentsel Yoksulluk, Göç ve Sosyal Politikalar Komisyonu Raporu*, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Ankara.

KILINÇ DEMİRVURAN, Gamze (2007), *Kentsel Ölçekte Mekansal Ayrışma: Edirne-Çingene Mahallesi Örneği*, *Şehir ve Bölge Planlama*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, <http://www.belgeler.com/blg/1001/kentsel-olcekte-mekansal-ayrisma-edirne-cingene-mahallesi-ornegi-kentsel-olcekte-mekansal-ayrisma-edirne-cingene-mahallesi-ornegi>, 07.03.2012.

KILIÇ YILDIZ, Aygül (2009), “ Toplumsal Dışlanmanın Halk Sağlığı Üzerinde ve Sosyal Hastalıkların Oluşumunda Etkileri”, *Sosyal Dışlanma ve Sosyal Hizmet*

Sempozyumu (12-14 Kasım), Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara.

KOLUKIRIK, Suat (2005), I. Uluslar arası Roman Sempozyumu,

<http://www.gurbetport.com/site/modules.php?name=News&file=articleNew&sid=6876&flag=haberDevam>, 06.02.2012.

----- (2006), “Sosyolojik Perspektiften Türki’ye Çingeneri: İzmir Çingeneri Üzerine Bir Araştırma”, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, Sayı: 3 (1).

----- (2012), “Sosyal Dışlanma Bağlamında Türkiye Çingeneri: Kültürel Farklılık ve Biraradallığın Sosyolojik İmkani”, *Sosyal Politika Dergisi*, <http://sosyalpolitikalar.com.tr/kapak-/kapak-dosyasi/113-sosyal-dlanma-balamnda-tuerkiye-cingenelerikueltuerel-farkllk-ve-biraradaln-sosyolojik-mkan.html>, 26.03.2012.

KONGAR, Emre; (2004), *Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği*, 10. Basım, Remzi Kitapevi, İstanbul.

KURT TOPUZ, Senem (2010), *Yurttaslık Kavramı ve Türkiye’de Yurttaslık: Edirne Çingenerinin/Romanlarının Yurttaslık Algısı Üzerine Bir Araştırma*, Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara.

LE CONBUSIER, (2005), *İnsanca Yaşamak İçin Şehir ve Konut*, Çev: Ayda Yörükan, Derleyen ve Yayına Haz: Turhan Yörükan, Babil Yayınları, Ankara.

MARSH, Adrian (2008), “Türkiye Çingenerinin Tarihi Hakkında”, *Biz Buradayız! Türkiye’de Romanlar, Ayrımcı Uygulamalar ve Hak Mücadelesi*, Çev: Ezgi Taboğlu ve Sezin Öney, Mart Matbaacılık, İstanbul.

MARSH, Adrian (2008), “Etnisite ve Kimlik: Çingenerin Kökeni”, *Biz Buradayız! Türkiye’de Romanlar, Ayrımcı Uygulamalar ve Hak Mücadelesi*, Çev: Ezgi Taboğlu ve Sezin Öney, Mart Matbaacılık, İstanbul.

MARTİNEZ, Nicole; (1992), *Çingener*, Çev: Şehsuvar Aktaş, İletişim Yayınları. İstanbul.

MARUSHIAKOVA, E ve POPOV V. (2001), **Gypsies in the Ottoman Empire**, University of Hertfordshire Press, Hatfield, <http://212.72.210.78/sr-www/files/Virtual%20library/Nation.pdf>, 25.11.2012

MAYALL, David (1988), “Gypsy-Travellers in Nineteenth-Century Society”, Cambridge University Pres, <http://www.oldbaileyonline.org/static/Gypsy-traveller.jsp>, 04.11.2012.

MEZARCIOĞLU, Ali (2011), “İlk Adım: Teşhis”, www.cingeneyiz.org, 30.04.2012.

OKELY, Judith (1983), “The Traveller-Gypsies”, Cambridge University Pres, <http://catdir.loc.gov/catdir/samples/cam031/82009478.pdf>, 04.11.2012

ÖZKAN, Ali Rafet (2000), *Türkiye Çingeneleri*, T.C. Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, Ankara.

ÖZTÜRK, Aslıhan Burcu (2009), “Bizim Çocuklarımız-Onların Çocukları: Yoksul Çocuklar ve Toplumsal Dışlanma”, *Sosyal Dışlanma ve Sosyal Hizmet Sempozyumu (12-14 Kasım)*, Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara.

PETROVA, Dimitrina (2004), “The Roma: Between a Myth and the Future”, <http://www.errc.org/cikk.php?cikk=1844>, 31.10.2012.

POLAT, Esin (2009), “ Sosyal Dışlanma Olarak Yoksulluk, Sosyal Yardım Kavramı, Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Vakıfları”, *Sosyal Dışlanma ve Sosyal Hizmet Sempozyumu (12-14 Kasım)*, Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara.

POLAT ULUOCAK, Gonca (2009), “Madde Bağımlılığında Sosyal Dışlanmayı Aşmak: Bir ‘İyileşme’ Modeli Olarak Terapötik Topluluklar Ve Sosyal Bütünleşme”, *Sosyal Dışlanma ve Sosyal Hizmet Sempozyumu (12-14 Kasım)*, Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara.

SAPANCALI, Faruk (2003), *Sosyal Dışlanma*, Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İzmir.

----- (2005), “Avrupa Birliğinde Sosyal Dışlanma Sorunu ve Mücadele Yöntemleri”, *Çalışma ve Toplum Dergisi*, Sayı:3, <http://asosindex.com/journal-article-fulltext?id=246&part=1>, 08.05.2012.

----- (2009), *Sosyal Dışlanma*, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi, İİBF Yayını.

SARUÇ, Sema ve Sunay İl, (2009), “Eski Hükümlülere Yönelik Sosyal Dışlanma”, *Sosyal Dışlanma ve Sosyal Hizmet Sempozyumu (12-14 Kasım)*, Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara.

SEYYAR, Ali (2008), *Sosyal Siyaset Terimleri Ansiklopedik Sözlük*, 2. Basım, Sakarya Yayıncılık, İstanbul.

----- (2010), “Kent(li)lerin Sosyallesememe Sorunu: Romanlar Sosyal İçerme Politikalarının Neresinde?”, *Yerel Siyaset Dergisi*, Yıl:4, Sayı:38, <http://www.yerelsiyaset.com/v4/pdf/38/>, 01.05.2012.

SÜRÜEL, Tolga; (2008), *Göç ve Sosyal Dışlanma İlişkisinin Sosyal Politika Açısından Analizi (İstanbul Sultanbeyli Örneği)*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ŞAHİN, Tijen (2010), “Sosyal Dışlanma ve Yoksulluk İlişkisi”, *Yardım ve Dayanışma Dergisi*, <http://asosindex.com/journal-article-fulltext?id=8500&part=1>, 11.05.2012.

ŞAHİN, Nesrin Hisli (2009), “Psikolojik Açından Sosyal Dışlanma”, *Sosyal Dışlanma ve Sosyal Hizmet Sempozyumu (12-14 Kasım)*, Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara.

TARTANOĞLU, Şafak (2010), “Sosyal Dışlanma: Küreselleştirme Perspektifinden Bir Kavramlaştırma Çabası”, İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Konferansları Sayı: 42, <http://asosindex.com/journal-view?id=155>,

TOLAN, Barlas (2009), “Toplumsal Dışlanmaya Sosyolojik Bir Bakış İçin Notlar”, *Sosyal Dışlanma ve Sosyal Hizmet Sempozyumu (12-14 Kasım)*, Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara.

TOPATEŞ, Hakan (2009), “Araçlaştırılmış Bir Kavram Olarak Sosyal Dışlanma”, *Çalışma ve Toplum Dergisi*, Sayı: 4, <http://asosindex.com/journal-article-fulltext?id=34&part=1>, 01.05.2012.

TURGUT, Mirza (2011), Roman mı Çingene mi Ezilmiş Halkın Öyküsü Belgeseli, <http://ufukture.net/haberler/3597/roman-mi-cingene-mi-ezilmis-halkin-oykusu>, 16.04.2012.

TUFAN A. Beril; ÖZGÜR, Özge (2009), “Göç, Farklılık ve Sosyal Dışlanma”, *Sosyal Dışlanma ve Sosyal Hizmet Sempozyumu (12-14 Kasım)*, Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara.

UÇAN ÇUBUKÇU, Sevgi (2011), “Mekanın İzdüşümünde Toplumsal Cinsiyet: Sulukule Mahallesi ve Romanlar”, *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, No:44, İstanbul.

UÇUM, Özgür (2008), *Kocaeli Çingenelerinde Evlenme Geleneği*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

UĞURLU Örgen ve Bülent Duru (2010), “Kriz ve Kentsel Yerinden Edinme Sürecinde Çingeneler”, Mimarlar Odası Ankara Şubesi Bülteni, S. 90, <http://www.sehrinuzerindekieller.org/wp-content/uploads/2011/06/orgen-duru-cingene-17-May%C4%B1s-2011.pdf>, 05.03.2012.

UZPEDER, Ebru (2008), “Türkiye’de Roman Hakları Hareketinin Gelişimi”, *Biz Buradayız! Türkiye’de Romanlar, Ayrımcı Uygulamalar ve Hak Mücadelesi*, Çev: Ezgi Taboğlu ve Sezin Öney, Mart Matbaacılık, İstanbul.

YAĞLIDERE, Alper; (2011), *İzmir Romanları Yaşam-Kültür-Alışkanlıklar*, Ozan Yayıncılık, İstanbul.

YAVUZTÜRK, Şükriye Pınar ve Süleyman Faruk Güncüoğlu, [t.y.], “Sulukule ve Çingeneleri”, <http://e-dergi.atauni.edu.tr/index.php/GSED/article/viewFile/2512/2514>, 24.04.2012.

YILDIRIM, Ali ve Hasan Şimşek (2006), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

YILDIZ, Hüseyin (2007), “Türkçede Çingeneler için Kullanılan Kelimeler ve Bunların Etimolojileri”, *Dil Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, Güz, <http://www.scribd.com/pdfse/d/24701457-null>, 01.06.2012.

YILDIZ, Özkan (2007), “Toplumsal Değişme Sürecinde Sokak Çocukları ve Sosyal Dışlanma”, *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, Cilt:5, Sayı:20.

WILLIAMS, Patrick (1994), “The European Odyssey of The Gypsies on The Road”, *Unesco Courier*, November, Vol. 47, Issue 11, <http://connection.ebscohost.com/c/articles/9501127785/road>, 22.10.2012.

İnternet Kaynakları

<http://bianet.org/biamag/bianet/61067-en-cok-ayrimcilik-onlara-romanlar-cingeneler>, 02.05.2012.

<http://cingeneler.org>, 14.03.2012.

<http://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87ingeneler>, 25.03.2012.

<http://tr.euronews.com/2010/09/20/romanlar-avrupa-adalet-divani-na-gidiyor/>, 21.01.2012,

<http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul>, 15. 02.2012.

<http://medyaroman.blogspot.com>, 01.10.2012

SÖZLÜ KAYNAKLAR

ADI SOYADI	YAŞ	EĞİTİMİ	MESLEĞİ	MAHALLESİ
Bayram ÇELİK	75	Okur-yaz. değil	Hurdacı	Tavşantepe
Filiz KIVRAK	31	Okur-yaz. değil	Ev hanımı	Tavşantepe
Cemal ÜNEY	40	Okur-yaz. değil	Hurdacı	Tavşantepe
Bülent TUNÇ	28	Okur-yaz.	Hurdacı-bohçacı	Tavşantepe
Ali TAVCI	35	Okur-yaz. değil	Hurdacı	Tavşantepe
Nezahat GEZGİN	41	Okur-yaz. değil	Ev hanımı	Serdar
Emrah FİNCAN	32	İlkokul mezunu	İşçi	Serdar
Fahriye TANAÇ	29	Okur-yaz. değil	Ev hanımı	Serdar
Sevinç TUNÇ	25	Okur-yaz. değil	Pazarcı	Serdar
Sati ÖZARİŞ	19	Okur-yaz. değil	Ev hanımı	Serdar
Yaşar DEMİR	47	Okur-yaz. değil	Bohçacı	Akdurak
Beyan TETİK	32	Okur-yaz. değil	Hurdacı	Akdurak
Oya ÇİÇEK	17	Okur-yaz. değil	Salyangoz top.	Akdurak
Gülseren DEMİR	21	Okur-yaz. değil	Salyangoz top.	Akdurak
Gönül OKATAN	28	Okur-yaz. değil	Salyangoz top.	Akdurak

EKLER

EK –1 ANKET FORMU – ROMANLAR

Bu anket formu Yalova Üniversitesi Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi için düzenlenmiştir. Çalışmanın konusunu “Romanların Sosyal Dışlanma Problemlerinin Romanlar ve Toplum Düzeyinde Karşılaştırmalı Araştırılması (Kocaeli Örneği)” oluşturmaktadır. Anket formunda doldurmuş olduğunuz bilgiler bilimsel bir çalışmada kullanılacaktır. Vereceğiniz cevapların samimiyetine güveniyor ve teşekkür ediyorum.

Nurhan DEMİREL

Danışman: Doç. Dr. Musa ŞAHİN

1. Cinsiyetiniz?

- a) Kadın b) Erkek

2. Yaşınız?

- a) 15-18 c) 25-35 e) 46-59
b) 19-24 d) 36-45 f) 60 ve üzeri

3. Eğitim Durumunuz?

- a) Okur yazar değil d) Ortaokul mezunu
b) Okur yazar e) Lise mezunu
c) İlkokul mezunu f) Yükseköğrenim mezunu

4. Medeni durumunuz?

- a) Evli d) Boşanmış
b) Bekar e) Dul
c) Nişanlı f) Resmi nikâhı yok birlikte yaşıyor

5. Evlilik şekliniz?

- a) Kaçarak d) Evli değilim
b) Görücü usulü e) Diğer
c) Severek

6. Ailenizde akraba evliliği var mı?

- a) Evet b) Hayır

7. Evlenme yaşıınız?

- a) 15 yaşın altı d) 26 ve üzeri
b) 15-18 e) Evli değilim
c) 19-25

8. Kaç çocuğunuz var?

- a) Çocuğum yok b) 1-2 c) 3-4

d) 5-6

e) 7 ve üzeri

9. Zorunlu eğitim çağında olup da okula gitmeyen çocuğunuz var mı?

a) evet

b) hayır

10. Hanedeki birey sayısı?

a) 1-3

c) 7-10

b) 4-6

d) 11 ve üzeri

11. Hanenizde aile reisi kimdir?

a) Baba

b) Anne

c) Büyük anne/baba

d) Müşterek (ortak) karar alınır

12. Konut türünüz aşağıdakilerden hangisidir?

a) Baraka

d) Prefabrik/Konteyn

f) Apartman

b) Gecekondu

ır

g) Diğer

c) Müstakil ev

e) Çadır

13. Yaşamak istediğiniz konut türü aşağıdakilerden hangisidir?

a) Apartman dairesi

e) Prefabrik-

h) Yaşadığım yerden

b) Gecekondu

Konteynır

memnunum

c) Villa-köşk

f) Çadır

d) Müstakil ev

g) Baraka

14. Evinizin oda sayısı?

a) 1

c) 3

b) 2

d) 4 ve üzeri

15. Evinizde banyo var mı?

a) Evet

b) Hayır

16. Evinizde tuvalet var mı?

a) Evet

b) Hayır

17. Mesleğiniz?

a) Ev hanımı

f) Mendil satıyor

l) Emekli

b) Çiçekçi

g) Hamallık

m) Diğer

c) Temizlikçi

h) Kaynakçı

d) Hurda toplayıcı

i) Müzisyen

e) Ayakkabı

j) Seyyar satıcı

boyayıcı

k) İşçi

18. Hangi meslek/işe sahip olmak isterdiniz?

a) Subay, polis

e) Öğretmen

e) Milletvekili

b) Doktor

d) Memur

f) Futbolcu

- g) Müzisyen
h) Yönetici
- i) Esnaf
j) Aşçı
- k) Kuaför
l) Diğer

19. Aylık geliriniz? (hane geliri)

- a) 0-400
b) 401-700
- c) 701-1000
d) 1001-1500
- e) 1501 ve üzeri

20. Aile reisinin son altı ayda herhangi bir düzenli işte çalışma durumu?

- a) Evet
b) Hayır

21. Size nasıl hitap edilmesini istersiniz?

- a) Roman
b) Çingene
c) Kıpti
d) Esmer vatandaş
- e) T.C. Vatandaşı
f) Böyle bir gruplamaya
- g) ihtiyaç duymuyorum
g) diğer

22. Doğum yeriniz neresi?

- a) Kocaeli
b) Trakya
c) Türkiye dışı Balkanlar
- d) Anadolu
e) Diğer

23. Kaç yıldır Kocaeli'nde ikamet ediyorsunuz?

- a) Doğuştan itibaren
b) 0-5 yıl
- c) 6-14 yıl
d) 15 yıl ve üzeri

24. Yaşadığınız mahalle?

- a) Serdar
b) 28 Haziran
c) Kandıra
d) Gebze
e) Körfez
- f) Yeni Mahalle
g) Kireç ocakları
h) Tavşantepe
i) Kozluk
j) Terzi bayırı
- k) Gültepe
l) Kuruçeşme-Fatih
m) diğer

25. Mahallenizden memnun musunuz?

- a) Evet
b) Hayır

26. Memnun değilseniz bunun nedeni nedir?

- a) güvenlik sorunu
b) temizlik – hijyen sorunu
- c) komşuluk ilişkileri
d) diğer

27. Mahallenizde aşağıdaki gruplardan en çok kime komşu olmak istersiniz?

- a) Polis, jandarma
b) Doktor, hemşire
c) Üniversite öğrencileri
- d) İmam ve cemaat mensupları
e) Herhangi biri olabilir
f) diğer

28. Karakola bir olay için götürüldünüz veya gittiniz mi?

- a) Hiç gitmedim ve götürülmedim
b) Bir kez
c) Üç kez
- d) Dört kez
e) Beş ve yukarısı
29. Romanların kökeni aşağıdakilerden hangisine dayanır?
a) Hiç bilmiyorum
b) Hindistan
c) Romanya
d) Mısır
e) Diğer
30. Romanların en belirleyici özelliği nedir?
a) Eğlenceli
b) Dürüst ve güvenilir
c) Çalışkan
d) Temiz ve titiz
e) Güvenilmez
f) İçkici
g) Uyumsuz
h) Kolay para kazanma isteği olan
i) Diğer
31. Roman dilini biliyor musunuz?
a) evet
b) hayır
c) kısmen
32. Günlük yaşamda Roman dilini kullanıyor musunuz?
a) Evet
b) Hayır
c) Kısmen
33. Evinizi taşımamız durumunda roman yoğunluklu mahalleleri tercih önceliğiniz nedir?
a) Evet
b) Önemi yok
c) Hayır
d) Fikrim yok
34. Roman olmayan bir mahallede ikamet etmek ister misiniz?
a) Evet
b) Hayır
c) Fikrim yok
35. Evlilik tercihinizde eşinizin roman olması ne kadar önemli?
a) Kesinlikle önemli
b) Kısmen önemli
c) Önemli değil
36. Çocuklarınızın eğitimiyle ilgili aşağıdakilerden hangisini düşünüyorsunuz?
a) Okuması için her şeyi yaparım
b) İmkân olursa okusun
c) İlköğretim yeter
d) Okumasa da olur
37. Kendinize örnek aldığınız kişi kimdir?
a) Atatürk
b) Recep Tayyip Erdoğan
c) Sibel Can
d) Kibariye
e) Güllü
f) Adnan Şenses
g) Babam
h) Diğer
38. Belediye hizmetlerinden memnun musunuz?
a) Evet
b) Hayır
c) Kısmen
39. Büyükşehir belediye başkanını tanıyor musunuz?

- a) Evet
b) Hayır
- c) Tanıyorum ama ismini unuttum
40. Son genel veya yerel seçimde oy kullandınız mı?
a) Evet
b) Hayır
c) Fikrim yok
41. Romanların sorunlarının çözülmeye çalışıldığı ve haklarının korunduğu herhangi bir derneğe üye misiniz?
a) Evet
b) Hayır
c) Üye olmak isterim fakat bu konuda bilgim yok
42. Mahallenizden bir Romanın muhtar seçilme durumu?
a) Evet seçildi
b) Hayır seçilmedi
c) Aday gösterildi fakat seçilmedi
43. Roman olmayan bir kimse sizi nasıl değerlendirir?
a) Acır
b) Uzak durur
c) Kötü muamele eder
d) Konuşur, iyi iletişim kurar
e) Diğer
44. Roman çocukların okulda diğer öğrenciler ve öğretmenler tarafından dışlandığını düşünüyor musunuz?
a) Evet
b) Hayır
c) Kısmen
d) Fikrim yok
45. Gündelik hayatta romanca konuştuğunuzda hiç tepki aldınız mı?
a) Hiç tepki almadım
b) Hakarete uğradım
c) Romanca bilmiyorum
46. Resmi kurumlarda (hastane, okul, belediye, emniyet vb.) kendinize bir ayrımcılık uygulandığını düşünüyor musunuz?
a) Evet
b) Hayır
c) Kısmen
47. İbadethanelerde kendinize bir ayrımcılık uygulandığını düşünüyor musunuz?
a) Evet
b) Hayır
c) Kısmen
48. Toplu taşıma araçlarını (Belediye otobüsleri, minibüsler vb.)kullanırken kendinize bir ayrımcılık uygulandığını düşünüyor musunuz?
a) Evet
b) Hayır
c) Kısmen
49. Kamusal yaşamda kimliğinizi gizler misiniz?
a) Evet
b) Hayır

c) Kısmen d) Cevap vermek istemiyorum

50. Kendinizi içinde yaşadığınız toplumun bir parçası olarak kabul ediyor musunuz?
a) Evet b) Hayır c) Fikrim yok

51. Kültürel değerlerinizi ve geleneklerinizi toplumda rahatça ifade edebiliyor musunuz?
a) Evet b) Hayır c) Kısmen

52. Romanlarla ilgili yürütülen sosyal politika ve bilimsel çalışmaları nasıl buluyorsunuz?
a) Yararlı buluyorum c) Fikrim yok
b) Yararsız buluyorum

53. Sizce romanlara ilk önce hangi yardım sağlanmalı?
a) Konut d) Dernek f) diğer
b) İş imkânı e) Kültürel faaliyetler
c) Eğitim

54. “Yaşadığımız sorunların önümüzdeki yıllarda çözüleceğini düşünüyorum” fikrine katılıyor musunuz?
a) Evet
b) Hayır
c) Kısmen

EK- 2 ANKET FORMU – TOPLUM

Bu anket formu Yalova Üniversitesi Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi için düzenlenmiştir. Çalışmanın konusunu “Romanların Sosyal Dışlanma Problemlerinin Romanlar ve Toplum Düzeyinde Karşılaştırmalı Araştırılması (Kocaeli Örneği)” oluşturmaktadır. Anket formunda doldurmuş olduğunuz bilgiler bilimsel bir çalışmada kullanılacaktır. Vereceğiniz cevapların samimiyetine güveniyor ve teşekkür ediyorum.

Nurhan DEMİREL

DANIŞMAN: Doç. Dr. Musa ŞAHİN

1. Cinsiyetiniz?

- a) Kadın b) Erkek

2. Yaşınız?

- a) 15-18 c) 25-35 e) 46-59
b) 19-24 d) 36-45 f) 60 ve üzeri

3. Eğitim durumunuz?

- a) Okur yazar değil d) Ortaokul mezunu
b) Okur yazar e) Lise mezunu
c) İlkokul mezunu f) Yükseköğrenim mezunu

4. Medeni durumunuz?

- a) Evli d) Boşanmış
b) Bekar e) Dul
c) Nişanlı f) Resmi nikahı yok birlikte yaşıyor

5. Kaç çocuğunuz var?

- a) Çocuğum yok d) 5-6
b) 1-2 e) 7 ve üzeri
c) 3-4

6. Mesleğiniz?

- a) Ev hanımı d) Esnaf g) Diğer
b) Memur e) Seyyar satıcı
c) İşçi f) Emekli

7. Aylık geliriniz?

- a) 0-400 c) 701-1000 e) 1501 ve üzeri
b) 401-700 d) 1001-1500

8. Konut türünüz aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Gecekondu b) Müstakil ev

- c) Prefabrik/Konteynır
d) Apartman
e) Lojman
f) diğer
9. Romanları/Çingeneleri nasıl adlandırırsınız?
a) Çingene
b) Roman
c) Kıpti
d) Elekçi
e) Esmer vatandaş
f) Diğer...
10. Romanlarla birlikte yaşamaktan memnun musunuz?
a) Evet
b) Hayır
c) Kısmen
11. Romanları toplumun bir parçası olarak kabul ediyor musunuz?
a) Evet
b) Hayır
c) Fikrim yok
12. Romanlarla iletişim kurar mısınız?
a) Evet rahatlıkla kurarım
b) Hayır hiç konuşmam
c) İhtiyaç olursa konuşurum
13. Romanlarla arkadaşlık, komşuluk ilişkiniz var mı?
a) Var
b) Yok
c) Kısmen var
14. Roman/Çingene dilini bilir misiniz?
a) Evet bilirim
b) Hayır hiç bilmem
c) Kısmen biliyorum
15. Sizce romanlarla diyalog kurmak nasıldır?
a) Çok zordur
b) Hayır çok kolaydır
c) Fikrim yok
16. Romanların en belirleyici özelliği nedir?
a) Eğlenceli
b) Dürüst ve güvenilir
c) Çalışkan
d) Temiz olmayan
e) Güvenilmez
f) İçkici
g) Uyumsuz
h) Kolay para kazanma isteği olan
i) Diğer
17. Romanları nasıl nitelendirirsiniz?
a) Eğlenceli insanlar
b) Tehlikeli insanlar
c) Sıradan insanlar (toplumda diğerlerinden bir farkı yok)
d) Diğer
18. Roman mahallelerinde güvenlik sorunu var mıdır?
a) Evet genelde tehlikeli yerlerdir
b) Hayır yoktur
c) Fikrim yok
19. Evinizi taşımanız durumunda roman yoğunluklu mahalleleri tercih eder misiniz?
a) Evet
b) Önemi yok
c) Hayır
d) Fikrim yok

20. Roman müziklerini ve danslarını beğenir misiniz?
a) Evet severim c) İlgi duymam
b) Hayır sevmem
21. Sizce romanların en büyük sosyal sorunu nedir? (sadece bir tane işaretleyiniz)
a) Dışlanma d) İşsizlik g) Diğer....
b) Yoksulluk e) Eğitimsizlik
c) Göç f) Etnik ayrımcılık
22. Romanların toplumdaki dışlandığını düşünüyor musunuz?
a) Evet dışlanıyorlar b) Hayır dışlanmıyorlar
23. Bu dışlama kimden kaynaklanıyor?
a) Romanlardan c) Resmi
b) Toplumdan kurumlardan
24. Aşağıdaki alanların hangisinde dışlanma daha çoktur?
a) Mekansal dışlanma (farklı mahallelerde oturmaları)
b) Ekonomik dışlanma (kolay iş bulamıyorlar)
c) Siyasi dışlanma (yönetimde söz sahibi değiller)
d) Kültürel dışlanma (kültürlerini ifade edemiyorlar)
25. Romanların toplumla entegrasyon (uyum) çabalarını yeterli buluyor musunuz?
a) Evet; uyum sağlamaya çalışıyorlar
b) Hayır; içine kapalı bir toplum
c) Kısmen; çaba gösteriyorlar ama yeterli değil
26. "Toplumun en yoksul kesimini romanlar oluşturur." fikrine katılır mısınız?
a) Evet tamamen katılıyorum
b) Hayır daha yoksul insanlar da var
c) Fikrim yok
27. Romanlara yönelik olarak uygulanan sosyal politikaları yeterli buluyor musunuz?
a) Evet yeterli c) Kısmen yeterli
b) Hayır yetersiz
28. Bir romanla evlenmeyi tercih eder misiniz?
a) Evet b) Hayır c) Fikrim yok
29. Çocuğunuzun sınıfında roman çocukların da eğitim görmesinden rahatsızlık duyuyor musunuz?
a) Evet duyarım b) Hayır duymam c) Fark etmez
30. Gündelik hayatta romanların kendi dillerini konuşmasını nasıl karşılırsınız?

- a) Hiç tepki vermem
b) Hoşlanmam ve tepki veririm
- c) Takdir ederim
d) İlgimi çeker, anlamak isterim

31. Sizce romanlar yardıma muhtaç gruplar mıdır?
a) Evet
b) Hayır
c) Fikrim yok

32. İş yeri sahibi olsanız işyerinizde Romanları çalıştırır mıydınız?
a) Evet
b) Hayır
c) Fikrim yok

33. Romanlarla aynı sosyal ortamı paylaşmaktan rahatsızlık duyar mısınız?
a) Evet
b) Hayır
c) Kısmen

34. Romanların (barınma, sağlık, istihdam vb.) sorunlarına ilgi duyuyor musunuz?
a) Evet ilgim var
b) Hayır hiç ilgimi çekmez
c) Fikrim yok

35. Romanlara yönelik olan sosyal proje veya faaliyetlerde yer almak ister misiniz?
a) Evet
b) Hayır
c) Fikrim yok

36. Romanlarla ilgili yürütülen sosyal politika ve bilimsel çalışmaları nasıl buluyorsunuz?
a) Yararlı buluyorum
b) Yararsız buluyorum
c) Fikrim yok

EK - 3 MÜLAKAT SORULARI

DEMOGRAFİK BİLGİLER:

Adınız-Soyadınız:

Mesleğiniz:

Mahalleniz:

Medeni Haliniz:

Doğum Yeriniz:

Eğitim Durumunuz:

Yaşınız:

1. Yaşadığınız mahalleden ve evinizden memnun musunuz?
2. Evlenme şekliniz ve aile yapınız hakkında bilgi verir misiniz?
3. Eş seçiminde eşin Roman olması ne derece önemli?
4. Romanların (göç ettikleri yer, kökenleri, tarihleri vb.) kimliği hakkında bilgi verir misiniz?
5. Kaç yıldır Kocaeli’nde ikamet ediyorsunuz?
6. Roman dilini biliyor musunuz ve günlük dilde kullanıyor musunuz?
7. Romanlar nasıl insanlardır?
8. Size nasıl hitap edilmesini istersiniz?
9. Nasıl bir evde ikamet etmek isterdiniz?
10. Hangi mesleğe sahip olmak isterdiniz?
11. Kamu kurumlarında- toplu taşıma araçlarında- ibadethanelerde Romanlara yönelik bir ayrımcılık var mı?
12. Roman olmayanlar size nasıl davranırlar?
13. Roman olmayanların ikamet ettiği bir mahallede yaşamak ister misiniz?
14. Romanlara yönelik hizmetleri, yardımları ve projeleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

EK - 4 GÖZLEM FORMU-I

Yer: Kandıra Akdurak Mahallesi

Zaman: 15.05.2012

Konu: Akdurak Mahallesinde yaşayan Romanlar'ın sosyo-ekonomik durumları ve yaşam koşulları

Amaç: Romanlar arasındaki komşuluk ilişkileri ve dayanışma güçleri hakkında bilgi sahibi olmak

Kandıra Akçakayran Mevkiinde yapılan ev ziyaretlerinde yedi tane hanenin evine konuk olunmuştur. Yaklaşık olarak 130 hanenin bulunduğu mevkiide erkeklerin hurda toplayıcılığı yaptığı, kadınların ise kağıt topladığı ifade edilmiştir. Sabahın erkek saatlerinde bir araçla toplu bir şekilde Kandıra'nın belli bölgelerine gittikleri ve topladıklarını hurdacılara sattıklarını söylemişlerdir. Hanelerin genelde tek odalı, tuvaleti ve lavabosu olmayan, beyaz eşyalarının hiç olmadığı eski kerpiç-tahta karışımı evlerde oturdukları gözlemlenmiştir. Mayıs ayında havaların ısınmasıyla birlikte sobaların kalkma zamanı olmasına rağmen ailelerin sobalarını kaldırmadığı, tüplü ocakları olmadığı için yiyeceklerini hala sobalarda ısıttıkları gözlemlenmiştir. Evlerin içerisinde televizyon, bir yatak/çekyatın ve yatakların yığılmış olduğu yüküklerin olduğu görülmüştür. Mutfak malzemesi olarak bir-iki tencere çok az sayıda tabak ve kaşık gözlemlenmiştir. Mutfak malzemeleri genelde sobanın yanında olup hijyen kurallarından çok uzaktır. Mahallenin yeri toprak olduğundan yağmur yağdığında her yerin çamur olduğu belirtilmiştir.

Yapılan görüşmede bireylere en fazla ihtiyaç duydukları şey sorulmuştur. En büyük ihtiyaçlarının konut olduğu daha sonra iş istedikleri söylenmiştir. Konutlarını ise yine kendi mahallelerinde istemektedirler. Bunun sebebi sorulduğunda buldukları toprakların korunaklı topraklar olduğuna inandıkları ve deprem, sel gibi doğal afet durumlarında kendilerine bir şey olmadığı ifade edilmiştir.

Konut ihtiyaçlarını müstakil ev olarak istedikleri, apartmanı müstakile tercih ettikleri öğrenilmiştir. Komşularını değiştirmek istemediklerini, buradakilerin hep akraba oldukları ve ayrılmak istemediklerini ifade etmişlerdir.

Kandıra Kaymakamlığı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı mahallenin yakınına tuvalet ve temizlik ihtiyacı nedeniyle bir prefabrike yapı kurmuştur. Yapının içerisinde Kandıra Roman Derneği'nin bürosu, bir tane etüt odası, iki çamaşırmakinesinin olduğu ve çamaşırlarının sırayla yıkandığı bir oda, bayan ve erkek WC bulunmaktadır. Görüşmelerimiz sırasında bu prefabrike yapının kullanıldığı ve memnun olduğu gözlemlenmiştir.

EK - 5 GÖZLEM FORMU - II

Yer: Seka Park

Zaman: 06. 05. 2012

Konu: İkinci Roman Festivali çerçevesinde düzenlenen etkinliklere Romanların ve Roman olmayan kesimin sosyal diyalogları

Amaç: Romanları toplumsal hayat içerisinde gözlemlemek

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi tarafından ikincisi düzenlenen Roman Festivali'ne Romanlar ve Roman olmayanların sosyal diyalogları ölçülmeye çalışılmıştır. Festival'e iki taraftan da yoğun bir katılım olmuştur fakat Romanlar'ın sayısının daha fazla olduğu gözlemlenmiştir. Genelde gruplar halinde oturdukları ve kendi aralarında eğlendikleri gözlemlenmiştir. Romanların toplumsal kurallara uymadığı, yere tükürme, yüksek sesle bağırma, dört-beş kişilik olan çocuk salıncaklarına on iki- on üç kişi binme, yetişkin Romanların çocuk salıncaklarına binmesi gibi hareketleri görülmüştür. Roman olmayanlar açısından bu hareketlerin kendi aralarında kınandığına tanık olunmuştur.

Sahnedeki sergilenen "Biz Böyleyiz" isimli tiyatro gösterisini ilgiyle izleyen Romanlar tiyatronun müzikal kesimlerinde oyuncular gibi yerlerinde oynadıkları gözlemlenmiştir. Birkaç kişiyle yapılan görüşmede etkinliği beğendiklerini dile getirmişlerdir.

Festivalin girişinde kalaycılık, demircilik gibi Romanın kendi mesleklerine has işler yapan satıcılar gözlemlenmiştir. Yine Romanların geçici yaşam biçimlerini yansıtan birkaç çadıra rastlanılmıştır. Üç gün süren Festival'e katılabilmek için çadırlarını kurdukları düşünülmektedir.

Sonuçta Festivalin Romanları ve Roman olmayanları eğlendirdiği ve bir araya getirdiği söylenebilir. Fakat aradaki sosyal diyalogun yetersiz düzeyde olduğu gözlemlenmiştir. Bu durumun Romanların toplumsal kurallara uymaması nedenlerinden kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

ROMANLARA AİT FOTOĞRAFLAR

Barakada ailesiyle yaşıyan iki çocuk

Kandıra Akdurak Mahallesiinde Yaşıyan Bir Genç

Toplu Konutlar Arkasında Kalan Roman Mahallesi- Tavşantepe

Kandıra Akdurak Mahallesinde adırdı Yaşayan Bir Kadın

Kalaycılıkla geçimini sağlayan bir Roman kadını

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin düzenlediği II. Roman Festivalinden bir fotoğraf

Roman Çocuklar

Dans eden Roman Kızlar

Roman Bayrağı

Roman flamasında bulunan mavi şerit gökleri, yeşil şerit ise tabiatı simgelemektedir. Flamanın ortasında yer alan Chakra ise hem Roman tarihine damga vuran göçebeliği hem de Romanların en eski atalarının Hindistan'dan çıkışını simgeler. Chakra Hindistan'ın tarihi simgeleri arasında yer almaktadır.

ÖZGEÇMİŞ

Araştırmacı, 1986 Yapraklı ilçesi Çankırı doğumludur. İlköğretimi Korgun İlköğretim Okulu'nda okumuştur. Lise öğrenimini Çankırı Yabancı Dil Ağırlıklı Lisesi'nde tamamlamıştır. 2006-2010 tarihleri arasında üniversite eğitimini Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü'nde bitirmiştir. Üniversite eğitiminden sonra 2010 tarihinde Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Sosyal Hizmetler Şube Müdürlüğü'nde çalışmaya başlamıştır. İki yılın ardından Eylül 2012 tarihi itibariyle Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağılı Kocaeli Bakım Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi'nde göreve başlamıştır. Aynı zamanda, Yalova Üniversitesi Sosyal Hizmet Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine devam etmektedir.

İletişim 05445350029